

STICHTING

Pensioenfonds Delta Lloyd Jaarverslag 2017



[pensioenfonds delta lloyd](#)

Voorwoord	4
Karakteristieken van het pensioenfonds	5
1. Kerncijfers	5
2. Doelstellingen en organisatie pensioenfonds	6
2.1 Missie, visie en strategie	6
2.2 Organisatie pensioenfonds	7
2.3 Uitbesteding en uitvoeringsorganisatie	12
Verslag van het bestuur	13
1. Belangrijkste ontwikkelingen	13
1.1 Inleiding	13
1.2 Overgang naar eigen beheer	13
1.3 Bestuursmodel en Raad van Toezicht	14
1.4 Heroriëntatie toekomst pensioenfonds	15
1.5 Beloningsbeleid	15
2. Governance	16
2.1 Bestuur	16
2.2 Naleving Code Pensioenfondsen	16
2.3 Geschiktheidsbevordering en zelfevaluatie	17
2.4 Diversiteit	18
2.5 Compliance	18
2.6 Klachten en geschillen	19
2.7 Verantwoordingsorgaan	20
2.8 Intern toezicht	20
2.9 Extern toezicht	21
3. Pensioenbeleid	22
3.1 Pensioenregeling	22
3.2 Pensioenreglement	23
3.3 Uitvoeringsovereenkomst	23
3.4 Toeslagen	24
3.5 Toetsing CDC-premie en premie-egalisereserve	24
3.6 Ontwikkeling aantal (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden	25
4. Financiële en actuariële positie	27
4.1 Dekkingsgraad	27
4.2 Uitvoeringskosten	30
4.3 Actuariële analyses	33
4.4 (Aanvangs)haalbaarheidstoets/risicohouding	37

5. Beleggingsbeleid	38
5.1 Overgang naar eigen beheer	38
5.2 Het beleggingsbeleid en beleggingsplan	38
5.3 Het beleggingsmandaat	40
5.4 Verantwoord beleggen	40
5.5 Terugblik economie en financiële markten in 2017 en vooruitzichten 2018	41
5.6 Ontwikkelingen in de beleggingsportefeuille	43
5.7 Stress scenario's	45
5.8 Performance van de beleggingsportefeuille	45
6. Communicatiebeleid	47
6.1 Visie over communicatie	47
6.2 Communicatiedoelstellingen	48
6.3 Doelgroepen en communicatiemiddelen	48
7. Risicobeheersing	50
7.1 Risicobeleid	50
7.2 Risico's	50
8. Verwachtingen voor 2018	58
Visitatiecommissie	59
Verslag van het Verantwoordingsorgaan	62
Personalia	67
Jaarrekening	70
Overige gegevens	99

In dit jaarverslag geven wij u een beeld van de ontwikkelingen in 2017 en de financiële positie eind 2017 van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd.

Het jaar 2017 stond in het teken van de overgang van een volledig herverzekerd pensioenfonds naar eigen beheer. Daarbij heeft het bestuur van het pensioenfonds veel aandacht gegeven aan de governance en organisatie van het pensioenfonds, de inrichting van een nieuwe (pensioen)administratie en het beleggingsbeleid en risicomanagement. Daarnaast hebben de sociale partners in 2016 een collectief defined contribution regeling (CDC) afgesproken die het pensioenfonds vanaf 1 januari 2017 is gaan uitvoeren. De uitvoeringsovereenkomst met de werkgever loopt tot en met 31 december 2019.

Ook heeft het bestuur aandacht besteed aan de mogelijke gevolgen van de overname van Delta Lloyd NV door NN-Groep NV voor het pensioenfonds, de Algemene Verordening Persoonsgegevens, de aankomende IORP II wetgeving en de verhoging van de fiscale pensioenleeftijd naar 68 jaar.

Al met al was het een hectisch jaar voor alle direct betrokkenen bij het pensioenfonds

De financiële positie van het pensioenfonds is verbeterd. De actuele DNB-dekkingsgraad steeg van 126,7% naar 128,5%.

De beleidsdekkingsgraad bedroeg per 31 december 2017 131,0% en is met 7,0% toegenomen.

De beleidsdekkingsgraad is hiermee fors hoger dan de gemiddelde beleidsdekkingsgraad van Nederlandse pensioenfonds eind 2017 (106,5%).

De dekkingsgraad op basis van de marktrente steeg van 121,5% naar 125,2%.

De rente is in 2017 ten opzichte van 2016 licht gestegen, waardoor het rendement op de beleggingen, onder meer als gevolg van waardedaling van obligaties, ten opzichte van 2016 lager is. Ook de verplichtingen zijn als gevolg van de stijgende rente afgenomen. Doordat het renterisico grotendeels is afgedekt, hebben renteschommelingen een beperkte invloed gehad op de dekkingsgraden. De rendementsportefeuille heeft het in het afgelopen jaar goed gedaan met een rendement van 13,2%, terwijl de benchmark uitkwam op 9,4%.

Ook dit jaar hebben wij, conform onze ambitie, per 1 januari 2018 een volledige toeslag kunnen toekennen. De pensioenaanspraken van actieve deelnemers en gewezen deelnemers en de ingegane pensioenen van pensioengerechtigden hebben wij verhoogd met de prijsontwikkeling volgens het CBS, afgeleid (1,34%). Daarnaast hebben wij 55% van de achterstand in de toeslagverlening als inhaaltoeslag toe kunnen kennen.

Wij bedanken de leden van het verantwoordingsorgaan, de adviseurs en de medewerkers van het pensioenfonds voor de bijdrage die zij in 2017 hebben geleverd aan het goed functioneren van ons pensioenfonds.

Amsterdam, 13 juni 2018

Namens het bestuur van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd,

R. van Mazijk, voorzitter

N. Yacoubi, secretaris

Karakteristieken van het pensioenfonds

1. Kerncijfers

Kerncijfers	2017 (*)	2016	2015	2014	2013	2012
Aantal (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden (**)						
Actieve deelnemers	3.479	3.896	4.065	4311	4437	4546
Gewezen deelnemers ('slapers')	6.205	5.966	5.730	5495	5409	5363
Pensioengerechtigden	3.546	3.493	3.437	3379	3299	3179
Pensioenen (x € 1.000)						
Kostendeckende premie	48.917	62.515	53.332	61.228	61.573	63.883
Gedempte premie	41.889	62.515	53.332	61.228	61.573	55.493
Feitelijke premie (***)	59.536	62.515	53.332	61.228	61.573	60.635
Pensioenuitvoeringskosten	1.796	3.083	2.292	2.204	2.075	2.121
Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer en pensioengerechtigde in €	256	417	306	287	268	275
Garantiekosten	-	3.736	15.188	15.361	12.069	12.688
Uitkeringen	62.542	60.561	58.676	56.554	54.712	53.229
Toeslagverlening (voorwaardelijk)						
Deelnemers (ultimo v/h jaar)	1,34%	1,00%	1,00%	0,00%	1,25%	1,05%
Gewezen deelnemers/pensioengerechtigden (ultimo v/h jaar)	1,34%	0,32%	0,44%	0,75%	0,90%	1,22%
Achterstand toeslagverlening						
Deelnemers (ultimo v/h jaar)	0,32%	0,70%	0,70%	0,70%	0,70%	0,70%
Gewezen deelnemers/pensioengerechtigden (ultimo v/h jaar)	0,99%	2,21%	2,21%	2,21%	2,21%	2,21%
Vermogen en solvabiliteit (x € 1.000)						
Aanwezig eigen vermogen	709.390	510.406	413.215	393.970	303.977	229.403
Minimaal vereist eigen vermogen	109.937	1.591	1.336	1.207	1.075	977
Vereist eigen vermogen	348.800	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Pensioenverplichtingen op basis van RTS van DNB	2.485.809	2.467.061	2.286.456	2.158.213	1.806.658	1.843.674
Actuele DNB-dekkingsgraad voor verslagleggingsdoeleinden	129%	121%	118%	118%	117%	112%
Actuele DNB-dekkingsgraad (t.b.v. publicatiedoelinden)	129%	127%	124%	132%	123%	122%
Beleidsdekkingsgraad	131%	124%	129%	-	-	-
Beleggingen (x € 1.000)						
Actuele waarde	3.224.874	3.136.656	2.855.130	2.850.755	2.234.799	2.255.545
Beleggingsopbrengsten	58.843	301.164	22.808	623.334	-21.037	338.931
Vastgoedbeleggingen	71.033	51.672	50.196	58.609	62.351	67.595
Aandelen	856.002	695.616	650.324	553.068	448.599	316.202
Vastrentende waarden incl. liquide middelen	2.146.410	2.199.173	2.037.177	2.020.673	1.615.282	1.560.884
Derivaten	232.663	182.938	112.901	213.830	100.287	306.089
Overige beleggingen	1.327	7.257	4.532	4.575	8.280	4.775
Kosten vermogensbeheer in % gem. belegd vermogen	0,21%	0,11%	0,11%	0,12%	0,12%	0,12%
Transactiekosten in % gem. belegd vermogen	0,06%	0,01%	0,03%	0,10%	0,03%	0,01%
Totale kosten vermogensbeh. in % gem. belegd vermogen	0,27%	0,12%	0,14%	0,22%	0,15%	0,13%
Beleggingsrendement						
Totale portefeuille	1,8%	10,4%	0,8%	27,7%	-0,9%	17,2%
Benchmark	0,5%	8,9%	-1,2%	28,2%	-5,7%	7,7%
Matchingportefeuille	-2,0%	11,3%	-2,4%	33,8%	-4,4%	18,1%
Benchmark	-3,3%	8,9%	-1,2%	28,2%	-5,7%	7,7%
Rendementsportefeuille	13,2%	7,7%	11,3%	8,8%	15,4%	13,0%
Benchmark	9,4%	9,3%	5,9%	10,9%	15,0%	13,2%

(*) Tot en met 31 december 2016 was het pensioenfonds herverzekerd. Vanaf 1 januari 2017 is het pensioenfonds overgegaan naar eigen beheer. Daardoor zijn niet alle cijfers vergelijkbaar.

(**) vanaf 2017 zijn in het totaal aantal (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden het bijzonder partnerpensioen die een uitkering ontvangen afzonderlijk meegenomen

(***) de feitelijke premie is inclusief de eenmalige extra bijdrage van € 10.000.000 t.b.v. de premie egalisatiereserve die in 2017 is betaald

2. Doelstellingen en organisatie pensioenfondsv

2.1 Missie, visie en strategie

Missie

Het pensioenfondsv wil een betrouwbare en professionele pensioenuitvoerder zijn die invulling geeft aan de pensioenovereenkomst die de werkgever heeft afgesloten met de werknemersorganisaties.

Hierbij verleent het pensioenfondsv pensioenaanspraken en pensioenuitkeringen aan (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden en hun nabestaanden, een en ander volgens de regels zoals nader in het pensioenreglement is omschreven en die in overeenstemming is met de bestaande wet- en regelgeving. Binnen de financieringsmogelijkheden streeft het pensioenfondsv naar een goede pensioenvoorziening door de koopkracht van de rechten van (gewezen) deelnemers en de pensioenen van de pensioengerechtigden, zowel nu als in de toekomst, zo goed mogelijk in stand te houden.

Visie en doelstellingen

Pensioen is en blijft een belangrijke arbeidsvoorwaarde. Economische en maatschappelijke ontwikkelingen en overheidsmaatregelen hebben echter onzekerheid tot gevolg. Het is aan het pensioenfondsv om op deze ontwikkelingen en maatregelen waar mogelijk in te spelen en de (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en de werkgever te wijzen op deze ontwikkelingen en acties die naar aanleiding daarvan nodig kunnen zijn.

Het pensioenfondsv streeft naar een effectieve en efficiënte uitvoering, om de kosten van de uitvoering te beperken, met inachtneming van:

- een voor de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden beheerst risico
- de realisatie van de ambitie van het pensioenfondsv binnen de grenzen van de financiering die met de werkgever is afgesproken.

Het pensioenfondsv stelt een evenwichtige belangenafweging tussen de (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en werkgever centraal. Het pensioenfondsv besteedt veel aandacht aan communicatie met belanghebbenden. Het pensioenfondsv is transparant, toegankelijk en wil betrouwbaar en deskundig zijn. Ook wil het pensioenfondsv reële verwachtingen bij (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden wekken. Daarbij wil het pensioenfondsv aan deelnemers inzicht en keuzemogelijkheden geven met betrekking tot het opgebouwde en nog op te bouwen pensioen. Om deze ambitie te ondersteunen heeft het pensioenfondsv op haar website een pensioenplanner ingericht voor de (gewezen) deelnemers.

Het pensioenfondsv belegt het pensioenvermogen op een maatschappelijk verantwoorde manier in beleggingsfondsv die beleggen in aandelen, vastrentende waarden en vastgoed waarbij aspecten van klimaat, gezondheid, veiligheid en ondernemingsstructuur (ESG) worden meegenomen.

Strategie

Het pensioenfondsv kiest voor een bestuurlijke inrichting die de missie en visie ondersteunt. Het pensioenfondsv richt zich financieel op het beheersen van risico's en het creëren van extra rendement waarmee het behoud van koopkracht van de opgebouwde en ingegane pensioenen nastreeft.

Het Pensioenfondsv wil zijn missie en visie realiseren met een eigen beperkte organisatie waarbij:

- administratie en vermogensbeheer wordt uitbesteed
- de communicatie grotendeels door de eigen organisatie worden verzorgd.

Daarnaast zorgt een prudent beleggingsbeleid, waarbij het renterisico grotendeels is afgedekt, voor een goede financiële positie.

Realisatie doelstellingen

In ons beleggingsbeleid (hoofdstuk 5 van het bestuursverslag) en het hoofdstuk 'risicobeheer' (hoofdstuk 7) doen wij verslag van hoe het pensioenfonds de risico's beheerst. In paragraaf 3.4 'toeslagen', doen wij verslag van de realisatie van onze toeslagambitie. In hoofdstuk 6 doen wij verslag hoe het pensioenfonds is omgegaan met communicatie.

In het beleggingsbeleid wordt vervolgens ingegaan op hoe het pensioenfonds omgaat met verantwoord beleggen (paragraaf 5.4).

2.2 Organisatie pensioenfonds

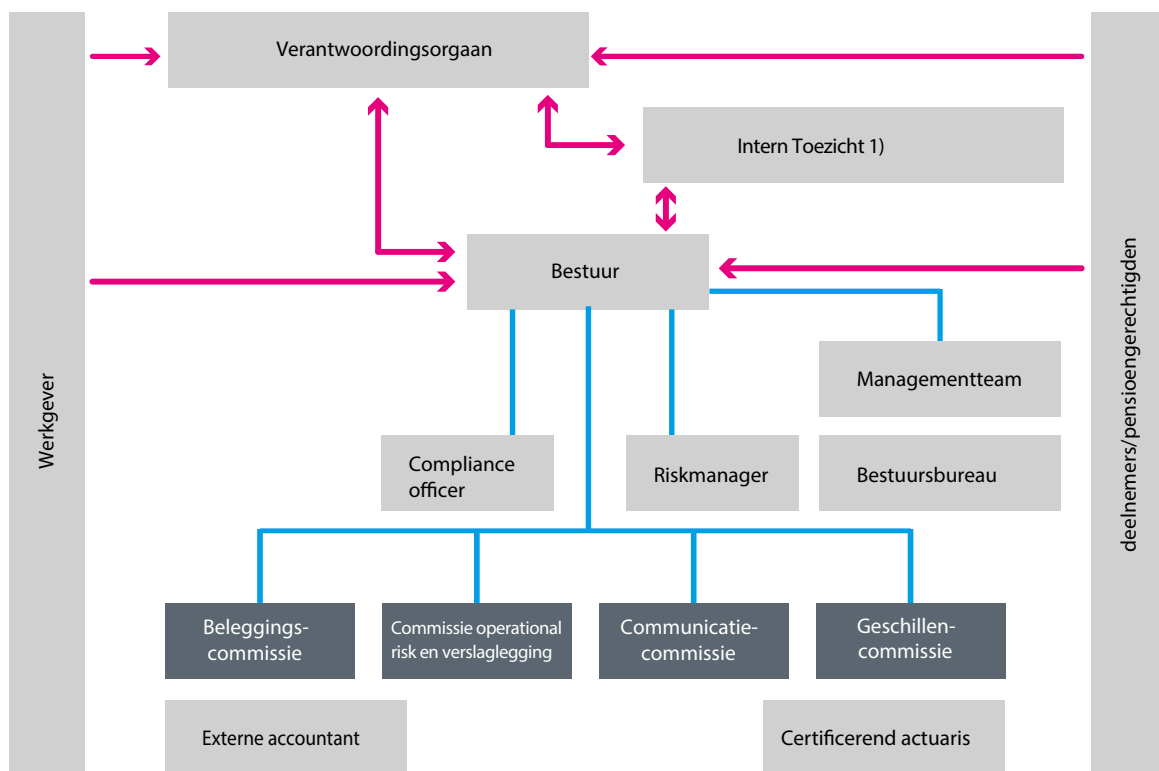
Het pensioenfonds is een stichting, opgericht in 1970 en statutair gevestigd in Amsterdam. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41198865.

Het pensioenfonds is een ondernemingspensioenfonds en is aangesloten bij de Pensioenfederatie. Het pensioenfonds voert de pensioenregeling van Delta Lloyd Services B.V. uit, zoals die tussen de sociale partners is afgesproken.

De governance is in overeenstemming met de Pensioenwet en de regels uit de Code pensioenfondsen zijn, voor zover van toepassing, in de fondsdocumenten verwerkt en worden door het pensioenfonds nageleefd.

Organisatieschema

Het organisatieschema van het Pensioenfonds ziet er als volgt uit:



1) tot en met de periode 2017 wordt het intern toezicht gevormd door een visitatiecommissie. De visitatiecommissie blijft in functie totdat de jaarrekening 2017 is goedgekeurd. In 2018 zal het pensioenfonds, nadat de jaarrekening 2017 is goedgekeurd, een Raad van Toezicht installeren.

Het pensioenfonds heeft geen personeelsleden in dienst. Medewerkers van het pensioenfonds worden via de werkgever bij het pensioenfonds gedetacheerd. Hiervoor zijn detacheringsovereenkomsten opgesteld.

Organen en commissies

Het pensioenfonds kent in 2017 de volgende organen en commissies:

- Bestuur
- Verantwoordingsorgaan
- Managementteam en bestuursbureau
- Beleggingscommissie
- Communicatiecommissie
- Commissie operational risk en verslaglegging
- Geschillencommissie
- Visitatiecommissie

De organen en commissies worden ondersteund door het managementteam.

Daarnaast zijn een aantal (externe) deskundigen betrokken bij het pensioenfonds: een certificerend accountant, een certificerend actuaaris, een beleggingsadviseur en een compliance officer.

Bestuur

Het bestuur is paritair samengesteld en bestaat, per jaareinde, uit vijf leden: twee werkgeversleden, twee werknemersleden en één pensioengerechtigd lid. De werkgeversleden zijn voorgedragen door de directie van de werkgever, de werknemersleden zijn voorgedragen door de Ondernemingsraad (OR) en het pensioengerechtigd lid is voorgedragen door de Vereniging van Delta Lloyd Gepensioneerden (VdIG).

Voor (kandidaat) bestuursleden is een functieprofiel vastgesteld dat, naast algemene kennis en vaardigheden, specifiek is gericht op het aandachtsgebied (commissie) waarvoor het bestuurslid (mede) verantwoordelijk is.

Aan de voordracht van de OR en de VdIG kunnen, op een schriftelijk door ten minste dertig deelnemers c.q. pensioengerechtigden getekend verzoek, kandidaten worden toegevoegd, indien zij passen binnen het gewenste functieprofiel. In dat geval zullen er verkiezingen worden gehouden. De deelnemers- en pensioengerechtigde bestuursleden zijn door het bestuur voor een periode van vier jaar benoemd. De zittingsduur van alle bestuursleden is maximaal 4 jaar en zij kunnen twee keer herbenoemd worden.

Het pensioenfonds kent een ontslag- en schorsingsprocedure voor bestuurders. Bij disfunctioneren kan een bestuurslid worden geschorst of ontslagen.

Indachtig de Code pensioenfondsen streeft het pensioenfonds naar een divers bestuur, maar wel binnen de beperkingen van een klein team en de eisen die aan bestuurders worden gesteld. Bij nieuwe benoemingen zal het bestuur zoveel mogelijk rekening houden met de diversiteitscriteria die zijn opgenomen in het diversiteitsbeleid van het pensioenfonds. Het diversiteitsbeleid bevat de diversiteitscriteria die zijn opgenomen in de Code pensioenfondsen. In het diversiteitsbeleid is opgenomen dat het bestuur streeft naar een bestuur waarin:

- tenminste één lid een man is en tenminste één lid een vrouw is;
- tenminste één lid de leeftijd van 40 jaar nog niet heeft bereikt en tenminste één lid de leeftijd van 40 jaar of ouder heeft.

Het bestuur bestond in 2017 uit vier mannen (na 1 november 2017 uit drie mannen) en twee vrouwen, waarvan 4 bestuursleden ouder waren dan 40 jaar en twee bestuursleden (na 1 november 2017 één bestuurslid) jonger is dan 40 jaar. Hiermee is de diversiteitsdoelstelling gerealiseerd.

Het bestuur vergadert over het algemeen iedere maand en daarnaast zo vaak als de voorzitter of tenminste twee andere bestuursleden dat wensen. Het bestuur bepaalt het beleid en is onder meer verantwoordelijk voor:

- het beoordelen en accepteren van door CAO-partijen gemaakte pensioenafspraken op uitvoerbaarheid en de financiering daarvan;
- de uitvoering van de pensioenovereenkomst op basis van de uitvoeringsovereenkomst;
- de waarborging van een goede governance;
- een beheerste en integere bedrijfsuitvoering;
- het uitvoeren van een adequaat risicomanagement;
- de besluiten over de vaststelling van de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN), pensioenreglement, statuten en overeenkomsten;
- het vaststellen en monitoren van het beleggingsbeleid;
- de informatieverstrekking en andere communicatie naar de deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden;
- het vaststellen van de jaarrekening en jaarverslag.

De beleidsbesluiten worden voorbereid door het managementteam en de diverse commissies.

Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit 7 personen. Drie leden zijn voorgedragen namens de deelnemers, twee leden namens de pensioengerechtigden en twee leden namens de werkgever.

De leden van het verantwoordingsorgaan worden door het bestuur benoemd.

De zittingsduur van een lid van het verantwoordingsorgaan is maximaal vier jaar. Een lid van het verantwoordingsorgaan kan maximaal twee keer worden herbenoemd.

Het verantwoordingsorgaan heeft onder meer de bevoegdheid een oordeel op hoofdlijnen te geven over het handelen van het bestuur, over het door het bestuur gevoerde beleid, alsmede de keuzes voor de toekomst aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van het intern toezicht.

Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan onder meer recht om advies uit te brengen over:

- het beleid inzake beloningen;
- de vorm en inrichting van het interne toezicht;
- het vaststellen en wijzigen van een interne klachten- en geschillenprocedure;
- het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid;
- gehele of gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen van het pensioenfonds of de overname van verplichtingen door het pensioenfonds;
- liquidatie, fusie of splitsing van het pensioenfonds;
- het sluiten, wijzigen of beëindigen van een uitvoeringsovereenkomst;
- samenvoeging van pensioenfondsen.

Bij de samenstelling van het verantwoordingsorgaan wordt ernaar gestreefd dat:

- tenminste één lid een man is en tenminste één lid vrouw is;
- tenminste één lid de leeftijd van 40 jaar nog niet heeft bereikt en tenminste één lid 40 jaar of ouder is.

In 2017 bestond het verantwoordingsorgaan uit 6 mannen en één vrouw. Vier leden waren ouder dan 40 jaar en drie leden jonger dan 40 jaar. Hiermee heeft het pensioenfonds ook haar diversiteitsdoelstelling voor het verantwoordingsorgaan gerealiseerd.

Managementteam en bestuursbureau

Het managementteam bestaat uit de manager, de administrateur en de riskmanager en handelt onder de verantwoordelijkheid van het bestuur conform de voor het team geldende instructie.

De belangrijkste taken zijn:

- het bestuur tijdig informeren over nieuwe ontwikkelingen;
- beleid voor te stellen dat aansluit op nieuwe wet- en regelgeving en wijzigingen in de CAO;
- voorbereiden van bestuursbesluiten die hieruit voortvloeien;
- het zorgen voor uitvoering van bestuursbesluiten.

Het managementteam vergadert in de regel één keer per maand.

Het management team maakt onderdeel uit van het bestuursbureau. Het bestuursbureau bestaat verder uit de communicatieadviseur en medewerkers van de helpdesk.

Beleggingscommissie

De beleggingscommissie bestaat uit drie leden. De beleggingscommissie wordt ondersteund door een externe beleggingsadviseur, de manager en vertegenwoordigers van de vermogensbeheerder.

De verantwoordelijkheid van de beleggingscommissie is het bestuur te adviseren over beleggingsaangelegenheden in brede zin. Dit betreft zowel advies over het algemene beleggingsbeleid als over meer specifieke zaken, waaronder het gebruik van derivaten en de afweging tussen actief en passief beleggen.

De beleggingscommissie heeft onder meer de volgende taken:

- het bestuur adviseren over het bereiken dan wel behouden van een optimale balans tussen risico en rendement om de toeslagambitie te kunnen realiseren;
- het monitoren van de activiteiten van de vermogensbeheerder op de uitvoering van het beleggingsmandaat en performance van de beleggingen. De prestaties van de vermogensbeheerder worden beoordeeld op de vooraf uitgesproken verwachtingen en de verschillen met de benchmark;
- het bestuur adviseren over wijzigingen in het mandaat en het beleggingsplan;
- Het analyseren en bewaken van de financiële risico's;
- Voorbereiden van ALM-studies.

Communicatiecommissie

De communicatiecommissie bestaat uit 2 bestuursleden. De commissie wordt ondersteund door de manager van het pensioenfonds en de interne communicatieadviseur. De verantwoordelijkheid van deze commissie is ervoor te zorgen dat voorzien wordt in de informatiebehoefte op pensioengebied, gericht op de verschillende doelgroepen (deelnemers, pensioengerechtigden en gewezen deelnemers) en op de diverse gebeurtenissen die zich kunnen voordoen.

De commissie wordt, indien nodig, ondersteund door een externe communicatieadviseur.

Commissie operational risk en verslaglegging

De commissie operational risk en verslaglegging bestaat uit 2 bestuursleden. Deze commissie wordt ondersteund door de manager van het pensioenfonds, de administrateur en de actuariel adviseur. De verantwoordelijkheid van deze commissie is te zorgen voor tijdige, correcte en volledige verslaglegging volgens de wettelijke voorschriften, de richtlijnen van de toezichthouder en richtlijnen voor de jaarverslaglegging (RJ), beoordelen van de SLA-rapportages en het beoordelen en bewaken van de niet-financiële risico's.

Geschillencommissie

De geschillencommissie bestaat uit drie bestuursleden. Een deelnemer, gewezen deelnemer, pensioengerechtigde of andere belanghebbende kan een klacht indienen indien hij/zij vindt dat hij/zij in zijn/haar rechten wordt geschaad.

De klacht wordt in eerste instantie behandeld door de administrateur. Een bezwaar tegen de afhandeling van de klacht kan worden ingediend bij de manager van het pensioenfonds. Als de klager het niet eens is met de uitkomst van het bezwaarschrift kan de klager een geschil indienen bij de geschillencommissie.

Vanaf 1 januari 2018 bestaat de geschillencommissie uit twee leden.

Visitatiecommissie

Het intern toezicht wordt binnen het pensioenfonds ingevuld door een visitatiecommissie. Het bestuur geeft aan de visitatiecommissie jaarlijks de opdracht het functioneren van het pensioenfonds kritisch te beoordelen.

De leden van de visitatiecommissie worden door het bestuur benoemd voor de duur van de betreffende opdracht en maken in principe niet meer dan drie opeenvolgende jaren deel uit van de visitatiecommissie.

De jaarlijkse visitatie heeft begin 2018 over het boekjaar 2017 plaatsgevonden. De bevindingen van de visitatiecommissie zijn in het jaarverslag opgenomen.

De taken van de visitatiecommissie zijn, conform het reglement visitatiecommissie, de volgende:

- toezicht houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds;
- toezicht houden op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur.

De visitatiecommissie betreft de naleving van de Code Pensioenfondsen bij haar taak.

In 2018 als de visitatie over 2017 is uitgevoerd en de jaarrekening 2017 is vastgesteld zal de visitatiecommissie plaats maken voor een Raad van Toezicht. Het bestuur is samen met het verantwoordingsorgaan bezig om de Raad van Toezicht te werven.

Functionarissen

Manager

De manager is verantwoordelijk voor de dagelijkse gang van zaken en coördineert het contact tussen de diverse organen, de werkgever, toezichthouders, uitbestedingspartijen, de certificerend accountant en de certificerend actuaaris.

Administrateur

De administrateur coördineert de werkzaamheden binnen het administratieteam, draagt zorg voor afhandeling van de vragen van alle deelnemers, beoordeelt de mutaties die de werkgever opgeeft, houdt toezicht op de administratieve verwerking van de pensioenregeling en ondersteunt de manager bij zijn overige taken.

Compliance officer

De voornaamste taak van de compliance officer is het houden van onafhankelijk toezicht op de naleving van de gedragscode.

De compliance officer toetst de naleving van wet- en regelgeving met betrekking tot onder andere koersgevoelige informatie en privé-effectentransacties door het bestuur en de medewerkers van het pensioenfonds. Daarnaast adviseert de compliance officer het bestuur indien er mogelijk sprake is van een persoonlijk tegenstrijdig belang.

2.3 Uitbesteding en uitvoeringsorganisatie

De (pensioen)administratie is vanaf 1 januari 2017 uitbesteed aan Delta Lloyd Pensioenfonds Services, een afdeling van Delta Lloyd Levensverzekering NV. Het vermogensbeheer is uitbesteed aan Delta Lloyd Asset Management NV. Op 1 januari 2018 is Delta Lloyd Asset Management NV opgegaan in NN Investment Partners die vanaf die datum het vermogensbeheer voor het pensioenfonds uitvoert. De KasBank NV is door het pensioenfonds aangesteld als Custodian. Tevens verzorgt KasBank NV de beleggingsadministratie en - rapportage.

Het niveau van de dienstverlening door de uitbestedingspartijen en de kosten die daarmee gemoeid zijn, zijn in een aantal Service Level Agreements (SLA's) vastgelegd.

De uitbesteding past binnen het uitbestedingsbeleid dat het pensioenfonds heeft vastgesteld.

1. Belangrijkste ontwikkelingen

1.1 Inleiding

In het verslag van het bestuur gaan wij in op de belangrijkste ontwikkelingen in 2017, de governance, het pensioenbeleid, de financiële en actuariële positie, het beleggingsbeleid, communicatie, risicobeheersing en de toekomstverwachting.

Het bestuur heeft in 2016 besloten om per 31 december 2016 te stoppen met de herverzekering en per 1 januari 2017 over te gaan naar eigen beheer voor zowel de opgebouwde als de nog op te bouwen pensioenaanspraken. Met ingang van 1 januari 2017 vindt de opbouw plaats op basis van een collectief defined contribution regeling (CDC). De gevolgen en de overwegingen van deze veranderingen zijn in het jaarverslag 2016 toegelicht.

Het verslagjaar 2017 stond, naast het monitoren van de financiële positie van het pensioenfonds, in het teken van het inrichten van de organisatie en governance na de overgang naar eigen beheer. Hierbij heeft het bestuur ook het bestuursmodel geëvalueerd.

Daarnaast is in 2017 Delta Lloyd door Nationale Nederlanden overgenomen, wat mogelijk gevolgen kan hebben voor de toekomst van het pensioenfonds. Het bestuur heeft hiervoor een aantal scenario's uitgewerkt en besproken.

Bij het opstellen van het jaarverslag hebben wij de voorschriften uit de Pensioenwet, de Code pensioenfonds en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving die van toepassing zijn over 2017, nageleefd.

1.2. Overgang naar eigen beheer

Met de overgang naar eigen beheer heeft het pensioenfonds, samen met de pensioenuitvoerder, een nieuwe (pensioen)administratie ingericht en heeft het bestuur de organisatie versterkt en het bestaande bestuursmodel geëvalueerd (zie 1.3). Het beleggingsbeleid is in 2017 niet ingrijpend gewijzigd. In 2018 wordt het beleggingsbeleid geëvalueerd. De financiering van de nieuw uit te voeren pensioenregeling is per 1 januari 2017 gewijzigd, omdat met de sociale partners een regeling op basis van een collectief defined contribution (CDC) is afgesproken. Voor de kostendekkende premie is besloten uit te gaan van een driejaars demping van de rente, gelijk de contractduur van de nieuwe uitvoeringsovereenkomst. Om te zorgen dat CDC- premie in de komende drie jaar voldoende is om de gedempte kostendekkende premie voor de financiering van de pensioenaanspraken te voldoen heeft de werkgever een eenmalige storting van € 10 miljoen aan het pensioenfonds gedaan. Deze eenmalige storting is toegevoegd aan de premie-egaliseringsreserve.

Daarnaast heeft de werkgever per 1 januari 2017 een éénmalige storting van € 15 miljoen aan het pensioenfonds overgemaakt als compensatie voor het verschuiven van risico's naar de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Dit bedrag heeft het pensioenfonds toegevoegd aan de algemene reserves.

Implementatie (pensioen)administratie

Door middel van het instellen van een stuurgroep, waarvan een bestuurslid en de manager van het pensioenfonds onderdeel hebben uitgemaakt, heeft het bestuur de voortgang van deze implementatie bewaakt.

De oorspronkelijke planning is niet gehaald omdat de inrichting van de pensioenadministratie complexer en omvangrijker was dan initieel verwacht. Zo zijn bijvoorbeeld de laatste deelnemers pas in

december 2017 geconverteerd van het 'oude' administratieve systeem naar het 'nieuwe' administratieve systeem. Ondanks de vertraging met de implementatie van het nieuwe systeem zijn de wettelijke verplichtingen (wettelijke brieven aan gewezen deelnemers, deelnemers en pensioengerechtigden, UPO's, rapportages aan DNB) nagekomen. De pensioenuitkeringen zijn in mei 2017 via het nieuwe systeem uitgekeerd. Dat gaf veel vragen van pensioengerechtigden en bovendien bleek dat een aantal uitkeringen niet juist waren (circa 1% van het totale bestand). Deze foutieve uitkeringen zijn gecorrigeerd en aan pensioengerechtigden gecommuniceerd. Vanaf juni 2017 zijn de uitkeringen juist verwerkt. Begin 2018 is bovendien een aantal fouten in de administratieve verwerking geconstateerd. Deze fouten zijn gecorrigeerd en processen zijn hierop aangepast.

Het bestuur heeft naar aanleiding van deze fouten een klachtenbrief naar de uitvoerder gestuurd. Deze brief is indringend besproken met de pensioenuitvoerder en de uitvoerder heeft maatregelen genomen om herhaling te voorkomen. Het pensioenfonds blijft de kwaliteit van de uitvoering nadrukkelijk monitoren.

Versterking organisatie pensioenfonds

In het afgelopen jaar is de organisatie van het pensioenfonds versterkt. Zo is een externe beleggingsadviseur aan de beleggingscommissie toegevoegd, is het bestuursbureau uitgebreid en is begin 2018 een externe compliance officer benoemd. Met name in het kader van de aankomende IORP II-regelgeving zal in 2018 de organisatie verder worden versterkt.

1.3. Bestuursmodel en Raad van Toezicht

Bestuursmodel

Het pensioenfonds kent een paritair bestuursmodel. Door de overgang naar eigen beheer, de wijziging van een Defined Benefit regeling naar een Collectieve Defined Contribution regeling en wettelijke wijzigingen in het Intern Toezicht heeft het bestuur zich gebogen over de vraag welk bestuursmodel voor het pensioenfonds in de toekomst het meest passend zou zijn.

Na een eerste analyse van de verschillende bestuursmodellen bleek het paritair model of het omgekeerd gemengd model het meest passend te zijn. Deze twee bestuursmodellen zijn vervolgens uitgebreid geanalyseerd. Uiteindelijk heeft het bestuur besloten om het paritair model te handhaven en niet over te gaan naar een omgekeerd gemengd model. De belangrijkste overwegingen hierbij waren:

- de inrichting van een omgekeerd model is moeilijker te realiseren dan handhaving van het paritaire model met toevoeging van een Raad van Toezicht;
- de overname van Delta Lloyd door Nationale Nederlanden en de onzekerheden voor het pensioenfonds voor de toekomstige pensioenopbouw en voor de toekomst van het pensioenfonds maakt het ongewenst om nu te kiezen voor een nieuw en structureel ander bestuursmodel.

De samenstelling van het bestuur in het paritaire model is wel gewijzigd. Omdat met een Collectieve Defined Contribution-regeling de risico's meer bij de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden is komen te liggen is besloten om het aantal werkgeversleden terug te brengen van drie naar twee leden. Het bestuur zal daardoor bestaan uit vijf bestuursleden, twee werkgeversleden, twee werknemersleden en één pensioengerechtigd lid.

Het verantwoordingsorgaan is hierover geïnformeerd. Omdat het hier om continuering van het bestaande model ging en derhalve geen beleidswijziging betrof, heeft het verantwoordingsorgaan geen advies uitgebracht. Het verantwoordingsorgaan heeft wel verklaard in te stemmen met het besluit.

Intern toezicht

De wetgeving met betrekking tot het intern toezicht wordt in 2018 gewijzigd.

Ondernemingspensioenfondsen met een vermogen van meer dan 1 miljard moeten vanaf 1 oktober 2018 een Raad van Toezicht in stellen. Het pensioenfonds zal na vaststelling van de jaarrekening over 2017 een Raad van Toezicht benoemen. Over 2017 heeft het pensioenfonds nog een visitatie laten uitvoeren.

1.4. Heroriëntatie toekomst pensioenfonds

In april 2017 is Delta Lloyd NV overgenomen door NN-Group NV. Deze overname kan het Pensioenfonds Delta Lloyd op meerdere vlakken gaan raken, doordat:

1. er de ambitie is uitgesproken om met ingang van 1 januari 2019 naar één CAO, met één nieuwe pensioenregeling, te gaan voor het nieuwe gecombineerde bedrijf,
2. de huidige kostenafsprake met de werkgever loopt tot 1 januari 2020,
3. NN-Group mogelijk anders aankijkt tegen het leveren van bestuursleden, leden van het verantwoordingsorgaan en (adviseurs van het) pensioenbureau en
4. het Pensioenfonds de pensioenuitvoering heeft uitbesteed aan Delta Lloyd Pensioenfonds Services en het vermogensbeheer heeft uitbesteed aan Delta Lloyd Asset Management; beide bedrijfsonderdelen zijn inmiddels of worden in 2018 geïntegreerd met een gelijksoortig bedrijfsonderdeel binnen NN-Group.

Het bestuur heeft een inventarisatie gemaakt en mogelijke scenario's besproken. Deze scenario's worden in 2018 verder uitgewerkt.

1.5. Beloningsbeleid

In 2017 heeft pensioenfonds een nieuw beloningsbeleid vastgesteld. Tot 2017 ontvingen bestuurders geen beloning omdat bestuurders, met uitzondering van het gepensioneerd lid, in dienst waren van de werkgever en uit dien hoofde een beloning ontvingen.

Met de overname van Delta Lloyd door NN-Groep liep het pensioenfonds het risico dat voor bestuursleden die in dienst waren van de werkgever, de dienstbetrekking bij de werkgever zou eindigen. Om de continuïteit te waarborgen heeft het pensioenfonds gezorgd dat werkgever - en werknemers bestuursleden die niet meer in dienst zijn van de werkgever, toch als bestuurslid tot einde van hun zittingsperiode kunnen aanblijven. Deze bestuursleden krijgen in dergelijke situaties een beloning conform het nieuwe beloningsbeleid. Ook het pensioengerechtigde lid ontvangt een beloning conform het beloningsbeleid. Het beloningsbeleid is ingegaan op 1 juni 2017. Twee bestuursleden hebben vanaf 1 juni 2017 een beloning ontvangen.

Dit beleid is naast het bestuur ook van toepassing op leden van het verantwoordingsorgaan en de toekomstige leden van de Raad van Toezicht. De bestuursleden en leden van het verantwoordingsorgaan die in dienst zijn bij de werkgever ontvangen geen vergoeding.

2. Governance

2.1 Bestuur

Het bestuur kwam in het verslagjaar 2017 15 keer in vergaderingen bij elkaar. De belangrijkste punten op de bestuursagenda in 2017 waren:

- financiële positie, dekkingsgraad en uitvoeringskosten;
- vermogensbeheer;
- (integraal) risicomanagement en risicoanalyses;
- bestuursmodel en intern toezicht;
- inrichting van de organisatie en monitoren van de voortgang van de inrichting van de pensioenadministratie;
- toetsing (gedempte) kostendekkende premie;
- opstellen en aanpassing fondsdocumenten (onder meer beloningsbeleid, integraal risicobeleid, statuten, ABTN, pensioenregeling, uitbestedingsbeleid, geschiktheidsplan, functieprofielen, bewaartermijnen, privacybeleid, gedragscode);
- missie, visie en strategie en verkenning toekomst pensioenfonds;
- toeslagtoekenning;
- haalbaarheidstoets;
- jaarverslag 2016 en staten DNB;
- naleving code Pensioenfondsen;
- toezichtthema's van DNB;
- Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG);
- ISAE 3402 verklaringen en evaluatie van uitbestedingspartijen;
- communicatie;
- visitatie;
- zelfevaluatie;
- bestuursplanning en voortgang activiteiten pensioenfonds;
- benoemingen;
- compliance;
- overleg en adviezen verantwoordingsorgaan.

Bestuursleden die in dienst zijn van de werkgever ontvangen geen beloning. Bestuursleden die niet (meer) in dienst zijn van de werkgever ontvangen een beloning conform het beloningsbeleid. Het beloningsbeleid ligt in lijn met vergelijkbare pensioenfondsen.

2.2 Naleving Code Pensioenfondsen

Op 1 januari 2014 is de Code Pensioenfondsen in werking getreden. Deze Code is opgesteld door de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid (StAR).

De Code bevat bepalingen over het functioneren van de verschillende organen binnen een pensioenfonds en gaat uitgebreid in op de daaraan gekoppelde thema's als benoemingen en zittingstermijnen. Ook onderwerpen als integraal risicomanagement, beloningen, diversiteit en verantwoord beleggen komen in de Code aan bod. De Pensioenfederatie en de StAR beogen met de Code de verhoudingen binnen het pensioenfonds en de communicatie met de belanghebbenden transparanter te maken en bij te dragen aan het versterken van 'goed pensioenfondsbestuur'.

Ter naleving van de Code is er een Monitoringscommissie ingesteld. In de Monitoringscommissie zitten onafhankelijke deskundigen. Jaarlijks publiceert deze commissie een rapport over de naleving van de Code.

De normen van de Code zijn in principe leidend, maar pensioenfondsen kunnen gemotiveerd van de Code afwijken volgens het 'pas toe of leg uit-beginsel'.

De normen en gedragsregels die in de Code zijn genoemd, hebben wij verankerd in procedures en zijn vastgelegd in fondsdocumenten, waaronder de interne gedragscode, statuten en de ABTN. Het pensioenfonds neemt kennis van de rapportages van de Monitoringscommissie. Het pensioenfonds beoordeelt op basis van een eigen inventarisatie of het pensioenfonds de Code heeft nageleefd.

In onderstaande tabel is aangegeven hoe het pensioenfonds de normen van de Code Pensioenfondsen toepast:

Normen	Status naleving Pensioenfonds Delta Lloyd
Taken en werkwijze bestuur (1-9)	nageleefd
Taak en werkwijze belangenorgaan (10-13)	niet van toepassing; het pensioenfonds kent geen Belanghebbendenorgaan
Taak en werkwijze intern toezicht (14-16)	nageleefd (14-15) en niet van toepassing omdat het pensioenfonds nog geen RvT heeft (16)
Verantwoording afleggen (17-22)	nageleefd
Integraal risicomanagement (23-24)	nageleefd
Communicatie en transparantie (25-29)	nageleefd
Uitvoering en uitbesteding (30-37)	nageleefd
Rol accountant (38-39)	nageleefd
Klachten en geschillen (40-41)	nageleefd
Melding onregelmatigheden (42-44)	nageleefd
Benoeming, ontslag en schorsing (45-47)	nageleefd
Geschiktheid (48-58)	nageleefd (48-52 en 56) en niet van toepassing (53-55 en 57-58, omdat het pensioenfonds nog geen RvT en geen Belanghebbendenorgaan heeft)
Stemverhouding (59)	nageleefd
Zittingsduur en herbenoeming (60-64)	nageleefd (60-61 en 64) en niet van toegepast (62 en 63 omdat het pensioenfonds nog geen RvT en geen Belanghebbendenorgaan heeft)
Diversiteit (65-71)	nageleefd
Integer handelen (72-76)	nageleefd
Beloningsbeleid (77-81)	nageleefd
Compliance (82-83)	nageleefd

2.3 Geschiktheidsbevordering en zelfevaluatie

Op grond van de Pensioenwet en de Code Pensioenfondsen dient iedere bestuurder geschikt te zijn. Geschikt zijn betekent dat de bestuurder voldoende kennis heeft om ontwikkelingen te begrijpen, tot zich te nemen en een oordeel te vormen met betrekking tot de deskundigheidsgebieden, in combinatie met de benodigde competenties en professioneel gedrag. Daarnaast wordt verwacht dat bestuurders zich verder verdiepen in de aandachtsgebieden waarvoor zij binnen het bestuur verantwoordelijk zijn. Een bestuurder moet tot een evenwichtige afweging van alle belangen kunnen komen om deel te kunnen nemen aan het besluitvormingsproces binnen het bestuur.

In december 2016 heeft DNB guidance gepubliceerd over de verwachte beleggingskennis bij bestuurders. Om de beleggingskennis bij bestuurders verder te ontwikkelen organiseert het pensioenfonds regelmatig kennissessies over diverse beleggingsonderwerpen.

De geschiktheid van nieuwe bestuursleden wordt beoordeeld op basis het geschiktheidsplan, geschiktheidsmatrix, functieprofielen en de relevante ervaring van de kandidaat bestuurder. Het lidmaatschap van het verantwoordingsorgaan wordt gezien als een goede opleidingsbasis voor bestuursleden.

In het geschiktheidsplan zijn de benodigde kennisgebieden, competenties en het professioneel gedrag waaraan een bestuurder moet voldoen, vastgelegd.

In 2017 heeft het pensioenfonds het geschiktheidsplan en functieprofielen aangepast onder meer op basis van de guidance 'Verwacht niveau beleggingskennis bestuurders' die in december 2016 is gepubliceerd door DNB.

Bestuursleden hebben in het verslagjaar deelgenomen aan diverse seminars en bijeenkomsten over pensioenfonds relevante onderwerpen. Verder zijn in het afgelopen verslagjaar twee kennissessie voor bestuurders georganiseerd.

Jaarlijks voert het bestuur van het pensioenfonds een zelfevaluatie uit. Begin 2018 heeft het bestuur de zelfevaluatie over 2017 uitgevoerd. Deze zelfevaluatie is begeleid door een externe partij. De zelfevaluatie is constructief en reflectief verlopen. Naar aanleiding van de zelfevaluatie zijn een aantal actiepunten gedefinieerd. De belangrijkste actiepunten zijn:

- kennissessies inplannen en bepalen welke onderwerpen goed aansluiten op de permanente educatie van de bestuursleden;
- opstellen van een educatieplan;
- inrichten governancestructuur conform IORP II (nieuwe wetgeving die begin 2019 van kracht wordt);
- overleg inplannen met het verantwoordingsorgaan over toekomstige samenwerking;
- afspraken maken met de werkgever over de toekomst van het pensioenfonds;
- verdere intensivering beoordeling uitbestedingspartners en het risicomanagement verder aanscherpen.

2.4 Diversiteit

Het pensioenfonds hecht aan diversiteit in de diverse organen binnen het pensioenfonds. In 2016 heeft het bestuur het diversiteitsbeleid vastgesteld. Bij het bemensen van de diverse organen wordt het diversiteitsbeleid als belangrijke aandachtspunt meegenomen. Uitgangspunt hierbij is dat het pensioenfonds streeft naar diversiteit in leeftijd en geslacht, waarbij geschiktheid voorwaardelijk is. Zowel in het bestuur als in het verantwoordingsorgaan is in 2017 de diversiteitsdoelstelling gerealiseerd.

2.5 Compliance

Gedragscode

Het pensioenfonds beschikt over een gedragscode. De gedragscode van het pensioenfonds is gebaseerd op de modelgedragscode Pensioenfondsen. In de gedragscode is onder meer een insiderregeling opgenomen die geldt voor verbonden personen, alsmede een meldingsplicht voor het vervullen van nevenfuncties. Deze gedragscode is in 2017 herzien onder meer op basis van de nieuwe modelgedragscode die in juni 2016 door de Pensioenfederatie is gepubliceerd. De gedragscode van het pensioenfonds ligt in lijn met de Code pensioenfondsen.

De compliance officer heeft de gedragscode van ons pensioenfonds beoordeeld en zorgt voor de toetsing van de naleving daarvan. Alle verbonden personen die betrokken zijn bij het pensioenfonds hebben verklaard dat zij de gedragscode in 2017 hebben nageleefd.

Naleving wet- en regelgeving

De compliance officer heeft een aantal bestuursvergaderingen bijgewoond en beoordeeld of het pensioenfonds de wet- en regelgeving en het eigen beleid naleeft.

In overeenstemming met artikel 96 van de pensioenwet meldt het pensioenfonds dat:

- aan het pensioenfonds in het boekjaar 2017 geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd;
- aan het pensioenfonds in het boekjaar 2017 geen aanwijzingen als bedoeld in artikel 171 van de Pensioenwet zijn gegeven;
- in het boekjaar 2017 geen bewindvoerder als bedoeld in artikel 173 van de pensioenwet is aangesteld;
- een herstelplan, als bedoeld artikel 138 of artikel 139 van de pensioenwet, niet van toepassing was.

Integriteitsrisicoanalyse (SIRA)

De Pensioenwet verplicht pensioenfondsen tot een beheerste en integere bedrijfsvoering. Om te borgen dat het pensioenfonds een integere en beheerste bedrijfsvoering heeft, heeft het pensioenfonds een integriteitsrisicoanalyse uitgevoerd. Hierin zijn de belangrijkste integriteitsrisico's benoemd, zijn de beheersmaatregelen beschreven en zijn de netto risico's vastgesteld. Deze analyse is beoordeeld door de compliance officer.

De conclusie is dat de netto risico's acceptabel of toelaatbaar zijn. Het bestuur zal in 2018, in het kader van de implementatie van de Algemene Verordening Persoonsgegevens, extra aandacht geven aan de persoonsgegevens die door en/of namens het pensioenfonds worden verwerkt en worden vastgelegd.

Klokkenluidersregeling

In 2016 heeft het pensioenfonds een klokkenluidersregeling opgesteld. In 2017 is de klokkenluidersregeling aangepast naar aanleiding van de wet 'huis voor klokkenluiders' die medio 2016 in werking is getreden. De klokkenluidersregeling is van toepassing op verbonden personen die van mening zijn dat een misstand niet via de reguliere weg aan de orde kan worden gesteld. In het verslagjaar zijn geen meldingen ontvangen van (mogelijke) klokkenluiders.

Incidentenregeling

Het pensioenfonds heeft, conform de Code pensioenfondsen, een incidentenregeling. In het verslagjaar hebben zich geen incidenten voorgedaan.

2.6 Klachten en geschillen

In 2017 moest het pensioenfonds meer klachten verwerken dan gebruikelijk. In mei 2017 is het nieuwe uitkeringssysteem geïmplementeerd. Uiteindelijk bleken circa 30 uitkeringen (circa 1% van het aantal uitkeringsgerechtigden) niet juist te zijn geweest. Dit heeft geleid tot 45 klachten over de uitkeringen. Deze klachten zijn met spoed behandeld en de foutieve uitkeringen zijn gecorrigeerd. Vanaf juni 2017 waren de uitkeringen juist en volledig.

Daarnaast heeft het pensioenfonds 11 klachten ontvangen, die een andere oorzaak hadden. Deze klachten zijn allemaal door het bestuursbureau afgewikkeld.

De klachten waren verschillend van aard. Vier klachten waren terecht en hebben tot actie geleid en zeven klachten zijn afgewezen en hebben niet geleid tot een vervolg klacht.

Er zijn in het verslagjaar geen geschillen voorgelegd aan de geschillencommissie.

2.7 Verantwoordingsorgaan

In het verslagjaar zijn het pensioenfondsbestuur en het verantwoordingsorgaan twee keer bij elkaar geweest. In mei heeft het verantwoordingsorgaan met het bestuur gesproken over het jaarverslag 2016. Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan in het kader van de jaarrekening 2016 gesproken met de controlerend accountant en certificerend actuaaris. De andere onderwerpen die in 2017 zijn besproken zijn:

- algemene gang van zaken bij het pensioenfonds,
- inrichting (pensioen)administratie,
- bestuursmodel,
- gevolgen pensioenfonds integratie Delta Lloyd met Nationale Nederlanden,
- verhoging fiscale pensioenleeftijd naar 68 jaar,
- (aanvangs)haalbaarheidstoets,
- beloningsbeleid,
- ABTN, beleggingsplan en communicatieplan,
- plannen van het bestuur voor het komend jaar,
- toeslagverlening,
- intern toezicht.

Het verantwoordingsorgaan heeft één keer per kwartaal een reguliere bijeenkomst, waar de manager en de administrateur van het pensioenfonds bij aanwezig zijn. In deze bijeenkomsten worden de beleidskeuzes en financiële positie van het pensioenfonds besproken.

Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan een kennissessie bijgewoond over maatschappelijk verantwoord beleggen bij het pensioenfonds.

Het verantwoordingsorgaan heeft zich onder meer bezig gehouden met:

- bestuursmodel,
- reglement Raad van Toezicht,
- beloningsbeleid,
- het communicatieplan.

Het verantwoordingsorgaan heeft over elk van deze onderwerpen heeft het verantwoordingsorgaan suggesties en wijzigingen aangedragen. Deze suggesties en wijzigingen zijn grotendeels overgenomen. Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan over het beloningsbeleid en het communicatieplan een positief advies uitgebracht.

Met betrekking tot de informatievoorziening rapporteert het pensioenfonds na afloop van elk kalenderkwartaal aan het verantwoordingsorgaan over de financiële positie en andere relevante zaken.

Vanaf 1 juni 2017 is er een nieuw beloningsbeleid van kracht. De pensioengerechtigde leden ontvangen van die datum een vergoeding ter grootte van de maximale fiscaal vrijgestelde vrijwillersvergoeding (was € 25 per maand). De leden die in dienst zijn van de werkgever ontvangen geen vergoeding.

2.8 Intern Toezicht

Bij het pensioenfonds is het intern toezicht vorm gegeven door een visitatiecommissie.

De wetgever heeft aangekondigd dat het intern toezicht voor ondernemingspensioenfondsen met een vermogen van meer dan € 1 miljard verplicht zouden moeten overgaan naar een Raad van Toezicht in plaats van een visitatiecommissie. Eind juni 2017 heeft de Tweede Kamer het wetsvoorstel

(verzamelwet pensioenen), waarin onder meer het intern toezicht is geregeld, goedgekeurd. Op 19 december 2017 heeft de Eerste Kamer de Verzamelwet pensioenen 2017 aangenomen. De verzamelwet is inmiddels van kracht. Er is bepaald dat de verplichting tot het instellen van een Raad van Toezicht ingaat op 1 januari 2019.

Het bestuur heeft in 2017 besloten om in 2018 een Raad van Toezicht in stellen, ongeacht de inwerkingtreding van de nieuwe wetgeving met betrekking tot intern toezicht. Over 2017 heeft het pensioenfonds nog een visitatie laten uitvoeren. In overleg met het verantwoordingsorgaan (het verantwoordingsorgaan heeft een bindende voordracht) zal het bestuur activiteiten in gang zetten om in de loop van 2018 een Raad van Toezicht te benoemen. De Raad van Toezicht zal niet eerder geïnstalleerd worden dan dat de jaarrekening 2017 is vastgesteld. In het jaarverslag 2017 zijn onder het hoofdstuk visitatiecommissie de aanbevelingen van de visitatiecommissie opgenomen.

Het bestuur heeft inmiddels een concept reglement Raad van Toezicht opgesteld en voor advies aan het verantwoordingsorgaan voorgelegd. Het verantwoordingsorgaan heeft een aantal suggesties aangedragen waar het bestuur zich grotendeels in kon vinden. Het einde van dit adviestraject wordt in de loop van 2018 verwacht.

2.9 Extern toezicht

Naast het intern toezicht hebben pensioenfondsen in Nederland te maken met twee externe toezichthouders, te weten De Nederlandsche Bank N.V. (DNB) en de Stichting Autoriteit Financiële Markten (AFM). De AFM houdt voornamelijk toezicht op de communicatie met de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden, terwijl de andere toezichtonderwerpen zijn ondergebracht bij DNB.

DNB

In het afgelopen verslagjaar hebben we vier uitvragen gekregen van DNB:

- een uitvraag naar de niet-financiële risico's
- een inventarisatie naar de uitbestedingen van het rechtenbeheer
- een uitvraag naar de strategiedocumentatie van het pensioenfonds
- een self-assessment met betrekking tot EMIR

De gevraagde informatie op basis van deze uitvragen zijn tijdig naar DNB gestuurd.

Naar aanleiding van de uitvraag met betrekking tot de niet-financiële risico's en de inventarisatie naar de uitbestedingen is het uitbestedingsbeleid verder aangescherpt.

De uitvraag met betrekking tot de strategiedocumentatie is in een relatiegesprek met DNB besproken.

In 2017 zijn geen bestuursleden benoemd. Per 20 februari 2018 is één bestuurslid benoemd. DNB heeft ingestemd met deze benoeming.

AFM

In het boekjaar is er geen overleg of contact geweest tussen het pensioenfonds en de AFM.

3. Pensioenbeleid

3.1 Pensioenregeling

Pensioenregeling 1 januari 2017

Het pensioenfonds voert één pensioenregeling uit die de sociale partners overeen zijn gekomen. Iedereen die bij Delta Lloyd Services B.V. in dienst komt, en die 18 jaar of ouder is, bouwt elk jaar nieuwe pensioenaanspraken op.

Per 1 januari 2017 is de pensioenregeling gewijzigd. Per die datum geldt voor de nieuwe pensioenbouw een collectieve beschikbare premieregeling (CDC-regeling). Het partner- en wezenpensioen worden vanaf 1 januari 2017 niet meer opgebouwd, maar zijn op risicobasis verzekerd. Dat betekent dat partners en kinderen bij overlijden van de deelnemer alleen een uitkering ontvangen als de deelnemer overlijdt indien hij of zij nog in dienst is. Verder is het arbeidsongeschiktheidspensioen per 1 januari 2017 niet meer via het pensioenfonds geregeld, maar heeft de werkgever de arbeidsongeschiktheidsverzekering bij een schadeverzekeraar verzekerd. Daarnaast is ook de basis voor de toeslagverlening gewijzigd. Voor de Raad van Bestuur en directieleden is de pensioenregeling gelijk getrokken met die van de andere deelnemers.

De kenmerken van de pensioenregeling vanaf 1 januari 2017 zijn:

Kenmerken	Regeling vanaf 1 januari 2017
Pensioensysteem	CDC-premieregeling met een middelloonopbouw
Richtpensioenleeftijd	67
Pensioengevend inkomen	(13 x maandsalaris) + vakantietoeslag en voor buitendienst-medewerkers de variabele beloning die in het voorafgaande jaar is uitbetaald; het pensioengevend inkomen is gemaximeerd tot het maximaal fiscaal toegestane
Toeslagverlening	Voorwaardelijk op basis van prijsindex (cpi, afgeleid) en afhankelijk van de middelen van het fonds.
Franchise	De wettelijk minimaal fiscaal toegestane franchise
Opbouw	Gestreefd wordt naar 1,875% per jaar (in 2017 is dit ook gelukt)
Partnerpensioen	70% van het te bereiken ouderdomspensioen over diensttijd na 31 december 2016 op risicobasis
Wezenpensioen	20% van het te bereiken ouderdomspensioen over diensttijd na 31 december 2016 op risicobasis
ANW-Hiaatpensioen	Vrijwillige deelname; het verzekerd bedrag in 2017 is € 15.007
Eigen bijdrage	ouderdomspensioen: 1/3 van de premie met een maximum van 6% van de pensioengrondslag. In 2017 bedraagt de bijdrage 6% De eigen bijdrage voor ANW-hiaat-pensioen: 80% van de premie

Pensioenregeling 1 januari 2018

Per 1 januari 2018 is de fiscale pensioenleeftijd verhoogd van 67 naar 68 jaar. Sociale partners hebben dan de mogelijkheid om de pensioenleeftijd te verhogen of het opbouwpercentage te verlagen. De werkgever wil echter de pensioenregeling per 1 januari 2018 tot 1 januari 2019 ongewijzigd laten, omdat de sociale partners in 2018 gaan onderhandelen over een nieuwe CAO, waarvan een nieuwe pensioenregeling onderdeel uitmaakt. Omdat per 1 januari 2017 het nabestaandenpensioen op risicobasis is in plaats van opbouwbasis, is onze pensioenregeling niet fiscaal maximaal. De werkgever heeft daarom met de fiscus overlegd of de pensioenregeling in de periode van 1 januari 2018 tot 1 januari 2019 fiscaal ongewijzigd kan blijven. De fiscus heeft aangegeven daarmee akkoord te zijn, mits geregeld is dat deelnemers met een partner die in 2018 met pensioen gaan daadwerkelijk het ouderdomspensioen (vanaf 1 januari 2017) omruilen in nabestaandenpensioen. Dit om er voor te zorgen dat op individueel niveau de pensioentoezegging binnen de fiscale grenzen blijft. Op basis van deze afspraak kan het pensioenfonds de pensioenregeling in 2018 uitvoeren. Het pensioenfonds heeft dit in het pensioenreglement aangepast.

3.2 Pensioenreglement

De pensioenregeling is vastgelegd in het pensioenreglement. In 2017 zijn de volgende aanpassingen in het pensioenreglement aangepast:

- Vereenvoudiging van de flexibiliseringsmogelijkheden;
- Vastlegging voorwaarden waaronder de pensioenregeling in 2018 ongewijzigd kan worden uitgevoerd;
- Wettelijke wijzigingen in de behandeling van de waardeoverdrachten van het gering pensioen.

3.3 Uitvoeringsovereenkomst

Per 1 januari 2017 heeft het pensioenfonds met de werkgever een nieuwe uitvoeringsovereenkomst afgesloten. Deze overeenkomst loopt tot 1 januari 2020. In de uitvoeringsovereenkomst is met betrekking tot de financiering het volgende afgesproken:

Jaarlijkse premie

- De werkgever is jaarlijks een collectief beschikbare premie verschuldigd ter grootte van 30% van de som van de (deeltijd) pensioengrondslagen van de deelnemers. Deze collectief beschikbare premie is bestemd voor de jaarlijkse aangroei van de aanspraken op ouderdomspensioen en de dekking van partner- en wezenpensioen, inclusief de dekking van vrijstelling van premiebetaling voor deze pensioenen.
- Hier bovenop is de werkgever het pensioenfonds verschuldigd:
 - de risicopremie voor de dekking van Anwhiaatpensioen.
Deze risicopremie omvat de eigen bijdrage van de deelnemers, die de werkgever op hun salaris inhoudt;
 - alle kosten die het pensioenfonds moet maken. Het bedrag van de kosten wordt verminderd met het in het betreffende boekjaar vrijvallende deel van de administratievoorziening.

Enmalige stortingen

- In verband met de overgang naar de collectief beschikbare premieregeling heeft de werkgever per 1 januari 2017 een eenmalig bedrag van € 10,0 miljoen in het pensioenfonds gestort. Het pensioenfonds heeft dit bedrag toegevoegd aan het premie-egalisatiepot.
- In verband met de overgang naar eigen beheer, heeft de werkgever per 1 januari 2017 een eenmalige storting van € 15,0 miljoen aan het pensioenfonds overgemaakt, als compensatie voor het verschuiven van risico's naar de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Dit bedrag heeft het pensioenfonds toegevoegd aan de reserves.

In 2017 betaalde de werkgever in totaal € 49,0 miljoen aan premie. Een deel van dat bedrag (€ 10,4 miljoen) wordt door Delta Lloyd Services B.V., conform de Delta Lloyd CAO, ingehouden bij de deelnemers, die op die manier zelf bijdragen aan hun pensioenopbouw.

Kosten Pensioenfonds

Daarnaast betaald Delta Lloyd Services B.V. de pensioenuitvoeringskosten, administratiekosten en alle overige kosten. Deze kosten bedragen in 2017 totaal € 1,8 miljoen. De vrijval van de voorziening excassokosten worden hierop in rekening gebracht, zodat de werkgever uiteindelijk € 0,6 miljoen voor de uitvoeringskosten betaalt.

ANW-Hiaatpensioen

Het ANW-hiaatpensioen wordt door het pensioenfonds uitgevoerd. De werkgever betaalt aan het pensioenfonds een doorsneepremie op risicobasis. De doorsneepremie bedraagt per 1 januari 2017 € 364,12 (per 1 januari 2018: € 367,98) op jaarbasis per werknemer. De eigen bijdrage voor de deelnemers bedraagt 80% van de premie. Deelname aan het ANW-hiaatpensioen is vrijwillig. Een werknemer kan bij aanvang van het dienstverband eenmalig kiezen om mee te doen.

3.4 Toeslagen

De voorwaardelijke toeslagen worden gefinancierd uit het eigen vermogen van het pensioenfonds.

Vanaf 1 januari 2017 is de toeslagverlening voor zowel de deelnemers, gewezen deelnemers als de pensioengerechtigden gelijk en wordt de toeslag bepaald op basis van prijsindex. Het bestuur heeft in de vergadering van 29 november 2017 besloten om per 1 januari 2018 de volledige geambieerde toeslag toe te kennen en daar boven op een inhaaltoeslag toe te kennen van een deel van de achterstand in toeslagverlening voor degenen die daarvoor in aanmerking komen.

De reguliere toeslag per 1 januari 2018 voor de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden bedroeg 1,34%. De inhaaltoeslag bedroeg 55% van de achterstand van degenen die in het verleden daadwerkelijk toeslag hebben gemist.

Basis voor de toeslagverlening was onder meer de stand van de beleidsdekkingsgraad op 31 oktober 2017. Deze was berekend op 130,0%.

De gecumuleerde achterstand in de toeslagverlening is na de inhaaltoeslag: voor deelnemers 0,32% en voor oud-deelnemers en gepensioneerden 0,99%.

3.5 Toetsing CDC-premie en premie-egalisereserve

Per 1 oktober toetst het pensioenfonds de te ontvangen CDC-premie aan de benodigde (gedempte) kostendekkende premie voor het komende jaar. Het pensioenfonds dempt de premie op basis van een driejaarsmiddeling.

Op basis van deze toetsing is de conclusie dat de te ontvangen CDC-premie en het premie-egaliseresepot in 2018 voldoende is om de verplichtingen van de nieuwe opbouw te dekken.

Over 2017 is de CDC-premie hoger geweest dan de gedempte kostendekkende premie. Het verschil wordt toegevoegd aan het premie-egaliseresepot.

Per 31 december 2017 bedraagt het premie-egalisatiedepot:

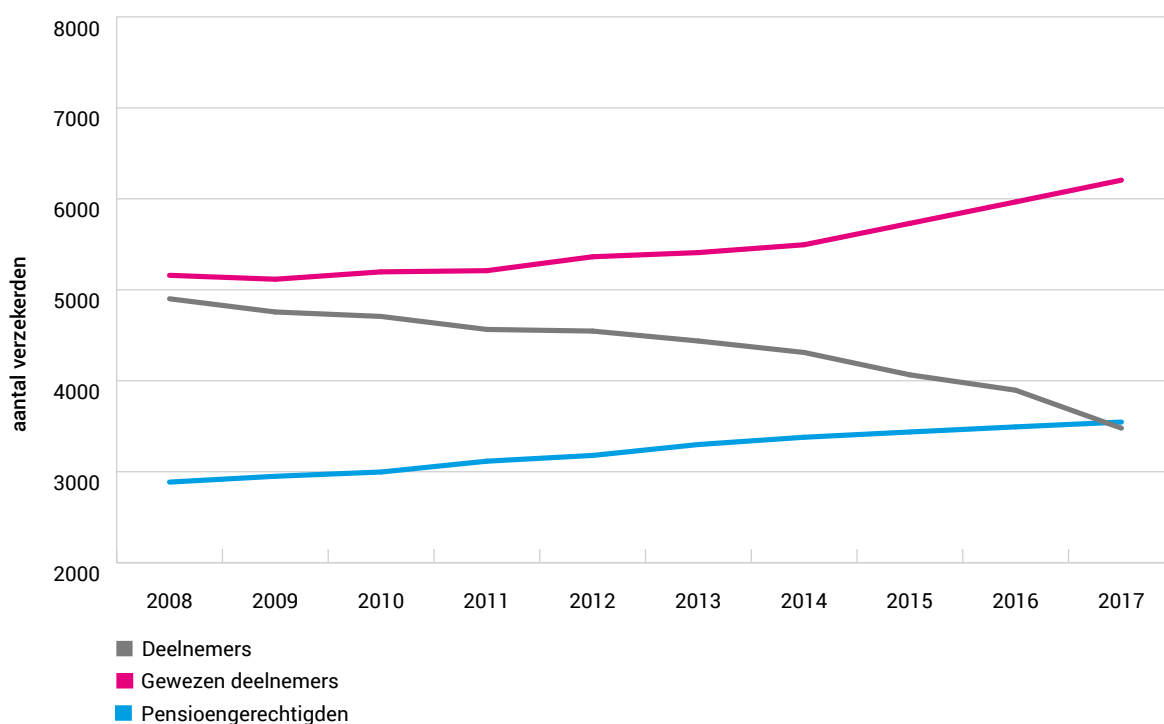
premie-egalisatiedepot		
bedragen x € 1.000		2017
	€	€
Feitelijke premie 2017		
- CDC-premie	48.081	
- ANW-hiaatpremie	934	
- kostenvergoeding	551	
- eenmalige extra bijdrage t.b.v. de premie-egalisatiereserve	10.000	
		59.566*
Premie-egalisatiereserve 31 december 2017		41.889
- Verschil ten gunste van het premie-egalisatiedepot		17.677
Premie-egalisatiereserve 31 december 2017		
- Storting per 1 januari 2017		10.000
- mutatie 2017		7.677
- Stand 31 december 2017		17.677

* de feitelijke premie wijkt in dit overzicht met 30 af van de in de jaarrekening opgenomen feitelijke premie omdat de koopsom correctie deelnemers vóór 2017 en de interestvergoeding niet in de mutatie 2017 van de premie-egalisatiereserve is begrepen

3.6 Ontwikkeling aantal (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden

Door de overname van Delta Lloyd door NN is het aantal deelnemers verder gedaald.

De ontwikkeling van het aantal verzekerden kan grafisch als volgt worden weergegeven



In aantallen en gesplitst naar man en vrouw is de ontwikkeling als volgt:

	2017			2016	2017	2016
	mannen	vrouwen	totaal	totaal	in %	in %
Deelnemers	2.018	1.461	3.479	3.896	26	29
Gewezen deelnemers	3.270	2.935	6.205	5.966	47	45
Pensioengerechtigden	1.896	1.650	3.546	3.493	27	26
-waarvan:						
-ouderdomspensioen			2.587	2.503		
-partnerpensioen			901	928		
-wezenpensioen			58	62		
Totaal	7.184	6.046	13.230	13.355	100	100

4. Financiële en actuariële positie

4.1 Dekkingsgraad

De ontwikkeling van de financiële positie van het pensioenfonds geven wij weer in de dekkingsgraad. Deze maatstaf geeft de mate weer waarin de verplichtingen zijn gedekt door de aanwezige bezittingen van het pensioenfonds.

Het pensioenfonds berekent de volgende dekkingsgraden:

- Actuele DNB-dekkingsgraad:
Hiervoor waardeert het pensioenfonds de verplichtingen op basis van de rentetermijnstructuur die DNB maandelijks publiceert (inclusief UFR). Deze dekkingsgraad is de basis voor de beleidsdekkingsgraad.
- Beleidsdekkingsgraad:
De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als een voortschrijdend gemiddelde van de actuele DNB-dekkingsgraden (voor publicatiedoeleinden) over de afgelopen 12 maanden. DNB hanteert de beleidsdekkingsgraad voor de toetsing van het financiële beleid (toeslagverlening, korten en herstelplannen).
- Marktrendekking:
De marktrendekking wordt berekend door zowel de verplichtingen als de beleggingen te waarderen op basis van de actuele rente. Voor de waardering van de verplichtingen wordt hiervoor de SWAP-rentecurve gebruikt. Met de marktrendekking wordt de financiële positie van het pensioenfonds het beste weergegeven.
- Reële dekkingsgraad:
Bij deze dekkingsgraad wordt rekening gehouden met de verwachte toekomstige stijgingen van de prijzen. De reële dekkingsgraad geeft de verhouding weer tussen de beleidsdekkingsgraad en de dekkingsgraad waarbij volledige prijsindexatie is toegestaan. Een reële dekkingsgraad van 100% betekent dat het pensioenfonds de pensioenverplichtingen kan voldoen en ook de pensioenen kan verhogen met de verwachte stijging van de prijzen.
- Vereiste dekkingsgraad:
Dit is de benodigde dekkingsgraad die het pensioenfonds moet hebben gezien de risico's die het pensioenfonds loopt. Deze dekkingsgraad is berekend op basis van rekenregels die DNB voorschrijft.
- Minimale vereiste dekkingsgraad:
Dit is de dekkingsgraad die de minimaal benodigde buffer van het pensioenfonds weergeeft.

De berekende dekkingsgraden zijn als volgt:

Dekkingsgraad		
	31 december 2017	31 december 2016
Actuele DNB-dekkingsgraad	128,5%	126,7%
Beleidsdekkingsgraad	131,0%	124,0%
Marktrentedekkingsgraad	125,2%	121,5%
Reële dekkingsgraad volgens richtlijnen FTK	106,5%	102,0%
Dekkingsgraad op basis van het vereist eigen vermogen	114,0%	n.v.t
Dekkingsgraad op basis van het minimaal vereiste eigen vermogen	104,4%	100%

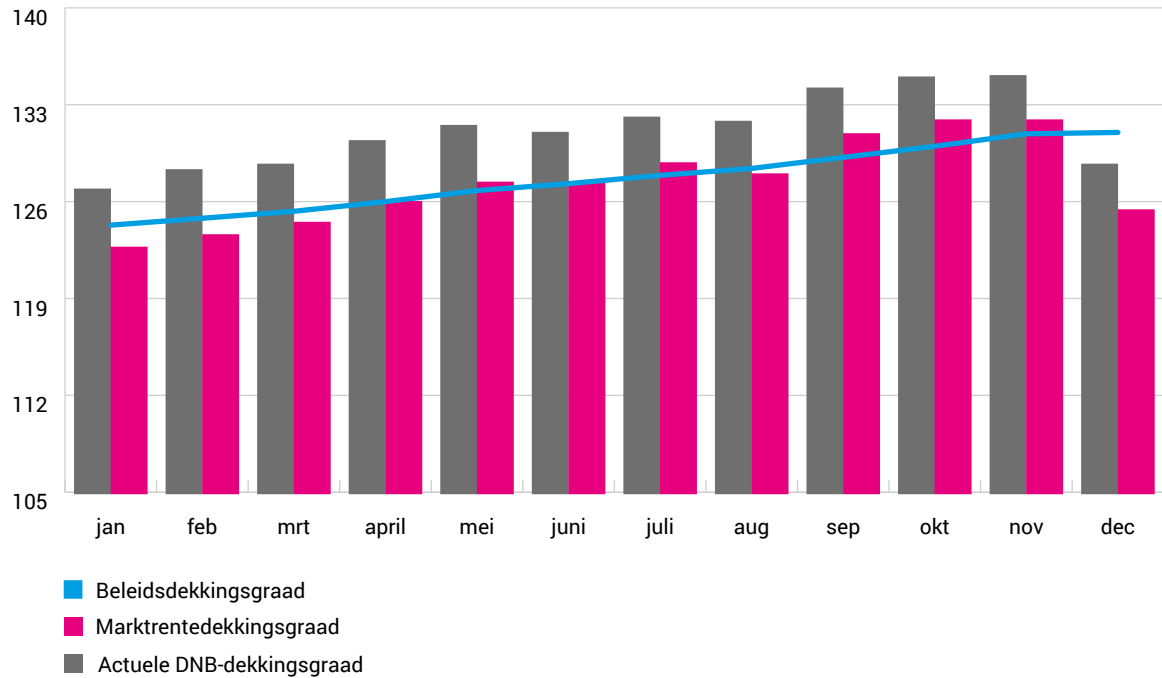
De waarde van de beleggingen bedroeg eind 2017 € 3,24 miljard (2016: € 3,14 miljard) en de waarde van de pensioenverplichtingen (op basis van de rentetermijnstructuur die DNB publiceert) was eind 2017 € 2,48 miljard (2016: € 2,47 miljard).

De ontwikkeling van de actuele DNB-dekkingsgraad en de marktrentedekkingsgraad per 31 december 2017 is als volgt:

Ontwikkeling actuele DNB-dekkingsgraad		
Dekkingsgraad 1 januari 2017		126,7%
Beleggingen		
Invloed rendement beleggingen		3,4%
Verplichtingen		
- Invloed van rentewijzigingen	4,0%	
- Rendement verplichtingen	-2,2%	
- Invloed op toeslagverlening	-2,7%	
- Invloed op andere mutaties	-1,4%	
		-2,3%
Kapitaalstorting		0,7%
Dekkingsgraad 31 december 2017		128,5%

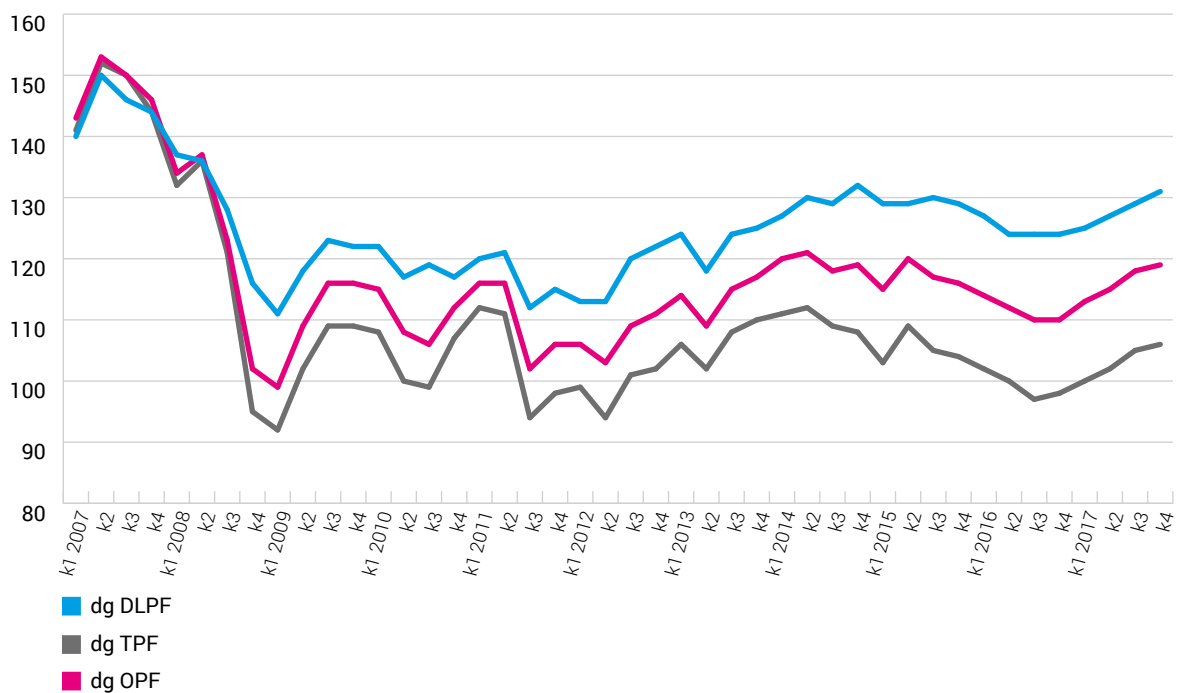
De ontwikkeling van de actuele DNB-dekkingsgraad, marktrentedekkingsgraad en beleidsdekkingsgraad in 2017 is als volgt:

Ontwikkeling dekkingsgraden in 2017



De ontwikkeling van de beleidsdekkingsgraad (tot 1 januari 2015 de actuele DNB-dekkingsgraad) van ons pensioenfonds ten opzichte van het gemiddelde van alle Nederlandse Pensioenfonds en alle Nederlandse ondernemingspensioenfonds is als volgt:

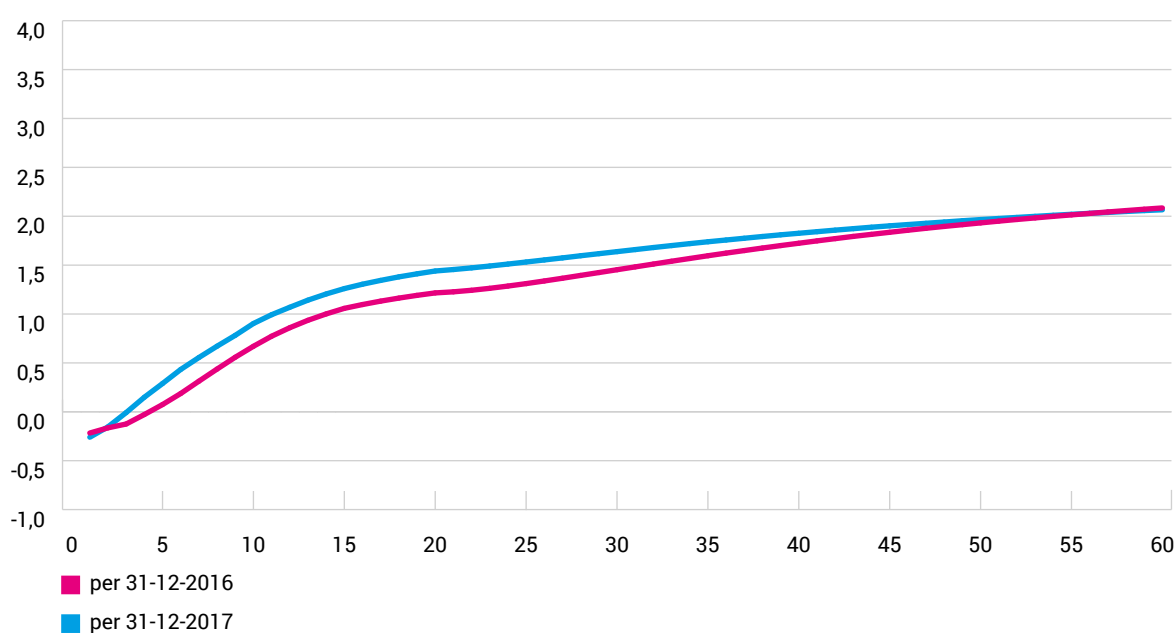
Ontwikkeling DNB-dekkingsgraad Pensioenfonds Delta Lloyd (PF DL) tov gemiddelde van de totale Nederlandse pensioenfonds (TPF) en ondernemingspensioenfonds (OPF)



Het pensioenfonds heeft het renterisico beperkt door minimaal 85% en maximaal 95% van zijn nominale pensioenverplichtingen te matchen met vastrentende beleggingen die ongeveer dezelfde looptijd hebben als de verplichtingen, waar nodig aangevuld met derivaten (swaps). Hierdoor hebben rentestijgingen of -dalingen beperkte invloed op de hiervoor genoemde dekkingsgraden. Voor de matching zijn de verplichtingen gebaseerd op de swap rentecurve (marktrente). In de jaarrekening zijn de verplichtingen berekend op basis van de rentetermijnstructuur die DNB publiceert. Wel is hierbij bepaald dat de omvang van de rendementsportefeuille minimaal 20% van het belegd vermogen bedraagt.

De rentetermijnstructuur die door DNB wordt gepubliceerd verliep als volgt:

Rentetermijnstructuur (procenten)



Reële dekkingsgraad

Per 31 december 2017 bedraagt de reële dekkingsgraad 106,5% (1 januari 2017: 102,0%). De reële dekkingsgraad geeft de hoogte van het vermogen van het pensioenfonds weer ten opzichte van de toekomstig uit te keren pensioenaanspraken inclusief de toekomstige toeslagen op basis van de in de markt verwachte prijsinflatie. Deze reële dekkingsgraad wordt jaarlijks berekend op basis van de richtlijnen van DNB en wordt uitsluitend opgesteld voor rapportagedoeleinden.

4.2 Uitvoeringskosten

De uitvoeringskosten bestaan uit kosten voor pensioenuitvoering en kosten voor vermogensbeheer. De kosten zijn opgenomen conform de aanbeveling van de Pensioenfederatie.

Kosten voor pensioenuitvoering

De kosten voor pensioenbeheer worden als volgt gespecificeerd:

Kosten pensioenbeheer		
Bedragen x € 1.000	2017	2016
	€	€
Personeelskosten	462	484
Accountantskosten	34	25
Certificering actuaris	20	19
Heffingen DNB en AFM	110	118
Pensioenadministratie	799	1.306
Eenmalige kosten project overgang eigen beheer	-	773
Overige bedrijfskosten	371	358
Totale pensioenuitvoeringskosten	1.796	3.083
Pensioenuitvoeringskosten per actieve deelnemer/pensioengerechtigde		-
- met eenmalige kosten i.v.m. overgang naar eigen beheer	0,256	0,417
- zonder eenmalige kosten	0,256	0,313
Pensioenuitvoeringskosten per verzekerde (deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden)		
- met eenmalige kosten i.v.m. overgang naar eigen beheer	0,136	0,230
- zonder eenmalige kosten	0,136	0,173

De daling van de uitvoeringskosten is met name toe te schrijven aan eenmalige kosten in 2016, in verband met de overgang naar eigen beheer. Daarnaast zijn er lagere kosten voor de pensioenadministratie, omdat de verwerkingstarieven van de uitvoerder in eigen beheer lager zijn dan de verwerkingstarieven als herverzekerd fonds. De verwachting is dat de kosten in 2018 weer zullen stijgen door de noodzakelijke verzwaring van het risicomanagement.

De pensioenuitvoeringskosten worden volledig vergoed door de werkgever.

Het pensioenfonds heeft de uitvoeringskosten vergeleken met een benchmark uitgevoerd door Lane Clark & Peacock (LCP). In de periode 2014-2016 bedroegen de gemiddelde uitvoeringskosten voor de peergroep € 310, terwijl die voor het pensioenfonds € 336 bedroegen. Zonder de eenmalige kosten in 2016 in verband met de overgang naar eigen beheer liggen de kosten in de periode 2014-2016 van het pensioenfonds (€ 302) lager dan die van de peergroep. In 2017 zijn de kosten per deelnemer om laag gegaan. De verwachting is dat de kosten in 2018 weer gaan stijgen in verband met het versterken van de organisatie.

Het bestuur vindt de hoogte van de kosten, in het kader van onze verleende dienstverlening, acceptabel.

Kosten vermogensbeheer

De kosten voor vermogensbeheer zijn uitgesplitst in beheervergoeding voor de vermogensbeheerder, transactiekosten en bewaarloon.

Kosten vermogensbeheer			
Bedragen x € 1.000		2017	2016
		€	€
Beheervergoeding			
- aandelen	1.640		1.795
- vastrentend	3.771		1.311
- vastgoed	499		451
- derivaten (overlay)	654		-
		6.564	3.557
Bewaarloon		43	37
Transactiekosten			
- aandelen	145		29
- vastrentend	655		150
- vastgoed	0		0
- derivaten (overlay)	782		10
		1.582	189
Overige kosten		67	0
Totale kosten vermogensbeheer		8.256	3.783
Gemiddeld belegd vermogen		3.060.100	3.186.385
Kosten vermogensbeheer als % gemiddeld belegd vermogen		0,21%	0,11%
Transactiekosten als % gemiddeld belegd vermogen		0,06%	0,01%
Totale kosten als % gemiddeld belegd vermogen		0,27%	0,12%

Als gevolg van de overgang naar eigen beheer zijn de vermogensbeheerkosten in 2017 hoger dan die van 2016.

De transactiekosten bij aandelen, vastrentend en vastgoed zijn exact berekend op basis van vaste op- en afslagen die van toepassing zijn voor de verschillende beleggingsfondsen. Bij de transacties van derivaten zijn voor de transactiekosten schattingen gemaakt. Bij deze inschattingen is de formule die is opgenomen in de aanbevelingen uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie gehanteerd ('nominaal*(spread/2)*duration = geschatte transactiekosten').

Een benchmarkonderzoek naar de vermogensbeheerkosten tussen pensioenfondsen, uitgevoerd door Lane Clark & Peacock (LCP), laat zien dat de vermogensbeheerkosten van het pensioenfonds nog steeds laag zijn ten opzichte van de markt en de peergroep. Het benchmarkonderzoek laat zien dat de vermogensbeheerkosten (incl. transactiekosten) van het pensioenfonds in de periode 2014 en 2016 16pb bedragen en die van de peergroep 50pb bedragen. Ook in relatie tot het behaalde beleggingsrendement zijn de vermogensbeheerskosten erg laag. Het benchmarkonderzoek van LCP laat zien dat in de periode van 2012 tot en met 2016 het rendement van de in de benchmark opgenomen pensioenfondsen gemiddeld 9,2% bedroeg met gemiddelde vermogensbeheerkosten (totaal) van 0,61% van het belegd vermogen. In deze periode was het gemiddelde rendement van het pensioenfonds 10,5% met gemiddelde vermogensbeheerkosten (totaal) van 0,16%.

De aansluiting met de jaarrekening is als volgt:

Bedragen x € 1.000	2017	2016
	€	€
Beleggingskosten afzonderlijk verantwoord in de jaarrekening	110	956
Beleggingskosten die zijn verantwoord als onderdeel van de beleggingsopbrengsten	8.146	2.827
Totale beleggingskosten	8.256	3.783

4.3 Actuariële analyses

Actuariële analyse van het resultaat

De samenstelling van het resultaat over 2017 is als volgt:

Bedragen x € 1.000	2017
	€
Resultaat op intrest/beleggingen	97.720
Resultaat op premie	16.635
Resultaat op waardeoverdrachten	1.023
Resultaat op sterfte	145
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	745
Resultaat op toeslagen	-50.063
Resultaat op conversie	-17.376
Resultaat op overige incidentele mutaties	1.006
Resultaat op afkoop garantiecontract	151.826
Enmalige storting werkgever	15.000
Resultaat	216.661

Resultaat op intrest/beleggingen

De uitsplitsing van het resultaat op intrest/beleggingen is als volgt:

Bedragen x € 1.000	2017
	€
Directe beleggingsopbrengsten	12.291
Gerealiseerde koersresultaten	94.243
Ongerealiseerde koersresultaten	-47.691
Totaal beschikbaar	58.843
Beheervergoeding	-6.600
Ingehouden beheervergoeding	7.661
Benodigde intresttoevoeging	5.404
Wijziging rentetermijnstructuur	32.412
Totaal benodigd	38.877
Resultaat	97.720

Resultaat op premie

De uitsplitsing van het resultaat op premie is als volgt:

Bedragen x € 1.000	2017
	€
Ontvangen CDC -premie	48.081
Ontvangen premie ANW-hiaatpensioen	934
Vergoeding uitvoeringskosten	1.796
Vrijval administratievoorziening	-1.245
Betaling ten behoeve van premie-egalisereserve	10.000
Koopsomcorrectie	-30
Ter dekking van kosten	-551
Premie voor dekking premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	-1.033
Benodigd voor opbouw ouderdomspensioen en risicodekking nabestaandenpensioen en ANWhiaat	-41.317
Resultaat	16.635

Resultaat op waardeoverdrachten

Het resultaat op waardeoverdracht ontstaat door het verschil in het wettelijk tarief op basis waarvan aanspraken worden overgedragen en de reserveringsgrondslagen van ons fonds. Zowel het resultaat op inkomende waardeoverdrachten (€ 0,7 miljoen) en uitgaande overdrachten (€ 0,3 miljoen) was positief.

Resultaat op sterfte

Resultaat op sterfte ontstaat doordat de verwachte sterfte van deelnemers en hun nabestaanden afwijkt van de werkelijke sterfte. Het resultaat op sterfte bestaat uit resultaat op lang leven en resultaat op kort leven.

Bij resultaat op lang leven gaat het met name om de lopende en toekomstig verwachte uitkeringen.

Als deelnemers langer leven dan verwacht moet het fonds meer uitkeren en moet de voorziening worden verhoogd. Als deelnemers minder lang leven dan verwacht hoeft het fonds minder uit te keren en valt er meer voorziening vrij, dan verwacht.

Bij resultaat op kort leven gaat het met name om de uitkeringen aan nabestaanden als gevolg van het overlijden van de deelnemer in het jaar zelf. Indien er meer mensen overlijden dan verwacht moet er meer nabestaandenvoorziening worden getroffen en is de ontvangen risicopremie te laag. Overlijden er minder mensen dan verwacht, dan hoeven er minder uitkeringen te worden gedaan aan nabestaanden en is er een overschot aan risicopremie.

Het resultaat op sterfte was in 2017 licht positief.

Resultaat op arbeidsongeschiktheid

Het resultaat op arbeidsongeschiktheid is ruim € 0,7 miljoen positief, doordat het resultaat van nieuwe schades en revalidaties lager is dan de hiervoor ontvangen premies. Het gaat hier om premievrije voortzetting van de pensioenopbouw en de uit de uitloopdekking voortvloeiende arbeidsongeschiktheidspensioenen.

Aangezien vanaf 2017 het arbeidsongeschiktheidspensioen niet meer bij het pensioenfonds is ondergebracht, daalt de wachttijdreserve.

Resultaat op toeslagen

Het negatieve resultaat op toeslagen is ontstaan door de toeslagverlening die volledig uit het vermogen is gefinancierd.

Resultaat uit de conversie

Tot 1 januari 2017 waren de pensioenverplichtingen volledig herverzekerd. De technische voorziening werd toen vastgesteld op basis van jaarkasstromen. Bij het vertalen van de aanspraken naar jaarkasstromen is gerekend met de rekenrente van het verzekeringscontract. De waarde van de jaarkasstromen werd vervolgens vastgesteld met de rentetermijnstructuur die DNB hanteert.

Vanaf 1 januari 2017 wordt de voorziening berekend op basis van maandkasstromen, waarbij de rentetermijnstructuur die DNB hanteert wordt gebruikt. Door deze wijziging is de voorziening met circa € 17 miljoen gestegen.

Resultaat op overige incidentele mutaties

Het betreft hier resultaten als gevolg van onder andere het maken van individuele keuzes bij pensionering, werkelijk leeftijdsverschil bij pensioneren of overlijden ten opzichte van de verwachte verschillen en echtscheiding.

Resultaat afkoop garantiecontract

Op 1 januari 2017 heeft het pensioenfonds de opgebouwde pensioenaanspraken bij de herverzekeraar afgekocht en is het pensioenfonds overgegaan naar eigen beheer door middel van overdracht van de beschikbare middelen in het gesepareerde depot bij de herverzekeraar aan het pensioenfonds.

Het resultaat uit deze transitie bedroeg € 151,8 miljoen, bestaande uit

- vrijval vereiste 5,1% vermogensbuffer die was afgesproken met de herverzekeraar (€ 127,0 miljoen);
- resultaat uit verschillen waardering grondslagen herverzekeraar en Delta Lloyd Pensioenfonds (€ 23,6 miljoen);
- overige resultaat in verband met de afkoop van het garantiecontract (€ 1,2 miljoen).

Enmalige storting werkgever

Op 1 januari 2017 heeft de werkgever een eenmalige storting gedaan als compensatie voor het verschuiven van risico's naar (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden in verband met de overgang naar eigen beheer.

Kostendekkende premie

De (gedempte) kostendekkende premie bestaat uit de actuariële koopsom voor de aangroei en dekking van het pensioen (actuariële koopsom), een opslag voor uitvoeringskosten en een opslag voor het in stand houden van het vereist eigen vermogen.

(Bedragen x € 1.000)	Gedempte premie	Kostendekkende premie
	€	€
Actuariële koopsom	36.186	42.337
Opslag in stand houden VEV	4.429	5.182
Opslag uitvoeringskosten	1.275	1.398
Totaal	41.890	48.917

De feitelijk betaalde premie in 2017 bedroeg € 59.536.

Vereist eigen vermogen (VEV)

Het VEV is de omvang van het vermogen waarover een pensioenfonds ten minste moet beschikken en is afhankelijk van het risicoprofiel van het pensioenfonds volgend uit de strategische beleggingsbeleid. Indien een pensioenfonds niet over dit vermogen beschikt, is er sprake van een tekortsituatie en moet het pensioenfonds een herstelplan indienen bij DNB. De hoogte van het VEV is gericht op de wettelijke zekerheidsmaatstaf van 97,5%. Dit wil zeggen dat in de evenwichtssituatie de kans dat het pensioenfonds binnen een periode van één jaar over minder waarden beschikt dan de technische voorzieningen, kleiner is dan 2,5%.

Voor de bepaling van het VEV maakt het pensioenfonds gebruik van het standaardmodel van DNB. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het ons pensioenfonds. Het VEV voor ons pensioenfonds is berekend op € 348,8 miljoen, zijnde 14,0%.

De VEV per 31 december 2017 is als volgt samengesteld:

Buffers	Bedragen (x € 1.000)	%
S1 Renterisico	7.435	0,3%
S2 Risico zakelijke waarden	236.623	9,5%
S3 Valutarisico	85.758	3,4%
S4 Grondstoffenrisico	-	-
S5 Kredietrisico	131.202	5,3%
S6 Verzekeringstechnisch risico	79.049	3,2%
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief beheersrisico	39.565	1,6%
Diversificatie effect	-230.832	-9,3%
	348.800	14,0%
Aanwezig vermogen	709.390	
Surplus	360.590	

De risicofactoren zijn in de jaarrekening toegelicht.

Minimaal vereist eigen vermogen (MVEV)

Het MVEV is de ondergrens van het VEV. Als de beleidsdekkingsgraad van een pensioenfonds gedurende vijf jaar lager is van de minimaal vereiste dekkingsgraad, moet het pensioenfonds binnen zes maanden maatregelen nemen waardoor het in één keer aan het MVEV voldoet.

Het MVEV is berekend op € 109,9, zijnde 4,4%.

Aanwezig eigen Vermogen

Het eigen vermogen bedraagt per 31 december 2017 € 709,4 miljoen. Hiermee voldoet het pensioenfonds ruim aan de hoogte van het Vereist Eigen Vermogen.

Het verloop van het eigen vermogen wordt als volgt worden gespecificeerd:

Verloop van het eigen vermogen		
Bedragen x € 1.000	2017	2016
	€	€
Stand per 31 december voorgaand jaar	510.406	413.215
Totaal saldo van baten en lasten	198.984	97.191
Stand per 31 december	709.390	510.406

4.4 (Aanvangs)haalbaarheidstoets/risicohouding

De met de sociale partners afgestemde risicohouding wordt jaarlijks getoetst door het uitvoeren van een haalbaarheidstoets en te beoordelen of het VEV binnen de afgesproken grenzen ligt.

Het VEV bedraagt eind 2017 14,0% en ligt daarmee tussen de afgesproken grenzen (11-19%).

De (aanvangs)haalbaarheidstoets wordt uitgevoerd op basis van een methodiek en parameters die DNB heeft voorgeschreven en wordt bepaald over een periode van 60 jaar.

De uitkomsten van de (aanvangs)haalbaarheidstoets (mei 2016, september 2016 en mei 2017) waren als volgt:

Uitkomsten haalbaarheidstoets				
	Ondergrenzen risicohouding	Uitkomsten haalbaarheids-toets (mei 2016)	Uitkomsten aanvangs haalbaarheids-toets (sept. 2016)	Uitkomsten haalbaarheids-toets (mei 2017)
Het verwachte pensioenresultaat vanuit de feitelijke dekkinggraad	Minimaal 92%	98%	99%	99%
De spreiding van het slecht weer scenario en het pensioenresultaat	maximaal 30%	26%	19%	17%

De uitkomsten van de (aanvangs)haalbaarheidstoets laten zien dat het gemiddelde verwachte pensioenresultaat zich ruim boven de afgesproken ondergrens beweegt en dat de spreiding voldoet aan de maximale afwijking die is vastgesteld.

5. Beleggingsbeleid

5.1 Overgang naar eigen beheer

Per 1 januari 2017 is het pensioenfonds overgegaan naar eigen beheer. Tot 1 januari 2017 was het beleggingsbeleid grotendeels ingekaderd door de herverzekeringsovereenkomst. In 2016 heeft het pensioenfonds ten behoeve van de overgang naar eigen beheer een update van de ALM-studie laten uitvoeren. Op basis van deze update heeft het pensioenfonds besloten het beleggingsbeleid op hoofdlijnen in 2017 voort te zetten. Op enkele onderdelen is het beleid aangepast. Zo heeft het pensioenfonds besloten om vanaf 1 januari 2017 een ondergrens van 20% van het belegd vermogen aan zakelijke waarden in de portefeuille aan te houden. Voorheen kon het percentage zakelijke waarden dalen tot onder de 20% bij een verdere dalende rente en/of dalende aandelenkoersen. Het bestuur vond dat, uit oogpunt van hestelcapaciteit, niet gewenst.

Daarnaast heeft bestuur besloten om de organisatie met betrekking tot vermogensbeheer te versterken. Deze versterkingen zijn onder meer:

- Begin 2017 heeft het pensioenfonds een externe beleggingsadviseur aangetrokken die de beleggingscommissie ondersteunt. De externe beleggingsadviseur is bij alle bijeenkomsten van de beleggingscommissie aanwezig.
- De bezetting van de beleggingscommissie is uitgebreid van twee bestuursleden naar drie bestuursleden.
- Vanaf 2017 stelt het bestuur jaarlijks beleggingsplan op.
- De frequentie van het aantal bijeenkomsten van de beleggingscommissie is verhoogd.
- De beleggingsadministratie en de rapportages worden vanaf 1 januari 2017 uitgevoerd door Kasbank.
- Kasbank stelt op kwartaalbasis een risicorapportage (riskmonitor) op die in de beleggingscommissie en in het bestuur wordt besproken.

Per 1 januari 2018 is vervolgens onze fiduciaire vermogensbeheerder, Delta Lloyd Asset Management NV (DLAM), opgegaan in NN Investment Partners (NNIP). De overgang van DLAM naar NN IP heeft in de tweede helft van 2017 geleidelijk plaatsgevonden en is voor het pensioenfonds tot op heden naar tevredenheid verlopen.

In 2018 zal het pensioenfonds het beleggingsbeleid herijken, door middel van het uitvoeren van een ALM-studie, een studie naar de strategisch asset allocatie en een studie naar liability driven investments.

5.2 Het beleggingsbeleid en beleggingsplan

Het beleggingsbeleid van het pensioenfonds is erop gericht om de toevertrouwde middelen zo goed mogelijk te beleggen, de financiële risico's te beheersen en extra rendement te creëren voor het behoud van koopkracht van de opgebouwde en ingegane pensioenen.

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid is de beleggingsportefeuille gesplitst in een matching- en een rendementsportefeuille. De matchingportefeuille heeft als doel het renterisico te beperken. Door de verplichtingen te matchen met behulp van de matchingportefeuille, die ongeveer dezelfde duration heeft als de verplichtingen, is het renterisico van de verplichtingen grotendeels afgedekt. In het beleggingsmandaat is een bandbreedte van 85 - 95% voor matching van de marktrente voorziening pensioenverplichtingen (MVPV) bepaald, met een minimale omvang van de rendementsportefeuille van 20% van het belegd vermogen.

De afdekking van de verplichtingen is gebaseerd op de swap rentecurve en niet op de rentetermijnstructuur van DNB die rekening houdt met de UFR. Voor het afdekken van het renterisico

wordt gebruik gemaakt van interest rate swaps en obligaties.

De rendementsportefeuille van het pensioenfonds bestaat uit aandelen- en vastgoedfondsen en is bedoeld om extra rendement te creëren om het behoud van koopkracht in de toekomst te kunnen realiseren.

Zoals hiervoor is aangegeven is het beleggingsbeleid in 2017 niet materieel gewijzigd. Wel hebben wij een beleggingsplan opgesteld waarin onder meer de navolgende activiteiten zijn gepland en uitgevoerd.

- Invulling geven aan private debt en hypotheke. In 2017 heeft het bestuur besloten om in te schrijven in een hypothekefonds. Daarnaast heeft het bestuur zich laten informeren over de mogelijkheden met betrekking tot beleggingen in private debt/alternative credit. Dit heeft nog niet tot een besluit geleid.
- Herijking van het beleid met betrekking tot maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB). Een nieuw MVB-beleid is inmiddels vastgesteld.
- Herijking van de beleggingsbeliefs en de verklaring van de beleggingsbeginselen. De beleggingsbeliefs en de verklaring van beleggingsbeginselen zijn inmiddels opnieuw vastgesteld.
- Verdere invulling van het beleggingsproces. Het bestuur heeft een verantwoordelijkheidsmatrix opgesteld en studies voor strategische asset allocatie (SAA) en liability driven investments (LDI) ingang gezet.

Het beleggingsbeleid en beleggingsplan wordt uitgevoerd door een (fiduciair) vermogensbeheerder(s) op basis van een beleggingsmandaat. De beleggingscommissie bewaakt de uitvoering van dit mandaat.

5.3 Het beleggingsmandaat

Beleggingsmandaat				
Beleggingscategorie	Strategische allocatie	Allocatie	Bandbreedte	Benchmarks
Matchingportefeuille	85% - 95% van de MVPV	Allocatie binnen de matchingportefeuille		
Sovereigns & subsovereigns		50%	30% - 70%	2% Fondsrendement DL Sovereign XXL Fund ¹ 20% Iboxx € Sovereigns & Subsovereigns AAA-AA 15+ Index 18% Iboxx € Sovereigns & Subsovereigns ex-BBB 5+ Index 10% Iboxx € Subsovereigns Index
Collateralized		25%	15% - 35%	Iboxx € Collateralized Index
Corporates		25%	15% - 35%	Iboxx € Corporates Index
Liquiditeiten		0%	-5% - 5%	ECB Deposit Facility rente
Swap overlay	Duration verplichtingen			
Rendementsportefeuille	Minimaal 20% van het belegd vermogen	Allocatie binnen de rendementsportefeuille		
Aandelen		85%	70% - 100%	
- Europese aandelen		37,5%	30% - 50%	MSCI Europe net total return
- wereldwijde aandelen		37,5%	30% - 50%	MSCI World net total return
- opkomende landen aandelen		10%	0% - 20%	MSCI Emerging Index net total return
Vastgoed		15%	5% - 20%	Direct Vastgoed: ROZ IPD Index ² Beursgenoteerd vastgoed: FTSE EPRA/NAREIT Developed Index Net TR EUR
Liquiditeiten		0%	-5% - 10%	ECB Deposit Facility Rente

¹ Het DL Sovereign XXL Fund heeft een beleggingsdoelstelling gebaseerd op een vaste duratie en daarom geen (markt)benchmark. ² De beschikbaarheid van de Benchmark en de waardering van de portefeuille lopen niet altijd gelijk. Derhalve dat de benchmark wordt gesynchroniseerd met de waarderingsmomenten van de portefeuille.

De matchingportefeuille bestaat uit belangen in de institutionele vastrentende fondsen en een swap overlay die zorgt dat de duration (rentegevoeligheid) van de portefeuille vrijwel gelijk is aan de rentegevoeligheid van de nominale verplichtingen. De rendementsportefeuille is opgebouwd uit Europese aandelen, wereldwijde aandelen, opkomende landen en vastgoed.

5.4 Verantwoord beleggen

Het bestuur vindt maatschappelijk verantwoord beleggen belangrijk. Hiervoor is een separaat beleid geformuleerd dat onderdeel uitmaakt van het beleggingsbeleid.

Een duurzaam beleggingsbeleid richt zich op het betrekken van afwegingen op het vlak van milieu, sociale omstandigheden en (ondernemings)bestuur in de beleggingsbeslissingen, aanvullend op de gebruikelijke financiële aspecten. Door deze elementen ook te betrekken in de keuzes voor beleggingen worden in de visie van het bestuur neerwaartse risico's gereduceerd. Negatief gedrag

van ondernemingen en overheden op een van deze immateriële factoren leidt immers tot materiële risico's in de portefeuille en daarmee voor het fonds. Het overtreden van veiligheidsvoorschriften voor medewerkers, het hanteren van een onzuivere governance structuur en het niet naleven van milieuregelgeving zijn activiteiten die wellicht op korte termijn financieel gewin opleveren, maar op langere termijn aanzienlijke schade kunnen veroorzaken.

Dit leidt daarmee tot een financieel risico, maar tevens tot een reputatierisico voor het fonds. Het fonds wenst niet geassocieerd te worden met bedrijven die zich niet aan elementaire uitgangspunten rondom milieu, sociale omstandigheden en ondernemingsbestuur houden.

Het bestuur wil een verantwoord beleid voeren, waarin ook de deelnemers zich kunnen herkennen.

Het fonds wil transparant zijn over het gevoerde beleid, en over de effecten van dit beleid (voor zover direct zichtbaar).

Bij het selecteren van beleggingsfondsen worden de ESG (Environmental, Social and corporate Governance) criteria meegewogen. Onder meer wordt ondertekening van de United Nations Principles for Responsible Investment (UNPRI) verlangd alsmede worden bedrijven die clustermunitie produceren of verhandelen uitgesloten.

5.5 Terugblik economie en financiële markten in 2017 en vooruitzichten 2018

Economie

Het economisch herstel zette in 2017 wereldwijd door en macrocijfers waren gemiddeld beter dan verwacht. De groei werd gedragen door een zichzelf versterkende beweging tussen inkomsten en bestedingen. Gesteund door een aantrekkende winstgroei, toenemende vraag en een verbeterend vertrouwen durfden bedrijven weer te investeren. Een aantrekkende arbeidsmarkt, stijgende huizenprijzen en aandelenkoersen leidden via een verbetering van het consumentenvertrouwen tot een toename van de consumentenbestedingen. De groei van de wereldeconomie werd zo opgestuwd tot aan de bovenkant van de groeirange van 3%-3,5%.

Het economisch herstel leidde nog niet tot een aantrekkende loongroei en een materiële toename van de inflatie, waardoor rentes laag bleven en centrale banken geen haast hoefden te maken met een normalisatie van het beleid.

In eerste instantie geholpen door een aantrekkende wereldhandel trok ook in opkomende markten in 2017 de economische groei aan. Gaandeweg het jaar herstelde in deze regio ook de binnenlandse vraag. Dit werd veroorzaakt door een verbetering van de financiële condities dankzij een toestroom van buitenlands kapitaal en de ruimte voor centrale banken voor renteverlagingen door de daling van de inflatie. Ook het herstel van grondstofprijzen was een belangrijke steun.

De ECB schroefde in april het maandelijks opkoopprogramma terug van €80 miljard (mrd) naar €60 mrd en gaf aan dit te continueren totdat de inflatie zich duidelijk richting de doelstelling van 2% beweegt. De Amerikaanse centrale bank, de Fed, verhoogde de basisrente in maart en juni en benadrukte dat de normalisatie van de rente een geleidelijk proces is.

Financiële markten

Net als in 2016 draaide het op de financiële markten in 2017 vooral om een krachtmeting tussen de economie en de politiek. Zo stonden financiële markten in 2017 deels in het teken van verkiezingen in Frankrijk, Duitsland en Nederland.

De politieke onzekerheid bleef hoog maar nam gaandeweg het jaar enigszins af, onder meer nadat de pro-Europese Macron in mei de Franse presidentsverkiezingen won en Bondskanselier Merkel in september aan een nieuwe ambtstermijn kon beginnen. Op 29 maart liet de Britse premier Theresa May artikel 50 in werking treden, het officiële startsein voor het vertrek van Groot-Brittannië uit

de EU. De verkiezingsuitslag in Groot-Brittannië verzwakte haar positie als premier, evenals de onderhandelingspositie van het land in de Brexit-onderhandelingen.

Na de verrassende verkiezing van Donald Trump tot president van de VS in 2016 lieten beleggers zich in eerste instantie minder leiden door zijn protectionistische toon en meer door de potentieel positieve effecten van zijn plannen voor belastingverlagingen en deregulering (reflatie). Vanaf eind maart namen de twijfels toe of Trump zijn plannen snel door het Congres zou kunnen loodsen. De aandacht verplaatste zich naar enkele schandalen, waaronder vermeende banden van het kamp Trump met de Russische overheid. Uiteindelijk bleef succes voor Trump grotendeels uit.

Door de blijvend grote politieke onzekerheid was er sprake van een aanhoudend sterke vraag naar "veilige" staatsleningen, waardoor de rentes, ondanks de goede macrocijfers, nauwelijks stegen. Beleggers hielden steeds minder rekening met een reflatiebeleid in de VS en dit zette samen met de gunstige verkiezingsuitslagen in Europa de dollar onder druk ten opzichte van de euro.

In de krachtmeting met politieke onzekerheid hadden de positieve macro-economische verrassingen uiteindelijk de overhand. Vrijwel alle risicovolle beleggingen stegen in koers. Aandelen gingen over een breed front omhoog, terwijl op de vastrentende markten de hoogrentende categorieën high yield en emerging markets-leningen goed presteerden.

Bedrijfsobligaties en hoogrentende beleggingen profiteerden van de aanhoudende search for yield onder beleggers. De instroom van kapitaal werd ondersteund door een zeer geleidelijke normalisatie van het monetaire beleid en het uitblijven van een sterke stijging van vooral de Amerikaanse rente en dollar.

Beleggingen in opkomende landen (obligaties en aandelen) presteerden in 2017 relatief goed. Dit ontstond niet alleen vanwege de positieve economische ontwikkeling. Gunstig was ook dat een sterke stijging van de Amerikaanse rente uitbleef, de dollar verzwakte en Trump, ondanks eerdere retoriek, geen protectionistische maatregelen nam. Gunstig was ook dat aandelen van opkomende landen handelden tegen een substantiële korting ten opzichte van ontwikkelde landen.

Vooruitzichten 2018

De wereldwijde vooruitzichten voor een aanhoudend sterke economische ontwikkeling zijn goed. De groei is sinds 2008 niet zo breed gedragen. Dit geldt niet alleen voor landen, maar ook voor sectoren en verklaart waarom de wereldhandel in het voorbije jaar zo sterk is aangetrokken.

Vooralsnog is een duidelijk aantrekkende loongroei uitgebleven, ondanks een in vele landen steeds verder dalende werkloosheid. Indien de werkloosheid verder daalt, zouden lonen kunnen gaan stijgen, maar het vertrouwen in de kracht van dit mechanisme staat echter onder druk.

De ECB en de Fed nemen vanaf het einde van 2017 en in 2018 naar verwachting maatregelen om het monetaire beleid te normaliseren. Voor de ECB betreft dit meer details over het tempo waarin het opkoopprogramma wordt teruggeschroefd. Renteverhogingen zijn daarbij in 2018 nog niet waarschijnlijk. Voor de Fed is dit wel het geval, waarbij de omvang en het tempo van renteverhogingen worden bepaald door de mate van groei en mate van stijging van de inflatie.

In lijn met het voortzettende economisch herstel en een normalisatie van monetair beleid is enige stijging van de kapitaalmarktrente waarschijnlijk. Risicovolle beleggingen worden ondersteund door het breed gedragen en voortgaande economisch herstel.

Een voortzetting van de positieve rendementen op risicovolle beleggingen is echter verre van zeker. Naast politieke ontwikkelingen zoals nieuws over de Brexit-onderhandelingen en economische ontwikkelingen zoals die in China, geldt ook een sterker dan verwacht ingrijpen van centrale banken als een belangrijk risico voor de koersontwikkeling, vooral ook omdat de waardering van vele beleggingen historisch hoog is.

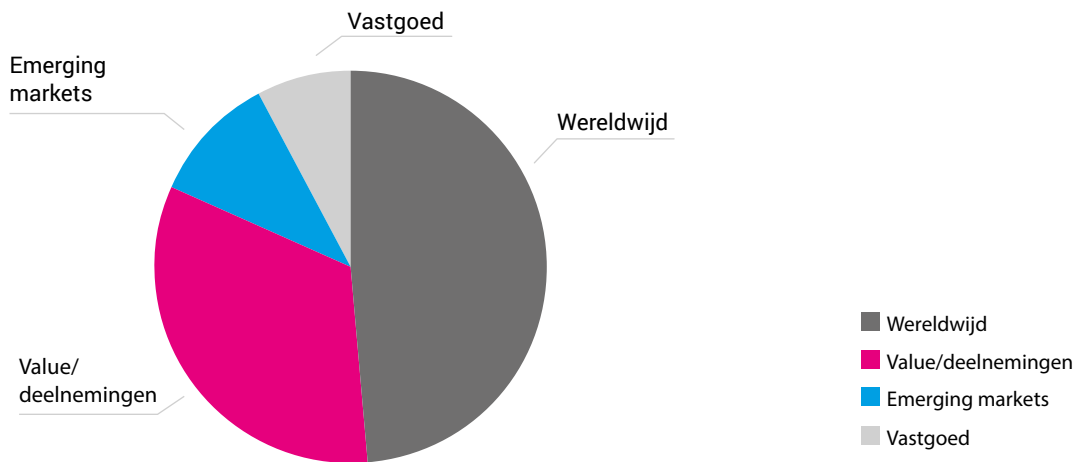
5.6 Ontwikkelingen in de beleggingsportefeuille

De beleggingen zijn als volgt verdeeld (in procenten):

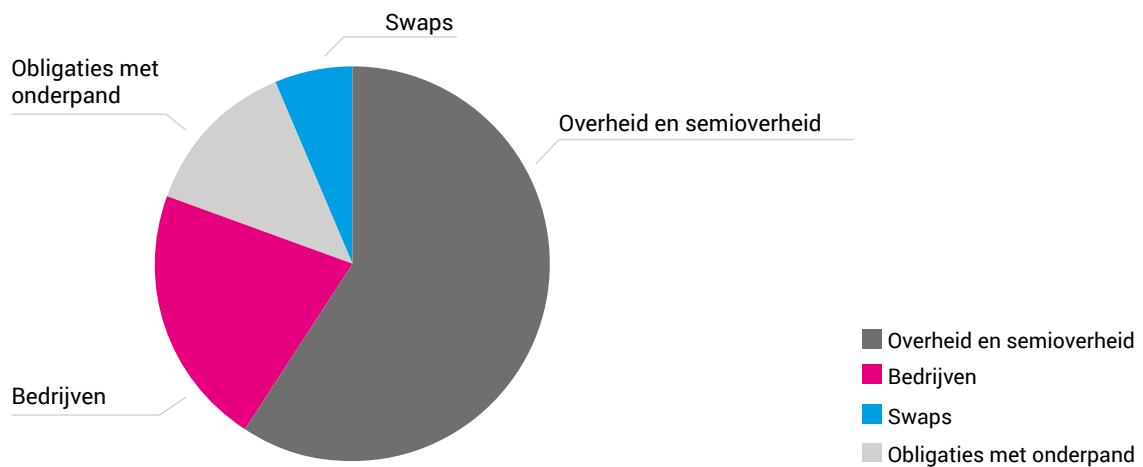
Ontwikkelingen in de beleggingsportefeuille			
	Feitelijke allocatie		
Ultimo	2017	2016	2015
	%	%	%
Matchingportefeuille			
Staatsobligaties	8	11	10
Obligatiefondsen	59	59	61
- staats- en semi-overheids obligaties	35	41	43
- obligaties met onderpand	9	9	9
- bedrijfsobligaties	15	9	9
Swap overlay	4	6	4
Liquide middelen	0	0	0
Rendementsportefeuille			
Aandelenfondsen	27	22	23
- wereldwijde aandelen	14	11	12
- europese value	10	9	9
- emerging markets	3	2	2
Vastgoed	2	2	2

De rendementsportefeuille en de matchingportefeuille zijn op 31 december 2017 als volgt verdeeld:

Rendementsportefeuille 31 december 2017



Matchingportefeuille 31 december 2017



5.7 Stress scenario's

Onderstaande tabel geeft inzicht in de verandering van de dekkingsgraad op basis van de UFR indien een rente schok en/of aandelenschok plaatsvinden.

	Rendement zakelijke waarden					
		-25%	-12,5%	0,0%	12,5%	25%
Parallele verschuiving UFR-curve	-0,50%	118,4%	122,6%	126,7%	130,8%	135,2%
	-0,25%	119,0%	123,4%	127,7%	132,0%	136,4%
	-0,00%	119,6%	124,2%	128,7%	133,2%	137,7%
	0,25%	120,3%	125,0%	129,7%	134,4%	139,1%
	0,50%	121,1%	126,0%	130,9%	135,8%	140,7%

5.8 Performance van de beleggingsportefeuille

Het totale rendement van de beleggingsportefeuille was in 2017 1,8% (2016: 10,4%). Deze daling is voornamelijk toe te schrijven aan de stijging van de rente in 2017. In 2016 was de rente nog gedaald. Bij een stijging van de rente neemt de waarde van de vastrentende waarden af, terwijl bij een daling van de rente de waarde van de vastrentende waarden juist toeneemt.

Het totale rendement was overigens beter dan de benchmark. De benchmark realiseerde een rendement van 0,5%.

Matchingportefeuille

Het rendement op de matchingportefeuille, inclusief swap overlay, bedroeg in 2017 -2,0% (2016: 11,3%). De verplichtingen op basis van de swap-rentecurve zijn in 2017 daalden met 3,4% als gevolg van de gestegen rente. In 2016 stegen de verplichtingen nog met 8,9%. De waardering van de verplichtingen op basis van de swap-rentecurve ligt volgens het pensioenfonds meer in lijn met de waardering van de beleggingen, dan de waardering van de verplichtingen op basis van de rentetermijnstructuur van DNB (met UFR) op basis waarvan aan DNB wordt gerapporteerd.

Met een rendement van 0,1% (2016: 6,3%) op de onderliggende matchingportefeuille ligt die iets onder de benchmark van 0,2% (2016: 6,2%).

Categorie	2017		2016	
	performance	benchmark	performance	benchmark
DLAM Sovereign & subsovereigns	-0,7%	-0,3%	8,3%	8,6%
DLAM Collateralized Bond Funds	1,1%	0,6%	3,4%	2,1%
DLAM Coprorate Bond Fund	2,5%	2,4%	4,4%	4,7%
Matchingportefeuille onderliggend	0,1%	0,2%	6,3%	6,2%
Matchingportefeuille inclusief Swap overlay	-2,0%	-3,3%	11,3%	8,9%

Rendementsportefeuille

Op de rendementsportefeuille werd een rendement gerealiseerd van 13,2% (2016: 7,7%). De benchmark kwam uit op een rendement van 9,4% (2016: 9,3%). De aandelen lieten een performance zien van 14,1% (benchmark 9,9%). Het rendement op vastgoed was 5,5% (benchmark 6,9%).

Categorie	2017		2016	
	performance	benchmark	performance	benchmark
Aandelen	14,1%	9,9%	7,5%	9,1%
Vastgoed	5,5%	6,9%	9,7%	10,0%
Rendementsportefeuille	13,2%	9,4%	7,7%	9,3%

6. Communicatiebeleid

Wij willen de (gewezen) deelnemers inzicht geven in hun opgebouwde pensioen en hen in staat stellen weloverwogen keuzes te maken met betrekking tot hun pensioen. Daarnaast willen we pensioengerechtigden inzicht geven in hun ingegane pensioen. Om de informatieverstrekking te optimaliseren stellen we elk jaar een communicatieplan op. Het communicatieplan bevat onder meer de visie over communicatie, doelgroepen en communicatie-uitingen en communicatieactiviteiten.

6.1 Visie over communicatie

Het pensioenfonds verzorgt de pensioenen voor alle medewerkers van de Delta Lloyd Services, de ex-medewerkers en de pensioengerechtigden. Het pensioenfonds vindt het belangrijk betrouwbaar en transparant te zijn en duidelijk te communiceren over de pensioenregeling.

- Het pensioenfonds vindt het belangrijk om toegankelijk te zijn voor de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden en vindt de persoonlijke situatie van de deelnemer belangrijk. Dit wordt bewerkstelligd door:
 - informatie is altijd bereikbaar via de website van het pensioenfonds;
 - informatie wordt passend aangeboden (per post, e-mail, internet, mondeling, per event en per doelgroep);
 - vragen stellen kan via de administratie van het pensioenfonds (per post, e-mail, website en mondeling (zowel telefonisch als face-to-face));
 - specifieke doelgroepen worden benaderd om na te denken over hun pensioen en de acties die zij kunnen ondernemen;
 - Het pensioenfonds organiseert bijeenkomsten over de pensioenregeling die toegankelijk zijn voor alle medewerkers;
 - Het pensioenfonds verstuurt regelmatig alerts en doet interventies bij bijzondere evenementen.
- Het pensioenfonds wil betrouwbaar en realistisch zijn en doet dat op de volgende manier:
 - Het pensioenfonds communiceert open, duidelijk en helder;
 - Het pensioenfonds wijst (ex) deelnemers en pensioengerechtigden op de risico's van hun pensioenregeling;
 - Het pensioenfonds gaat zorgvuldig met de pensioengelden om;
 - Het pensioenfonds stimuleert deelnemers na te denken over de hoogte van hun pensioen en om op tijd gerichte actie te ondernemen mocht het verwachte pensioen onvoldoende blijken te zijn.
- Het pensioenfonds voldoet aan de wettelijke eisen aan de pensioencommunicatie.

6.2 Communicatiedoelstellingen

In het communicatieplan 2017 hebben wij de volgende kwalitatieve doelstellingen geformuleerd:

1. Deelnemers begrijpen hoe hun pensioenregeling in elkaar zit, welke gebeurtenissen gevolgen hebben voor hun pensioen en weten welke acties (handelingsperspectief) ze moeten of kunnen ondernemen als deze gebeurtenissen zich voordoen.
2. Deelnemers weten hoeveel pensioen ze volgens de huidige pensioenregeling kunnen verwachten en hoe dat staat ten opzichte van hun bruto salaris. Ze weten ook wat de gevolgen van de verschillende flexibele mogelijkheden van de pensioenregeling zijn voor hun pensioen en kunnen zelf berekeningen hiervoor maken of door het pensioenfonds laten berekenen.
3. Deelnemers weten dat hun pensioenregeling per 1 januari 2017 is veranderd en welk gevolgen dit op hoofdlijnen heeft voor hun pensioen.
4. Pensioengerechtigden en deelnemers weten hoe het er met het Pensioenfonds voor staat en welke risico's er aan hun pensioenregeling zitten.
5. De pensioencommunicatie van het Pensioenfonds voldoet aan de wettelijke eisen.

6.3 Doelgroepen en communicatiemiddelen

Eén van de doelstellingen van het pensioenfonds is het pensioenbewust maken van (ex) deelnemers. Het pensioenfonds kiest voor segmentatie naar gebeurtenissen die van invloed zijn op het pensioen van de (ex)deelnemers (events). Belangrijke gebeurtenissen hierin zijn:

- In dienst treden bij de werkgever
- Trouwen/samenwonen of scheiden/uit elkaar gaan
- Overlijden
- Meer of minder werken
- Uit dienst treden bij de werkgever
- Een bepaalde leeftijd bereiken
- Arbeidsongeschikt worden
- Met pensioen gaan

Het pensioenfonds onderkend de volgende doelgroepen:

- Deelnemers tot 35 jaar
- Deelnemers van 35 tot 55 jaar
- Deelnemers ouder dan 55 jaar
- Pensioengerechtigden
- Gewezen deelnemers

Deze doelgroepen hebben verschillende kenmerken en een andere benadering in de communicatiemiddelen.

Bij de inzet van de communicatiemiddelen is niet het primaire doel om meer informatie te verstrekken, maar de informatie meer toe te spitsen op de informatiebehoefte van de verschillende doelgroepen. Hiermee wil het pensioenfonds het inzicht in het eigen pensioen en het pensioenbewustzijn van (gewezen) deelnemers verhogen. De informatie wordt toegespitst op de levensfase waarin de (gewezen) deelnemers zich bevinden of met een bepaalde gebeurtenis die van invloed is op hun pensioen. Naast het verstrekken van informatie wil het pensioenfonds terugkoppeling krijgen over de communicatie en de begrijpelijkheid van pensioen en de regeling. Hiervoor worden deelnemersonderzoeken uitgevoerd. Ook worden regelmatig bijeenkomsten, zowel collectief als individueel georganiseerd, waarbij door het pensioenfonds om feedback wordt gevraagd.

Om te beoordelen of het pensioenfonds begrijpelijkheid en duidelijkheid communiceert heeft het pensioenfonds een panel opgericht. Alle belangrijke informatie wordt voordat deze wordt verstuurd aan het panel voorgelegd.

In onderstaand overzicht staan de verschillende communicatiemiddelen opgenomen die het pensioenfonds in 2017 heeft ingezet. Met deze communicatiemiddelen wil het pensioenfonds 'overzicht' en 'inzicht' geven en aanzetten tot 'actie'.

OVERZICHT	INZICHT	ACTIE
website/nieuwsalerts	UPO	pensioenspreekuur
Intranet werkgever	pensioenoverzicht pensioengerechtigden	pensioeningangsbrief
laag 1 Pensioen 123	Event brieven	serviceberekeningen
informatiebijeenkomsten	laag 2 en 3 Pensioen123	planner (was in 2017 niet operationeel)
werkgeverschecklist	informatiebijeenkomst voor deelnemers die bijna met pensioen gaan	
	pensioenregister	

In het kader van het communicatieplan hebben wij in 2017 onder meer de volgende activiteiten uitgevoerd:

- Aanpassen website aan de eigen beheer situatie en de nieuwe pensioenregeling per 1 januari 2017.
- Versturen brieven aan alle deelnemers in verband met de nieuwe pensioenregeling. Deze brieven zijn binnen de wettelijke termijn verstuurd.
- Deelnemers informeren over de nieuwe pensioenadministratie die in 2017 is geïmplementeerd.
- Versturen van UPO's:
 - de meeste UPO's van de deelnemers zijn vóór 1 juli 2017 verstrekt. De UPO's voor de arbeidsongeschikte deelnemers en gedeeltelijk arbeidsongeschikten zijn vóór 1 oktober 2017 verstrekt. De uiterlijke wettelijke termijn voor het verstrekken van UPO's was 1 oktober 2017.
 - De gewezen deelnemers ontvangen, volgens wettelijk voorschrift, een keer in de vijf jaar een UPO. In 2017 moesten de gewezen deelnemers weer een UPO ontvangen. Dit is binnen de wettelijke termijn gebeurd.
 - De UPO's van de pensioengerechtigden zijn in januari 2017 verzonden.
- Versturen van de overige brieven aan (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden die wettelijk zijn voorgeschreven.
- Het pensioenfonds heeft een aantal communicatiecampagnes gelanceerd om diverse onderwerpen bij de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden onder de aandacht te brengen.
- In het najaar is er een bijeenkomst georganiseerd voor deelnemers van wie het pensioen bijna ingaat, om ze te informeren over de mogelijkheden die het pensioenfonds biedt.
- In verband met de implementatie van de pensioenadministratie is de pensioenplanner in 2017 niet operationeel geweest. Het pensioenfonds heeft gekozen om een nieuwe pensioenplanner, die direct gekoppeld is aan de pensioenadministratie, te implementeren. Deze nieuwe planner is in maart 2018 live gegaan.
- Omdat de planner in 2017 niet operationeel was, door de overgang naar de nieuwe pensioenadministratie, heeft het pensioenfonds, op verzoek van (gewezen) deelnemers, pensioenberekeningen uitgevoerd.
- Het pensioenfonds heeft gedurende het jaar nieuwsbrieven verstuurd om de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden te informeren over ontwikkelingen bij het pensioenfonds.

Nagenoeg alle geplande activiteiten uit het communicatieplan 2017 zijn gerealiseerd. De nieuwe planner is begin 2018 gerealiseerd.

7 Risicobeheersing

7.1 Risicobeleid

Het risicomangement van het pensioenfonds richt zich met name op het risico dat de doelstellingen en ambities van het pensioenfonds niet worden gehaald (strategisch risico). Daarnaast worden ook de operationele-, integriteits- en reputatierisico's beoordeeld.

Binnen de financieringsmogelijkheden streeft het pensioenfonds naar het goed verzorgen van het pensioen door de koopkracht van de rechten van de (gewezen) deelnemers en de pensioenen van de pensioengerechtigden, zowel nu als in de toekomst, zo goed mogelijk in stand te houden, waarbij de kans op korten van aanspraken zo klein mogelijk is.

De mate waarin het pensioenfonds risico's neemt is vastgelegd in de policy beliefs (kwalitatieve risicohouding) en de kwantitatieve risicohouding. De risico's van het pensioenfonds worden jaarlijks opnieuw beoordeeld, vastgelegd in een risicomangementtraamwerk en besproken binnen het bestuur.

De risico's van het pensioenfonds worden gecategoriseerd op basis van de risicocategorieën van FIRM, een methodiek die is ontwikkeld door DNB en die in de handreiking 'integraal risicomangement voor pensioenfondsen' van de Pensioenfederatie is opgenomen. De risicocategorieën zijn:

Financiële risico's	Niet-financiële risico's
Matching- en renterisico's (hieronder vallen ook het valutarisico, inflatierisico en het liquiditeitsrisico)	Omgevingsrisico
Marktrisico	Operationele risico's
Kredietrisico	Uitbestedingsrisico
Verzekeringstechnisch risico	IT-risico
	Integriteitsrisico
	Juridische risico's (waaronder het verslagleggingsrisico)

Het pensioenfonds is per 1 januari 2017 overgegaan van een herverzekering van alle pensioenverplichtingen naar eigen beheer.

De pensioenadministratie is uitbesteed aan Delta Lloyd Pensioenfonds Services en het vermogensbeheer aan Delta Lloyd Asset Management, door de overgang en, door de integratie binnen NN Investment Partners, vanaf 1 januari 2018 bij NN Investment Partners. De afspraken over de uitbesteding zijn gedaan in overeenstemming met het uitbestedingsbeleid.

Het pensioenfonds blijft verantwoordelijk voor de processen die het pensioenfonds heeft uitbesteed en bewaakt daarom deze processen. Monitoring hiervan vindt plaats via (SLA) rapportages, ISAE verklaringen en interne controles door het bestuursbureau.

In de volgende paragraaf worden de verschillende risicocategorieën toegelicht.

7.2 Risico's

Matching- en renterisico's

Het matching- en renterisico is het gevolg van het niet goed op elkaar afgestemd zijn van bezittingen en verplichtingen als gevolg van wijziging rente, ongelijke looptijden, valutabewegingen, liquiditeit en inflatie.

Dit risico is beperkt doordat het pensioenfonds 85% - 95% van de verplichtingen heeft afgedekt met beleggingen in vastrentende waarden en swaps, waarvan de duration ongeveer gelijk is aan de duration van de verplichtingen. Renteontwikkelingen kunnen een grote invloed hebben op de dekkinggraad. Door deze afdekking is de invloed bij ons pensioenfonds beperkt.

De stresstests die het pensioenfonds ieder kwartaal in 2017 uitvoert laten zien dat een daling van de rente met 0,5% een impact op de dekkinggraad heeft van circa 2% (op basis van ons huidige beleggingsbeleid).

De belangrijkste beheersmaatregelen voor de beperking van het matching- en renterisico zijn:

- 85% - 95% van de van de verplichtingen is afgedekt door langlopende obligaties en swaps waarvan de duration ongeveer gelijk is aan de duration van de verplichtingen. Om de duration van obligaties en van de verplichtingen gelijk aan elkaar te krijgen, worden swaps aangekocht. De duration wordt permanent door de vermogensbeheerder gemonitord.
- Het collateral management wordt dagelijks uitgevoerd door de vermogensbeheerder. De vermogensbeheerder doet dat op basis van hun tegenpartijbeleid dat door het pensioenfonds is beoordeeld. Als de waarden van de swaps en daarmee de onderpanden te hoog worden wordt geprobeerd langlopende obligaties aan te kopen om de swaps te verminderen.
- Voldoende expertise in het bestuur. Een externe beleggingsadviseur is toegevoegd aan de beleggingscommissie.
- De beleggingscommissie volgt de ontwikkeling van de dekkinggraad, beleggingsperformance, duration, matchingspercentage door middel van een maandelijkse beleggingsrapportage die ieder kwartaal in de beleggingscommissie worden besproken.
- Op kwartaalbasis wordt een stresstests uitgevoerd onder meer op de renteontwikkelingen (in de riskmonitor).
- Een keer in de twee à drie jaar wordt een ALM-studie uitgevoerd waarin het beleggingsbeleid wordt getoetst. Jaarlijks wordt de haalbaarheidstoets uitgevoerd.
- Monitoring van de beheersmaatregelen door de beleggingscommissie.

Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat de beleggingsopbrengsten door dalende of stijgende valuta in de portefeuille negatief wordt beïnvloed. Het valutarisico in de matchingportefeuille is door middel van valutatermijncontracten nagenoeg volledig afgedekt. De valutarisico's in de rendementsportefeuille worden niet afgedekt. De rendementsportefeuille is bedoeld voor het genereren van extra rendement. De rendementsportefeuille is gediversifieerd (ook in de valuta-exposure) waardoor de valuta-verliezen/winsten in het verleden beperkt zijn gebleven. Doordat de verplichtingen bijna volledig zijn afgedekt (rente en valuta) kan in de rendementsportefeuille meer risico worden genomen.

Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat het pensioenfonds de beleggingen niet tijdig en/of tegen een aanvaardbare prijs kan omzetten in liquide middelen en daardoor op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen.

De beleggingsportefeuille van het pensioenfonds is erg liquide omdat er met name belegd wordt in beleggingsfondsen waarvan de onderliggende stukken op de markt worden verhandeld.

Daardoor kan er dagelijks in de beleggingsfondsen worden gehandeld. Alleen een gedeelte van de vastgoedportefeuille is minder liquide (nog geen 2% van de portefeuille).

Doordat het pensioenfonds nagenoeg alleen maar liquide beleggingen heeft is het liquiditeitsrisico voor het voldoen van de uitkeringen nagenoeg niet aanwezig. Bovendien dekt de inkomende premie grotendeels de uit te keren bedragen.

Wel zou een liquiditeitsrisico kunnen ontstaan door een sterke stijging van de rente, waarbij collateral (ingeval van swaps transacties) moet worden gestort aan de tegenpartij.

In het kader van EMIR komt er een clearingverplichting voor derivaten. Deze verplichting is voor het pensioenfonds uitgesteld tot 21 september 2019. Met deze verplichting hebben pensioenfondsen meer liquiditeit nodig en is het in de toekomst moeilijker om swapcontracten af te sluiten. In samenwerking met de vermogensbeheerder zijn de vereisten in verband met EMIR geïnventariseerd. Het pensioenfonds voldoet aan de EMIR regelgeving. De vermogensbeheerder bewaakt dat en dit onderwerp komt regelmatig aan de orde tijdens de beleggingscommissie.

De belangrijkste beheersmaatregelen voor de beperking van het liquiditeitsrisico's zijn:

- Liquide houden van het grootste deel van de beleggingsportefeuille; periodieke monitoring in de beleggingscommissie.
- Collateral management maakt onderdeel uit van de uitbestedingsovereenkomst en wordt dagelijks door de vermogensbeheerder uitgevoerd (op basis van het tegenpartijbeleid die door de vermogensbeheerder is vastgesteld en door het pensioenfonds is beoordeeld).

Inflatierisico

Inflatierisico is het risico dat als gevolg van prijsstijgingen bezittingen minder waard worden en verplichtingen in waarde toenemen. De (gewezen) deelnemers en gepensioneerden lopen met name het risico dat de te verlenen toeslagen de inflatie niet bijhouden. Door meer rendement te halen dan de 'risicovrije rente' die is besloten in de rentetermijnstructuur van DNB probeert het pensioenfonds de indexatieambitie te realiseren.

Stijgende inflatie gaat in de regel gepaard met een stijgende rente. Het renterisico is echter grotendeels afgedekt. Van een stijgende rente profiteert het pensioenfonds dus weinig. Het pensioenfonds hecht aan bescherming van de nominale rechten. De renteontwikkeling wordt binnen de beleggingscommissie gemonitord. Bij een stijgende rente en inflatie kan het pensioenfonds besluiten om de renteafdekking te verminderen.

De belangrijkste beheersmaatregelen zijn:

- De indexatieambitie wordt getoetst door middel van een periodieke ALM-studie en een jaarlijkse haalbaarheidstoets waarin het pensioenresultaat wordt getoetst.
- Bewaking van het beleggingsrendement op basis van maandrapportages en inflatieverwachting door een maandelijks bepaling van de reële dekkingsgraad.
- In het pensioenreglement is geen onvoorwaardelijke indexatietoezegging opgenomen.

De haalbaarheidstoets laat zien dat het pensioenresultaat nagenoeg 100% is, waardoor de koopkracht van de deelnemers nagenoeg wordt behouden. Per 1 januari 2018 kon de toeslag volledig worden toegekend en 55% van de achterstand ingehaald.

Het pensioenfonds kiest niet voor andere aanvullende maatregelen als bijvoorbeeld 'inflation linked bonds'. Deze zijn zeer duur en het effect is beperkt.

Marktrisico

Het marktrisico is het risico van veranderingen in de waarde van de zakelijke waarden als gevolg van wijzingen in de marktprijzen. De omvang van dit risico neemt toe naarmate de beweeglijkheid van de koersen groter is en het aandeel in zakelijke waarden door de dynamische beleggingsmix toeneemt. Het pensioenfonds belegt met name in beleggingsfondsen waarvan de onderliggende stukken beursgenoteerd zijn. Door middel van een zorgvuldige selectie en spreiding van de beleggingen in de beleggingsfondsen over verschillende regio's en economische sectoren tracht het pensioenfonds het marktrisico te beperken.

In de vastrentende waarden kan er sprake zijn van een volatiele creditspread die door het pensioenfonds wordt bewaakt.

In de portefeuille zitten geen risicovolle beleggingsproducten of producten die het pensioenfonds niet kent of waarvan het pensioenfonds geen expertise heeft.

Verder wordt er alleen actief belegd (in tegenstelling tot index tracking) indien het pensioenfonds overtuigd is van de potentiële meerwaarde. Ingeval actief beleggen wordt de tracking error beoordeeld op aanvaardbaarheid.

De stresstests die het pensioenfonds ieder kwartaal in 2017 heeft uitgevoerd laten zien dat een daling van de waarde van de zakelijke waarden met 25% afneemt de dekkinggraad nog geen 10% afneemt. Daarmee blijft de dekkinggraad nog ruim boven het VEV van 114% (op basis van ons huidige beleggingsbeleid). Ook een combinatie van 0,5% rentedaling en 25% daling van de zakelijke waarden leidt nog niet tot een reservetekort.

Daarnaast voert het pensioenfonds ieder kwartaal een aantal historische economische stressgebeurtenissen uit om het effect van die gebeurtenissen op de dekkinggraad te zien :

Stress test	Dekkinggraad vóór schok	Dekkinggraad na schok
'Fall '08'	129,7%	112,1%
'tech bubble '01'	129,7%	118,1%
'WTC '01'	129,7%	126,1%
'Brexit'	129,7%	130,2%

De belangrijkste beheersmaatregelen zijn:

- Zorgvuldige selectie en spreiding in beursgenoteerde beleggingen.
- Uitvoeren van een ALM-studie, om de twee à drie jaar, om het beleggingsbeleid vast te stellen en/of te herijken.
- Monitoring beleggingsperformance en mandaat door middel van maandrapportages bijeenkomsten in de beleggingscommissie.
- Op kwartaalbasis er worden stresstests uitgevoerd.
- Ieder jaar wordt een lange termijn analyse uitgevoerd op basis waarvan het strategische en het tactische beleggingsbeleid aangepast kan worden.
- Het pensioenfonds heeft een beleggingsadviseur aangesteld die het pensioenfonds helpt het beoordelen van de portefeuille.
- Het fonds belegt niet in instrumenten die zij niet kent.
- Passief beleggen of bij actief beleggen de tracking error beoordelen.

Concentratie- en correlatierisico

Onderdeel van het marktrisico is het concentratie- en correlatierisico. Dit is het risico dat als gevolg van een ontoereikende diversificatie binnen de portefeuille een bepaalde ontwikkeling of gebeurtenis een bovengemiddeld effect heeft op de waarde van de portefeuille.

Dit risico wordt beperkt door een zorgvuldige selectie en spreiding van de beleggingen. Het pensioenfonds belegt alleen in beleggingsfondsen en is gespreid door het beleggen in wereldwijde en Europese beleggingsfondsen.

De belangrijkste beheersmaatregelen zijn:

- Zorgvuldige selectie en spreiding van de beleggingen.
- Uitvoeren van ALM-studie's om het beleggingsmandaat vast te stellen en/of te herijken.
- Monitoring van de beleggingsperformance en het beleggingsmandaat door middel van maandrapportages en bijeenkomsten in de beleggingscommissie.

Kredietrisico's/faillissementsrisico

Het kredietrisico houdt in dat een tegenpartij de contractuele of andere verplichtingen niet nakomt. Dit vertaalt zich in de spreads die op de risicovrije rente wordt toegepast en daarmee in de waarde van de diverse beleggingen.

Het pensioenfonds loopt krediet- en faillissementsrisico in de beleggingsportefeuille. De belangrijkste beheersmaatregelen in die portefeuilles zijn:

- Beleggingsmandaat geeft dat het pensioenfonds voor een groot deel belegt in (semi) overheidswaardepapieren of collateralized obligaties. Het belang in bedrijfsobligaties bedraagt 25% van de totale obligatieportefeuille.
- Voor het kredietrisico geldt een limiet. De maatstaf voor het kredietrisico is de credit rating, die gemiddeld boven de A3 moet liggen (WARF systematiek).
- De credit exposure wordt gemonitord door de beleggingscommissie via de risk monitor.
- De credit spread wordt meegenomen in de stresstest die onderdeel zijn van de risk monitor.
- Collateral management maakt onderdeel uit van de overeenkomst met de vermogensbeheerder en wordt dagelijks door de vermogensbeheerder uitgevoerd. De werking hiervan wordt via de ISAE 3402 II rapportage door het pensioenfonds beoordeeld.

Verzekeringstechnische risico's

De belangrijkste verzekeringstechnische risico's zijn het lang en kort levenrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico. Daarnaast hebben deelnemers individuele keuzes ten tijde van pensioneren (flexibilisering).

Sterfte: het risico dat verliezen optreden als gevolg van verschillen tussen de werkelijke en veronderstelde sterfte en ontwikkelingen in de sterfteverwachting.

Arbeidsongeschiktheid: het risico dat verliezen optreden als gevolg van verschillen tussen de werkelijke en veronderstelde arbeidsongeschiktheid en ontwikkelingen in de verwachting inzake arbeidsongeschiktheid.

Flexibilisering: het risico dat verliezen optreden als gevolg van selectieve keuzes door de deelnemers.

Afwijkingen in de werkelijke sterfte en arbeidsongeschiktheid ten opzichte van de veronderstelde sterfte en arbeidsongeschiktheid komen via het technische resultaat tot uitdrukking.

Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Het langlevensrisico wordt tot uitdrukking gebracht in de overlevingstafels van het AG. Het pensioenfonds hanteert de meest recente tafel zodat die altijd in de financiële positie van het pensioenfonds tot uitdrukking komt. Bij beleidbeslissingen worden de ontwikkelingen in de levensverwachting meegenomen. Periodiek wordt de ervaringssterfte van het pensioenfonds beoordeeld. Het pensioenfonds herverzekert het lang leven risico niet.

De kosten hiervoor zijn hoog en er zijn geen effectieve producten in de markt om dit risico te mitigeren. Het langlevensrisico wordt gemonitord door de tweejaarlijkse update van de AG-prognosetafels. Ook heeft het pensioenfonds de middelen om het langlevensrisico te absorberen.

Het pensioenfonds beoordeelt jaarlijks of er behoefte is aan herverzekering van het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico. Het arbeidsongeschiktheidspensioen is sinds 1 januari 2017 niet meer verzekerd bij het pensioenfonds, maar wordt gedragen door de werkgever. Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft dus uitsluitend de premievrije opbouw van pensioen als gevolg van arbeidsongeschiktheid. Aan de hand van een stress scenario wordt beoordeeld of het effect op de dekkingsgraad acceptabel is. Doordat het pensioengevend salaris is beperkt tot € 103.519 is het kort leven en arbeidsongeschiktheidsrisico voor het pensioenfonds beperkt.

Voor de gevolgen van mogelijke selectie bij de individuele keuzes rondom pensioneren wordt bij de onderlinge uitruil van partner- en ouderdomspensioen een antiselectie afslag toegepast. Daarnaast worden de gemaakte keuzes door het pensioenfonds bijgehouden en worden de flexibiliseringsfactoren jaarlijks beoordeeld en eventueel aangepast bij gewijzigde omstandigheden. Doordat het hier gaat om individuele keuzes op de pensioendatum en het pensioenfonds factoren kan aanpassen is het risico beperkt.

Omdat het sterfte- en arbeidsongeschiktheidsrisico van invloed is op de toekomstige toeslagverlening en de dekkingsgraad, zijn een aantal beheersmaatregelen genomen.

De belangrijkste beheersmaatregelen zijn:

- Beoordeling jaarlijkse premie op kostendekkendheid.
- Analyse technisch resultaat (op jaarbasis).
- Implementatie van de nieuwe AG-prognosetafels en controle op toepassing hiervan in premie en voorzieningen.
- Het periodiek beoordelen van de ervaringssterfte.
- Het periodiek beoordelen van de flexibiliseringsfactoren op basis van de meest recente inzichten.
- Periodieke beoordeling m.b.t. herverzekering (kort leven en arbeidsongeschiktheid).

Omgevingsrisico's

Het omgevingsrisico is het risico van veranderingen die van buiten het pensioenfonds komen en van invloed (kunnen) zijn op het pensioenfonds. De belangrijkste omgevingsrisico's voor het pensioenfonds zijn de reputatie, politiek risico en de afhankelijkheden van de sponsor, pensioenuitvoerder en vermogensbeheerder.

Het pensioenfonds volgt alle ontwikkelingen in (voorgenomen) wet- en regelgeving op de voet zodat het pensioenfonds tijdig kan anticiperen op deze ontwikkelingen. Een van de belangrijkste omgevingsrisico's op dit moment is het samengaan van Delta Lloyd met Nationale Nederlanden. Dat kan gevolgen hebben voor het pensioenfonds omdat de pensioenuitvoerder en de vermogensbeheerder onderdeel uitmaakt van deze integratie. Daarnaast maakt het pensioenfonds voor de bemensing van het fonds en de benodigde middelen in grote mate gebruik van het bedrijf. De integratie van de bedrijven brengt veel onzekerheid, wijziging in structuren en een verloop van medewerkers met zich mee. Dat kan voor het pensioenfonds grote gevolgen hebben. Het pensioenfonds zal daarom de integratie van DL en NN nauwlettend in de gaten houden en heeft ook maatregelen genomen om de continuïteit van het pensioenfonds te waarborgen. De administratievoorziening zorgt er onder meer voor dat, als de sponsor de uitvoeringsovereenkomst niet voortzet, het pensioenfonds de uitvoering van de opgebouwde rechten kan blijven bekostigen. Het pensioenfonds heeft overeenkomsten met de vermogensbeheerder en de pensioenuitvoerder gesloten. Daarnaast is in de statuten geregeld dat bestuursleden na uitdiensttreding bij de werkgever kunnen aanblijven als dat noodzakelijk is.

Ook heeft het pensioenfonds maatregelen getroffen om reputatieschade te voorkomen of te beperken, onder andere door een integriteitsbeleid, gedragscode, klachtenprocedure, incidentenregeling, crisisplan en een noodprocedure.

Operationele risico's

Dit is het risico samenhangend met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting dan wel procesuitvoering. De operationele processen zijn grotendeels uitbesteed aan de pensioenuitvoerder. De risico's die met de operationele processen samenhangen zijn daarom beschreven onder het uitbestedingsrisico. De communicatie naar de deelnemers, slapers en gepensioneerden wordt voor een deel door het pensioenfonds zelf uitgevoerd (helpdesk, klachten, website).

Een van de belangrijkste operationele risico is de informatieverstrekking en de volledigheid en juistheid van het deelnemersbestand.

De belangrijkste beheersmaatregelen zijn:

- Uitbestedingsovereenkomst met SLA-afspraken en de periodiek rapportage hierover.
- Beoordelen van de ISAE 3402, type II rapportages.
- Jaarkalender, waarin alle activiteiten die het pensioenfonds moet uitvoeren, zijn opgenomen.
- Taken, procedures en controles binnen de administratie zijn vastgelegd.
- Een interne communicatieadviseur bewaakt de informatieverstrekking en communicatie.
- Periodieke check of aan wettelijke informatievoorziening wordt voldaan.
- Op kwartaalbasis wordt aan het bestuur gerapporteerd over de kritische performance indicatoren (kpi's).
- De opmerkingen van de visitatiecommissie, controlerend accountant en certificerend actuaris worden geborgd door de follow-up hierop in bestuursvergaderingen te agenderen.
- Het bestuursbureau voert streekproeven uit.

Uitbestedingsrisico's

Het uitbestedingsrisico is het risico dat de continuïteit van de bedrijfsvoering, de integriteit en kwaliteit van de dienstverlening van het pensioenfonds, door uitbesteding aan een derde, wordt geschaad. De uitbesteding van de pensioenadministratie is uitbesteed aan DL Levensverzekering en de uitbesteding van het vermogensbeheer is uitbesteed aan NN IP (voorheen DLAM). Beide maken onderdeel uit van de organisatie van de werkgever/sponsor. De integratie van DL met NN kan ook gevolgen hebben voor de kwaliteit van de dienstverlening door de uitbestede partners. Het pensioenfonds volgt daarom de integratie op de voet.

De belangrijkste beheersmaatregelen zijn:

- Navolging van het uitbestedingsbeleid;
- Navolging van de procedure voor belangenverstrengeling;
- SLA-afspraken met uitbestedingspartijen en het bewaken van deze afspraken door het bestuursbureau;
- Het bewaken van de afspraken in het beleggingsmandaat;
- Beoordelen van de kwartaalrapportages met betrekking tot de operationele uitvoering en (beleggings)performance;
- Beoordelen en binnen het bestuur bespreken van ISAE 3402 type II rapportages van de uitvoerder en de vermogensbeheerder;
- Controle op de verwerking van mutaties door middel van verbandcontroles, steekproeven en opstellen en beoordelen van de een klachtenrapportage.

IT-risico's

Het IT-risico is onder meer het risico dat het IT-beleid, beveiliging, beheersbaarheid van de bedrijfsprocessen en informatievoorziening onvoldoende integer, niet continu, of onvoldoende beveiligd zijn. Het pensioenfonds heeft geen eigen IT-systemen, maar maakt gebruik van de systemen van de pensioenuitvoerder en vermogensbeheerder. De pensioenuitvoerder en de vermogensbeheerder hebben een eigen informatiebeleid waarvan de beheersmaatregelen zijn beschreven in de ISAE 3402

rapport (type II). Bij deze beheersmaatregelen wordt ingegaan op Change management, Service Level management, Security management en Operations. Deze maatregelen worden geaudit door een onafhankelijke externe accountant.

Integriteitsrisico's

Het integriteitsrisico is het risico dat de integriteit van het pensioenfonds wordt beïnvloed als gevolg van niet integere en onethische gedragingen van de organisatie, medewerkers, het bestuur en medewerkers van leveranciers die werkzaamheden verrichten voor het pensioenfonds bij de toepassing van wet- en regelgeving en maatschappelijke normen. Het pensioenfonds is zich bewust van eventuele schijn van belangenverstrengeling. Betrokkenen bij de pensioenuitvoerder en de vermogensbeheerder kunnen geen lid zijn van het bestuur.

De belangrijkste beheersmaatregelen zijn:

- Integriteitsbeleid die periodiek wordt beoordeeld.
- Gedragscode voor het pensioenfonds; de naleving daarvan wordt beoordeeld door de compliance officer. De verbonden personen moeten jaarlijks tekenen voor naleving.
- In het bestuursreglement is een procedure voor belangenverstrengeling opgenomen.
- Het pensioenfonds heeft een procedure voor privacy en hoe om te gaan met vertrouwelijke gegevens.
- Het pensioenfonds heeft een incidentenregeling ingevoerd.
- In het uitbestedingsbeleid is ook het integriteitsrisico bij uitbesteding opgenomen.
- Verantwoord beleggen is ingebed in ons beleggingsbeleid. De asset manager heeft de UNPRI ondertekend en heeft geen bedrijven in de beleggingsportefeuille waar controversiële wapens worden geproduceerd en verhandeld.
- Het pensioenfonds voert jaarlijks een SIRA uit.
- Het pensioenfonds heeft een klokkenluidersregeling.

Juridische risico's

Het juridisch risico is het risico dat wet- en regelgeving niet of onvoldoende wordt nageleefd, bedreiging van de rechtspositie van het pensioenfonds, met inbegrip van de mogelijkheid dat contractuele bepalingen niet afdwingbaar of niet correct gedocumenteerd zijn en aansprakelijkheid. Daarnaast dient het pensioenfonds te voldoen aan regelgeving en aanwijzingen van DNB met betrekking tot het financiële verslag.

De belangrijkste maatregelen met betrekking tot de algemene juridische en compliance risico's zijn:

- Het pensioenfonds heeft veel kennis op het gebied van wet- en regelgeving met betrekking tot pensioenfondsen omdat het pensioenfonds de wet- en regelgeving op de voet volgt.
- Het pensioenfonds heeft een eigen juridisch adviseur.
- Daar waar nodig wordt extern juridisch advies ingewonnen.
- Voor beleidsbepalers van het pensioenfonds is een aansprakelijkheidsverzekering afgesloten.
- Het pensioenfonds heeft een compliance charter en de compliance officer ziet toe dat het pensioenfonds de wet- en regelgeving naleeft.

De belangrijkste maatregelen met betrekking tot de financiële verslaglegging zijn:

- Het pensioenfonds volgt de wet- en regelgeving met betrekking tot de verslaglegging.
- Het jaarverslag wordt beoordeeld door de verslagleggingscommissie en gecontroleerd door de controlerend accountant en certificerend actuaaris.
- Het pensioenfonds vult ieder jaar een checklist jaarrekening pensioenfondsen in om te beoordelen of alle punten in de wet- en regelgeving zijn verwerkt.
- De uitvoering van de rapportages is geregeld in de SLA-overeenkomst.

8. Verwachtingen voor 2018

Voor 2018 zijn de volgende speerpunten voor het pensioenfonds vastgesteld:

- Versterking van pensioenorganisatie die onder meer worden ingegeven door de overgang naar eigen beheer en de aankomende IORP II wetgeving.
- Afronding van de implementatie van de nieuwe (pensioen)administratie en het monitoren van de afspraken en performance van onze uitbestedingspartners.
- Implementatie van de Algemene Verordening Persoonsgegevens (AVG)
- Herijken van het beleggingsbeleid door het uitvoeren van een ALM-studie, onderzoeken naar de Strategische Asset Allocatie (SAA) en Liability Driven Investments (LDI). Op basis van investment cases zal de portefeuille opnieuw worden beoordeeld en eventueel aangepast.
- De visie, missie en strategie van het pensioenfonds zal opnieuw worden beoordeeld op basis van onder meer gesprekken met de werkgever over de toekomstige pensioenregeling. Het pensioenfonds zal een aantal toekomstige scenario's verder uitwerken.

Amsterdam, 13 juni 2018

w.g. R. van Mazijk,
voorzitter

w.g. N. Yacoubi
secretaris

Opdracht en visitatieprocedure

In overeenstemming met de door het bestuur van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd aan Stichting Intern Toezicht Pensioen (stichting ITP) verleende opdracht tot een visitatie, hebben visiteurs van Stichting ITP het functioneren van (het bestuur van) het pensioenfonds kritisch gezien.

De visitatiecommissie heeft zich bij de uitvoering van haar taak gebaseerd op relevante wet- en regelgeving, waaronder de Code Pensioenfondsen. Tevens heeft zij gebruik gemaakt van de aanbevelingen die de beroepsorganisatie Vereniging Intern Toezichthouders Pensioensector (VITP) heeft vastgelegd in de Code VITP.

De werkwijze van de visiteurs kende de volgende stappen:

1. Bestudering van opgevraagde documenten.
2. Overleg met het bestuur en het verantwoordingsorgaan.
3. Opstellen van het visitatierapport.

Het bestuur van het pensioenfonds heeft de visiteurs benoemd. De visitatie heeft betrekking op de periode 2017 en betreft nadrukkelijk een fase dan wel een momentopname in een doorgaand proces van interne kwaliteitsbewaking.

De visitatiecommissie bestaat uit de volgende onafhankelijke deskundigen:

1. Mevr. mr. M.W.J. Swalef
2. De heer R. Manning
3. De heer drs. E.E. van de Lustgraaf (voorzitter).

Bij het uitvoeren van de visitatieopdracht hebben de visiteurs de volgende taken vervuld:

- Het beoordelen van de beleids- en bestuursprocedures en –processen en de checks en balances binnen het pensioenfonds;
- Het beoordelen van de wijze waarop het bestuur het pensioenfonds aanstuurt;
- Het beoordelen van de wijze waarop het bestuur omgaat met de risico's op de langere termijn.

Bij de visitatie concentreren de visiteurs zich met name op de volgende gebieden:

1. Bestuurlijke besluitvorming
2. Governance
3. Financieel-economische management
4. Vermogensbeheer
5. Communicatie
6. Uitbesteding
7. Risicomanagement

Samenvatting uit het visitatierapport

Het Delta Lloyd pensioenfonds is een goed gerund ondernemingspensioenfonds. Het bestuur is niet alleen volledig in control, maar anticipeert ook op toekomstige ontwikkelingen in de context van de overname van Delta Lloyd door NN. Hoewel minder zichtbaar naar buiten bereidt het bestuur zich door middel van strategische verkenningen voor op toekomstige scenario's, gegeven de huidige onduidelijkheid in het beleid van de nieuwe sponsor ten aanzien van het pensioenfonds. Het bestuursbureau vervult zijn professionele rol eveneens op adequate wijze en ondersteunt de bestuurlijke processen goed. Dat laat onverlet dat er hier en daar in de operationele uitvoering verbeterpunten zijn aan te geven.

Er werd vanaf 1 januari 2017 een CDC-pensioenregeling overeengekomen en een nieuwe opdracht

aan het pensioenfondsbestuur gegeven. In verband met de overgang naar de collectief beschikbare premieregeling heeft de werkgever per 1 januari 2017 een eenmalige storting gedaan van €10 miljoen in het premie-egalisatiedepot van het pensioenfonds.

De overgang van een garantiecontract van de werkgever naar eigen beheer ging gepaard met een eenmalige storting door de werkgever van €15 miljoen in het pensioenfonds. Dit in verband met de verschuiving van risico's van de werkgever naar de werknemers. De werkgever heeft zich verplicht tot het betalen van een vaste jaarlijkse premie van 30% van de pensioengrondslag. De werknemers dragen hieraan 6% bij. De nieuwe pensioenregeling is overeengekomen voor een periode van 3 jaar (t/m 31 december 2019).

Het jaar 2017 was een cruciaal jaar voor het pensioenfonds met betrekking tot de implementatie van de transitie. Er is in het afgelopen "overgangsjaar" veel werk verzet door alle actoren met een positief resultaat. Geconstateerd kan worden dat er in 2017 sprake is van een geslaagde en gecontroleerde overgang naar een nieuwe situatie van eigen pensioenbeheer en met eigen middelen die in het vermogensbeheer van Delta Lloyd Asset Management (DLAM) werden uitgezet. Aan al deze veranderingen lag onder meer een degelijk en uitgebreid implementatieplan ten grondslag. Op het niveau van de operationele gang van zaken vroeg de overgang voor een deel een andere inrichting van processen en procedures. Dit gold onder andere voor de pensioenadministratie en voor het vermogensbeheer.

De huidige situatie met op dit moment (nog) onduidelijk beleid van de nieuwe sponsor kent een aantal nieuwe uitdagingen en wel op verschillende niveaus. Voor de continuïteit is het van belang alert te zijn op te nemen beslissingen door de nieuwe sponsor en daarop zoveel mogelijk te anticiperen. De visitatiecommissie beveelt aan in de nabije toekomst proactief te blijven in het ontwikkelen van diverse mogelijke scenario's en deze in te brengen in het overleg met de nieuwe werkgever.

De huidige periode wordt gekenmerkt door de nodige onrust in het organisatorische bedrijf van Delta Lloyd met diverse wisselingen van posities tot gevolg. Aangezien het Delta Lloyd pensioenfonds een paritair bestuur kent en een ondernemingspensioenfonds is waarbij de bestuurders en leden van het VO afkomstig zijn van Delta Lloyd is in die situatie de continuïteit van het bestuur, het VO en het bestuursbureau een cruciaal aandachtspunt.

De belangrijkste aanbevelingen worden hieronder samengevat:

1. De visitatiecommissie beveelt aan tenminste jaarlijks een zogenaamde consistentiecheck te laten uitvoeren op alle (juridische) documenten en externe uitingen van het fonds, hier een jaarlijks moment voor te kiezen en dit vast te leggen in de jaarkalender.
2. De visitatiecommissie beveelt het bestuur aan in de notulen consequent te laten zien of het besluitvormingsproces zich in de beeldvormende, oordeelsvormende of besluitvormende fase bevindt teneinde het BOB-model consequent te volgen.
3. De visitatiecommissie beveelt het bestuur aan vaart te maken met het zogenaamde continuïteitsplan voor het bestuur en het VO teneinde de bemensing van de organen op orde te kunnen houden wanneer leden van deze organen uit dienst treden bij de werkgever.
4. De visitatiecommissie adviseert het bestuur in verband met de steeds toenemende complexiteit van de pensioenmaterie, steeds veranderende wet- en regelgeving en de toenemende eisen aan bestuurders om de deskundigheid per bestuurslid te laten testen.
5. De visitatiecommissie beveelt het bestuur aan gestructureerd te blijven werken aan haar permanente educatie en ook aan zelfevaluatie te blijven doen. Dit geldt ook voor het verantwoordingsorgaan.

6. Initieer zodra mogelijk een nieuwe ALM-studie gericht op het beleid in 2019.
7. Borg en versterk de aanwezige deskundigheid op het gebied van vermogensbeheer bij het bestuur en het managementteam.
8. Stel zo spoedig mogelijk een beleggingsplan 2018 vast. Besteed daarbij aandacht aan een zo volledig mogelijke en consistente vastlegging van alle relevante onderdelen. Wees daarbij ook alert op gewenste benchmarkkeuzes. Betrek daarbij de actuele situatie van het pensioenfonds en de onduidelijkheid van de sponsor.
9. Eis een versterking van de rapportages en verantwoording vanuit DLAM/NN IP. Zie er op toe dat er zo volledig mogelijke maandrapportages worden verstrekt, onder meer met betrekking tot de beleggingsprestaties, afwijkingen van de benchmarks en een uitgebreide verantwoording daarover.
10. Gebruik de lopende evaluatie van de huidige vermogensbeheerder en de samenvoeging van DLAM met NN IP om te bezien of het fiduciair beheer van NN IP blijvend kan worden ingezet voor het pensioenfonds en of dit fiduciair beheer voldoende tegemoet komt aan de daaraan te stellen eisen voor wat betreft kwaliteit, onafhankelijkheid en verantwoordingsrapportages.
11. Stel zo spoedig mogelijk een eigenstandig MVO-beleid vast en operationaliseer dit in het vermogensbeheer.
12. Maak zo snel mogelijk de website weer compliant met de wettelijke verplichtingen van Pensioen123.
13. Houdt de website zo bruikbaar mogelijk door deze regelmatig te checken op optimale toegankelijkheid. Dit behelst ook het bieden van een pensioenplanner.
14. Volg de naderende integratie van DLPFS bij de uitvoeringsorganisatie van NN (AZL) op de voet. Escaleer in een vroeg stadium indien de kwaliteit van de dienstverlening onvoldoende is. Verleen een externe partij de opdracht om een wat uitgebreider due dilligence onderzoek te verrichten naar de transitie van de pensioenadministratie, o.a. of de mutaties zoals in- en uitdiensttredingen, wijziging in betalingspercentages, salariswijzigingen, waardeoverdrachten, echtscheidingen en de verwerking van de arbeidsongeschikten juist en volledig zijn uitgevoerd.
15. Voer de jaarlijkse evaluatie met contractpartijen uit aan de hand van vooraf gedefinieerde kwalitatieve en kwantitatieve vereisten waar de uitbestede activiteiten aan zouden moeten voldoen.
16. Stel een beleid op met betrekking tot de vereisten van het pensioenfonds bij de i.t.-processen. Bezie of de uitbestedingsproviders daaraan kunnen voldoen en of de wijze waarop bijvoorbeeld de i.t.-processen bij de uitbestedingsproviders zijn ingericht bij het beleid van het pensioenfonds past.
17. Geef op korte termijn invulling aan het integraal integriteitsbeleid door met de verschillende uitbestedingspartijen afspraken te maken over de gewenste rapportages.
18. Pas het beleid en de formulering met betrekking tot onvindbare deelnemers zodanig aan dat het niet voor meerdere uitleg vatbaar is en overeenkomt met art. 59 van de Pensioenwet.

Uitkomsten nabespreking visitatierapport met het bestuur

Op 25 april 2018 heeft de visitatiecommissie een nabespreking gehad met het verantwoordingsorgaan en met het bestuur van het pensioenfonds.

Het rapport is inhoudelijk besproken en in de nabespreking op enkele punten aangepast. Een aantal aanbevelingen waren al tijdens het opstellen van de rapportages inmiddels gerealiseerd. Zo is het beleggingsplan 2018 en het beleid maatschappelijk verantwoord beleggen op 28 maart 2018 door het bestuur vastgesteld.

Het bestuur kan zich vinden in de visitatierapportage en zal de aanbevelingen van de visitatiecommissie opvolgen.

Inleiding

Het verantwoordingsorgaan maakt middels dit verslag gebruik van haar bevoegdheid een oordeel uit te spreken over het gevoerde beleid van het bestuur. De volgende onderwerpen komen hierbij aan de orde:

- Verantwoordelijkheid verantwoordingsorgaan en werkwijze
- Aan het bestuur uitgebrachte adviezen
- Opdracht en uitvoering
- Governance
- Financiële en Actuariële Zaken
- Beleggingsbeleid
- Risicobeheersing en Compliance
- Communicatie.
- Toekomst
- Oordeel

Verantwoordelijkheid verantwoordingsorgaan en werkwijze

Het verantwoordingsorgaan geeft jaarlijks een oordeel over:

- het handelen van het bestuur zoals verantwoord in de kwartaalrapportages en het jaarverslag;
- het door het bestuur in de praktijk gevoerde beleid;
- de beleidskeuzes die met betrekking tot de toekomst van de pensioenregeling worden gemaakt.

Het verantwoordingsorgaan beoordeelt of het bestuur in zijn taakstelling rekening houdt met het beleid van het fonds, met de principes van goed pensioenfondsbestuur (de Code Pensioenfondsen) en of het bestuur de Pensioenwet naleeft. Onderdeel daarvan is de beoordeling of het bestuur op een evenwichtige wijze met de belangen van (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en de werkgever rekening houdt.

Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan een aantal adviestaken, o.a. daar waar het gaat om gehele of gedeeltelijke overdracht van verplichtingen van het fonds, het sluiten, wijzigen of beëindigen van een uitvoeringsovereenkomst en de samenstelling en hoogte van de premiecomponenten.

Werkwijze

Het verantwoordingsorgaan komt ten minste eens per kwartaal bijeen.

Aan de hand van de kwartaalrapportages komen financiële, operationele en bestuurlijke zaken aan de orde. De manager en de administrateur zijn aanwezig voor het desgewenst geven van een toelichting. De bijeenkomsten geven het verantwoordingsorgaan de gelegenheid te reageren naar het bestuur en het management. Naar behoefte heeft de voorzitter of de secretaris van het verantwoordingsorgaan rechtstreeks contact met het bestuur en het management van het fonds.

Daarnaast komt het verantwoordingsorgaan ten minste twee keer per jaar bijeen met het bestuur. In het voorjaar primair voor het afronden van het voorgaande boekjaar middels het bespreken van concepten van het jaarverslag en het oordeel van het verantwoordingsorgaan. In het najaar komen de toekomstige ontwikkelingen aan de orde zoals de gevolgen van eventuele veranderingen bij de werkgever, nieuwe wetgeving, de bestuursstructuur en dergelijke.

Jaarlijks bespreekt het verantwoordingsorgaan separaat met de accountant en de certificerend actuaris hun bevindingen over het afgelopen boekjaar.

In het kader van het jaarlijks onderzoek door de visitatiecommissie, vindt overleg plaats tussen deze commissie en het verantwoordingsorgaan waarin tal van vragen van de commissie worden beantwoord. Ook wordt met de visitatiecommissie haar rapport besproken.

Aan het bestuur uitgebrachte adviezen

Het verantwoordingsorgaan heeft in 2017 advies uitgebracht over:

- Het communicatieplan 2017
- Het beloningsbeleid

Daarnaast heeft overleg plaats gevonden met het bestuur over haar besluit het bestuursmodel vooralsnog niet te wijzigen. Het verantwoordingsorgaan heeft met dit besluit ingestemd. Ingevolge nieuwe wetgeving moet echter wel de visitatiecommissie vervangen worden door een Raad van Toezicht. Het advies over het reglement van deze raad is nog onder handen.

Opdracht en uitvoering

Het fonds voert de pensioenregeling uit op basis van de uitvoeringsovereenkomst die is ingegaan op 1 januari 2017 en expireert op 31 december 2019.

Aan de hand van rapportages van de visitatiecommissie, de accountant en de certificerend actuaaris, heeft het verantwoordingsorgaan geconstateerd dat de uitvoering grotendeels correct is geschied. Met name door de transitie naar de eigen beheer situatie en de daarmee gepaard gaande conversie naar een nieuw verwerkingssysteem, is echter wel een aantal administratieve fouten opgetreden.

Conclusie

Het verantwoordingsorgaan is van mening dat het bestuur adequaat heeft gehandeld ten einde de transitie goed uit te voeren en de desondanks ontstane gebreken goed op te lossen.

Governance

De structuur van het fonds bestaat uit het bestuur, het verantwoordingsorgaan en de visitatiecommissie.

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit 7 leden: drie leden worden voorgedragen door de werknemers, twee worden voorgedragen door gepensioneerden en twee leden worden voorgedragen door de werkgever. Doordat een aantal leden uit dienst is gegaan, is het verantwoordingsorgaan niet meer op volledige sterkte. Op dit moment mist het verantwoordingsorgaan één werknemerslid en één werkgeverslid. Er zijn voldoende nieuwe kandidaten, zodat naar verwachting het verantwoordingsorgaan in het tweede kwartaal van 2018 weer op volledige sterkte zal zijn.

De samenstelling van het verantwoordingsorgaan aan het einde van dit verslagjaar is vermeld op pagina 69.

Door de toenemende complexiteit van wet- en regelgeving is het verantwoordingsorgaan zich ervan bewust dat permante educatie nodig blijft. Op deze manier kan het verantwoordingsorgaan ook goed de benodigde countervailing power geven aan het bestuur.

Met het bestuur is afgesproken om met ingang van 2018 de frequentie van het met elkaar vergaderen uit te breiden van twee naar ten minste vijf keer per jaar. Daarnaast heeft het bestuur gehoor gegeven aan de behoefte van het verantwoordingsorgaan zo nodig extra te vergaderen over specifieke onderwerpen. Tevens zal het bestuur de agenda van hun vergaderingen steeds aan het verantwoordingsorgaan sturen, zodat het kan zien waar het bestuur mee bezig is en zo nodig stukken kan opvragen. Op deze manier wordt de samenwerking verstevigd en kan het verantwoordingsorgaan zijn taken nog beter vervullen.

Financiële en Actuariële zaken

Wijzigingen per 1 januari 2017

De overgang van volledige herverzekering naar eigen beheer op 1 januari 2017 heeft een flinke invloed gehad op de financiële situatie van het fonds:

1. Het vermogen dat in het kader van de door de herverzekeraar geleverde garanties niet ter vrije beschikking van het fonds stond, € 150 mln., viel vrij ten gunste van het fonds.
2. De werkgever stortte € 15 mln. in het fonds ter compensatie van de risico's die door het fonds overgenomen werden van Delta Lloyd Levensverzekering.

Verder zijn in het najaar van 2016 enkele afspraken gemaakt tussen de werkgever, de werknemers en het fonds:

3. Er ging een nieuwe CDC-pensioenregeling in.
4. De werkgever betaalde € 10 mln. als buffer, de "premie-egaliseringsreserve", voor mogelijke verschillen tussen de betaalde en de benodigde premie.

Tot dusver hebben al deze afspraken de financiële positie per saldo versterkt.

Ze zijn echter nogal verschillend in de jaarcijfers verwerkt.

De vermogenstoename onder 1 is wel in de stijging van het eigen vermogen te vinden, maar niet in een stijging van de (actuele DNB-) dekkingsgraad.

De storting van € 15 mln. onder 2 is zowel in de ontwikkeling van het eigen vermogen als in die van de (actuele DNB-) dekkingsgraad verwerkt.

De storting onder 4 ad € 10 mln. in de premie-egaliseringsreserve is noch in het eigen vermogen noch in de (actuele DNB-) dekkingsgraad verwerkt. Ultimo 2019 zal het eventueel niet gebruikte deel van deze premie-egaliseringsreserve vrijvallen en onderdeel gaan uitmaken van de dekkingsgraad.

De accountant heeft in het gesprek met het verantwoordingsorgaan naar aanleiding van vragen van het verantwoordingsorgaan, de wijze waarop deze posten zijn verwerkt nader toegelicht.

Resultaat in 2017

De premiebetaling ad € 50 mln. was iets groter dan de kostendekkende premie ad € 49 mln. en ruim groter dan de gedempte kostendekkende premie ad € 42 mln. Het geambieerde opbouwpercentage voor het ouderdomspensioen ad 1,875% kon dus toegepast worden zonder de premie-egaliseringsreserve aan te tasten.

In de loop van 2017 zijn de diverse dekkingsgraden van het fonds flink toegenomen, vooral door de beleggingsinkomsten. Dit gaf het bestuur de mogelijkheid de geambieerde toeslag op de pensioenen per 1 januari 2018 toe te kennen en zelfs meer dan de helft van de in het verleden opgelopen achterstand in te lopen.

Het resultaat op sterfte is per saldo klein, maar inzicht in het onderscheid naar kort-leven- en lang-leven-risico ontbreekt nog. Het verantwoordingsorgaan beveelt het bestuur daarom aan te zorgen voor een specificatie van het resultaat op sterfte naar kort-leven en lang-leven

De door het fonds gemaakte kosten, in 2017 vergoed door de werkgever voor zo ver niet gedekt door de vrijval uit de excassokostenvoorziening, zijn ruim binnen de begroting gebleven.

Conclusie

Het verantwoordingsorgaan is van mening dat het bestuur op een prudente en correcte wijze is omgegaan met het financiële beleid van het fonds en de uitvoering ervan.

Beleggingsbeleid

De overgang van volledige herverzekering naar eigen beheer gaf het fonds de vrijheid om het grotendeels door het herverzekeringscontract met Delta Lloyd Leven bepaalde beleggingsbeleid te wijzigen. Het bestuur heeft, mede op basis van een (update van een) ALM-studie ervoor gekozen om het beleggingsbeleid voor 2017 vrijwel gelijk te houden aan dat voor 2016.

Eén van wel doorgevoerde wijzigingen is de keuze om te beleggen in een hypotheekfonds. Het ging daarbij uiteindelijk om een belegging van € 150 mln. waarover in het vierde kwartaal het besluit werd genomen.

Resultaat in 2017

De beleggingsresultaten van de matchingsportefeuille (exclusief swap overlay) zijn vrijwel gelijk aan die van de bijbehorende benchmark, wat gezien de aard van deze portefeuille niet verrassend is.

Het rendement van de matchingsportefeuille inclusief de swap overlay ligt wat hoger dan de bijbehorende benchmark.

Het afdekken van het renterisico door middel van de matchingsportefeuille is niet gericht op de rentetermijnstructuur zoals die door DNB voor de bepaling van de technische voorziening is voorgeschreven, maar op de marktrente. De omvang van de mismatch die daardoor ontstaat en dus de effectiviteit van de renteafdekking is niet bekend. Het verantwoordingsorgaan beveelt het bestuur daarom aan inzicht te verkrijgen in de mate van afdekking van het renterisico die met de gehanteerde inrichting van de matchingsportefeuille wordt bereikt en op basis van de uitkomsten zo nodig de inrichting en/of omvang van de matchingsportefeuille bij te stellen.

De resultaten van de rendementsportefeuille steken duidelijk gunstig af bij de benchmark.

Conclusie

Het verantwoordingsorgaan is van mening dat het bestuur op prudente en correcte wijze omgegaan is met het beleggingsbeleid en de uitvoering ervan.

Risicobeheersing en Compliance

Het bestuur onderkent dat de organisatie op dit terrein versterking behoeft waaraan in 2018 vorm gegeven zal worden o.a. door het instellen van een nieuwe functie van Risicomanager en door aan de functie van Compliance Officer een zwaardere invulling te geven. Het verantwoordingsorgaan juicht deze ontwikkeling toe.

Het rapport van de Compliance Officer over 2017 bevat geen bijzonderheden.

Communicatie

Het verantwoordingsorgaan heeft geconstateerd dat het Communicatieplan 2017 grotendeels is uitgevoerd. De voornaamste activiteiten betroffen:

- Opstellen nieuwe UPO modellen voor alle groepen;
- Communicatie nieuwe pensioenregeling; speciale aandacht voor de gevolgen van de versoering van het partnerpensioen;
- Communicatie overgang naar Eigen beheer;
- Communicatie overgang naar nieuwe uitvoerder, nieuw administratiesysteem en conversie;
- Verdere digitalisering van de informatieverstrekking.

Een belangrijke tekortkoming betreft de Koersplanner, die het gehele jaar niet beschikbaar was. Het verantwoordingsorgaan betreurt dit zeer, ondanks dat wij de oorzaak kunnen begrijpen. De Koersplanner is immers het instrument bij uitstek om actieve deelnemers inzicht te geven in hun eigen pensioen en om hun pensioenbewustzijn te verhogen. Door flankerend beleid kon het ongemak worden beperkt. In dit kader heeft het verantwoordingsorgaan om extra aandacht gevraagd voor het up to date houden van de website, waaraan het in 2017 wel eens heeft geschort. In het Communicatieplan 2018 wordt toegezegd daarin verbetering aan te brengen.

Toekomst

De vele ontwikkelingen in de omgeving van het fonds, vragen veel aandacht van de organen van het fonds. Het bestuur speelt hier op in door een aantal scenario's te ontwikkelen en deze bij te werken aan de hand van gebeurtenissen die zich actueel voordoen. Het verantwoordingsorgaan heeft vertrouwen in deze aanpak. Door het overleg met het bestuur te intensiveren, met name over de op de toekomstgerichte onderwerpen, zal het verantwoordingsorgaan de besluitvorming ter zake nauwgezet blijven volgen.

Oordeel

Het verantwoordingsorgaan is, het bovenstaande afwegende, van mening dat het bestuur in 2017 als goed bestuur heeft gehandeld. Het bestuur heeft daarbij op evenwichtige wijze de belangen van de deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en de werkgever gediend.

Tot Slot

In dit verslagjaar kwamen vele onderwerpen met name gericht op de toekomst van het fonds aan de orde. Het verantwoordingsorgaan heeft daar frequent besprekingen over gevoerd intern en met bestuur, management en adviseurs. Het verantwoordingsorgaan dankt alle betrokkenen voor de prettige en constructieve samenwerking.

Reactie bestuur

Met genoegen neemt het bestuur kennis van het positieve oordeel van het verantwoordingsorgaan over het gevoerde beleid en de weerslag daarvan in de jaarrekening 2017.

Het bestuur zal in 2018 het verantwoordingsorgaan tijdig betrekken bij de uitwerking van de scenario's die zijn onderkend voor de toekomstige ontwikkeling van het pensioenfonds.

Het bestuur dankt het verantwoordingsorgaan voor de wijze waarop invulling is gegeven aan de toezichhoudende en adviserende rol en de tijd die daaraan is besteed.

Bestuur

In 2017 en 2018 zijn er de volgende wisselingen in het bestuur geweest:

- Per 1 november 2017 is de heer drs. M.C.M. Canisius afgetreden. Omdat het pensioenfonds in 2017 is overgegaan van zes bestuurders naar vijf bestuurders is geen opvolger benoemd.
- Per 31 december 2017 is de heer drs. H.M.B. van Alphen RBA afgetreden. Hij is opgevolgd door de heer drs. S. van der Laan MBA.
- Per 20 februari 2018 is de heer drs. S. van der Laan MBA benoemd als opvolger van drs. H.M.B. van Alphen RBA.

Bestuursleden voorgedragen door de werkgever:

Naam	Functie in bestuur	Bestuurs-lid vanaf	(Her)be-noemd tot	Leeftijd op 31 dec. 2017	M/V	Belangrijkste functie naast lid pensioenfonds *)
R. van Mazijk	Voorzitter	2-4-2013	1-7-2018	53 jaar	man	COO DLAM (tot en met 31-12-2017)
Mr. drs. E.W. Galesloot	Plv. voorzitter	5-11-2010	1-7-2021	55 jaar	vrouw	Directeur General Counsel Delta Lloyd (tot en met 31-12-2017)
Drs. M.C.M. Canisius (tot 1-11-2017)	Lid	7-7-2016	1-7-2020	39 jaar	man	Directeur Balance Sheet Management Delta Lloyd

Bestuursleden voorgedragen namens de deelnemers:

Naam	Functie in bestuur	Bestuurs-lid vanaf	(Her)be-noemd tot	Leeftijd op 31 dec. 2016	M/V	Belangrijkste functie naast lid pensioenfonds *)
N. Yacoubi	Secretaris	18-1-2016	1-1-2020	39 jaar	vrouw	Manager Kennis- & Schade expertise schade bij NN
Drs. S. van der Laan MBA (vanaf 20 februari 2018)	Lid	20-2-2018	1-1-2022	41 jaar	man	Programma Manager NN Groep Finance
Drs. H.M.B. van Alphen RBA (tot 31-12-2017)	Lid	28-5-2010	31-12-2017	48 jaar	man	Adviseur bij S&V

Bestuurslid voorgedragen namens de pensioengerechtigden:

Naam	Functie in bestuur	Bestuurslid vanaf	(Her)be-noemd tot	Leeftijd op 31 dec. 2015	M/V	Belangrijkste functie naast lid pensioenfonds *)
Mr. T.J.M. Roos	Lid	1-1-2013	1-1-2021	70 jaar	man	Diverse commissariaten

*) Niet alle (neven)functies zijn in het verslag opgenomen, maar zijn wel bekend bij de Compliance Officer

De beleggingscommissie was in 2017 als volgt samengesteld:

Naam	Functie
Drs. H.M.B. van Alphen RBA (tot en met 31 december 2017)	Voorzitter (tot 1 september 2017)
Mr. T.J.M. Roos	Interim voorzitter (vanaf 1 september 2017)
Drs. M.C.M. Canisius (tot 1 augustus 2017)	Lid
R. van Mazijk (vanaf 24 oktober 2017)	Lid

De communicatiecommissie was in 2017 als volgt samengesteld:

Naam	Functie
N. Yacoubi	Voorzitter
Mr. T.J.M. Roos	Lid

De commissie operational risk en verslaglegging was in 2017 als volgt samengesteld:

Naam	Functie
R. van Mazijk	Voorzitter
Drs. M.C.M. Canisius (tot 1 oktober 2017)	Lid
Mr. drs. E.W. Galesloot (vanaf 1 oktober 2017)	Lid

De geschillencommissie was in 2017 als volgt samengesteld:

Naam	Functie
Mr. drs. E.W. Galesloot-Vaal	Voorzitter
N. Yacoubi	Lid
Drs. H.M.B. van Alphen RBA (tot 31 december 2017)	Lid

Managementteam

Het management team was in 2017 als volgt samengesteld:

Naam	Functie
T.J.A. Krekel RA	Voorzitter MT, en manager van het pensioenfonds
C.J.M. Cortooms	Secretaris
Ing. W.T.J. Overboom	Algemeen en actuarieel adviseur
Mr. M.L.A.M. Sarton	Juridisch adviseur (tot 31 december 2017)

Verantwoordingsorgaan

In het verslagjaar is per 15 februari 2017 de heer D.G.B. Brill benoemd tot lid van het verantwoordingsorgaan. In het verslagjaar is de heer drs. D.F.P. Mol afgetreden.

Per 2 januari 2018 is mevrouw mr. C. Gofferje (33 jaar) benoemd tot werkgeverslid in het verantwoordingsorgaan.

Het verantwoordingsorgaan was in 2017 als volgt samengesteld:

Naam	Functie	Aftredend	leeftijd op 31 dec. 2017	M/V
Drs. A.G.W. Termeulen	Voorzitter, pensioengerechtigden lid	1-1-2018	65 jaar	man
Drs. W. de Boer AAG	Pensioengerechtigden lid	1-1-2020	70 jaar	man
S.H.T. Witjes	Secretaris, deelnemerslid	1-1-2018	36 jaar	man
Mr. P.H.M. Hangx	Deelnemerslid	1-7-2018	58 jaar	man
D.G.B. Brill (vanaf 15 februari 2017)	Werknemerslid	1-1-2021	51 jaar	man
D.F.P. Mol (tot 31 december 2017)	Werkgeverslid	1-1-2020	34 jaar	man
Drs. P. Daniels	Werkgeverslid	1-10-2020	36 jaar	vrouw

Visitatiecommissie

De visitatie is uitgevoerd door de heren drs. E.E. van de Lustgraaf (voorzitter visitatiecommissie) en R. Manning en mevrouw mr. M.W.J. Swalef, die alle drie verbonden zijn aan de Stichting Intern Toezicht Pensioen.

Administratie Pensioenfonds

Medewerkers van de administratie van het pensioenfonds zijn:

C.J.M. Cortooms	Administrateur
M.J. Sparidans	Administratief medewerker
Drs. E.E.M. van der Waarden	Administratief medewerker
Drs. M.W.P. Ummelen	Communicatieadviseur

Certificerend Actuaris

Ernst & Young Actuarissen B.V.

Accountant

Ernst & Young Accountants LLP

Compliance officer

Drs. M.C. Salentijn (tot 31 december 2017)

Mr. D. Smit (vanaf 1 februari 2018)

Jaarrekening

Balans per 31 december 2017

Na bestemming van het saldo van baten en lasten			
		31 december 2017	31 december 2016
		€	€
Bedragen x € 1.000			
Activa			
Beleggingen voor risico pensioenfonds			
Vastgoedbeleggingen	5	71.033	40.697
Aandelen	5	856.002	399.080
Vastrentende waarden	5	2.146.410	-
Derivaten	5	232.663	-
Overige beleggingen	5	1.327	1.346
		3.307.435	441.123
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen			
Garantiecontracten	6	-	2.467.061
Vorderingen en overlopende activa			
Vorderingen uit herverzekering	7	-	122.096
Vorderingen op herverzekeraar	8	-	2.208
Overige vorderingen	9	100	-
		100	124.304
Overige Activa			
Liquide middelen	10	6.285	-
Totaal activa		3.313.820	3.032.488
Passiva			
Stichtingskapitaal en reserves			
Stichtingskapitaal	11	-	-
Premie-egaliseringsreserve	11	17.677	-
Overige reserves	11	709.390	510.406
		727.067	510.406
Technische voorzieningen			
Voorziening pensioenverplichtingen	12	2.485.809	2.467.061
Overige technische voorzieningen	12	-	12.311
		2.485.809	2.479.372
Overige schulden en overlopende passiva			
Schuld aan werkgever	13	8.531	2.208
Schuld aan herverzekeraar	14	-	40.502
Nog te betalen uitgaande waardeoverdrachten	15	14	-
Overige kortlopende schulden	16	92.399	-
		100.944	42.710
Totaal passiva		3.313.820	3.032.488

Staat van baten en lasten over 2017			
Bedragen x € 1.000		2017	2016
		€	€
Baten			
Premiebijdragen werkgever	18	38.661	45.731
Premiebijdragen werknemers	18	10.354	10.909
Eenmalige extra bijdrage t.b.v. premie-egalisereserve	18	10.000	-
Aanvullende bijdrage werkgever in pensioenuitvoeringskosten en garantiekosten	18	1.796	6.819
Vrijval excassovoorziening	18	-1.245	-944
Koopsom correcties en interest	18	-30	-
		59.536	62.515
Beleggingsopbrengsten eigen middelen	19	58.843	29.478
Beleggingskosten eigen middelen	19	-110	-959
Beleggingsbaten eigen middelen	19	1.207	-
Baten uit herverzekering:			
- Onttrekking voor pensioenuitkeringen		-	60.561
- Resultatendeling uit hoofde van garantiecontract	20	-	80.422
- Vrijval excassovoorziening		-	944
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen (activa)	21	-	181.306
Binnenkomende overdracht van rechten	22	2.494	2.388
Overige baten	23	166.826	-
		288.796	416.655
Lasten			
Pensioenuitkeringen	24	62.542	60.561
Pensioenuitvoeringskosten	25	1.796	3.083
Garantiekosten	26	-	3.736
Premie herverzekeraar garantiecontract		-	56.640
Toeslagen t.l.v. depotvermogen bij herverzekeraar	27	-	9.423
Correcties ultimo 2016 t.l.v. depotvermogen bij herverzekeraar	27	-	1.234
Resultaat op waardeoverdracht t.l.v. depotvermogen bij herverzekeraar	27	-	187
Totaal mutatie technische voorzieningen (passiva)	28	6.437	181.511
Bankkosten eigen middelen		36	-
Uitgaande overdracht van rechten	29	1.324	3.089
		72.135	319.464
Saldo van baten en lasten		216.661	97.191
<i>Bestemming van het saldo van baten en lasten</i>			
Overige reserves		198.984	97.191
Premie-egalisereserve		17.677	-
Saldo van baten en lasten		216.661	97.191

Kasstroomoverzicht

Tot en met 2016 beschikte het pensioenfonds niet over eigen liquide middelen. De premiebijdragen en andere kosten inkomsten werden via een rekeningcourant verhouding met de werkgever de herverzekeraar verrekend. Derhalve is er voor 2016 geen kasstroomoverzicht opgenomen.

	2017
Kasstroom uit pensioenactiviteiten	
Ontvangen premies	59.536
Ontvangen waardeoverdrachten	2.494
Betaalde pensioenuitkeringen	-62.542
Betaalde waardeoverdrachten	-1.324
Betaalde pensioenuitvoeringskosten en bankkosten	-1.832
Overige baten	166.826
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	163.158
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten	
Verkopen en aflossingen van beleggingen	987.884
Aankopen van beleggingen	-1.018.333
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	59.940
Overdracht gesepareerde depot	-2.695.533
Saldo overige kasstromen uit hoofde van beleggingsactiviteiten	-47.948
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	-2.713.990
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	
Overige vorderingen (vrijval garantiecontract Delta Lloyd Levensverzekering NV en vorderingen uit herverzekering)	2.591.265
Overige schulden (schuld aan herverzekeraar en werkgever)	-34.148
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten	2.557.117
Mutatie liquide middelen	6.285
Liquide middelen aan het begin van het boekjaar	-
Netto kasstroom	6.285
Liquide middelen aan het eind van het boekjaar	6.285

Toelichting op de balans en staat van baten en lasten

1. Algemene toelichting

1.1 Activiteiten

Het doel van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd is het verlenen van pensioenaanspraken, alsmede het uitkeren of doen uitkeren van pensioen aan deelnemers, oud-deelnemers en hun bij overlijden na te laten betrekkingen, een en ander volgens de regels, zoals nader in het pensioenreglement omschreven.

2 Grondslagen voor waardering van activa en passiva

2.1 Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ610), uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving.

De jaarrekening is opgesteld in euro's.

De presentatie van alle bedragen vindt plaats in duizenden euro's.

Beleggingen en pensioenverplichtingen worden gewaardeerd op marktwaarde. De overige activa en passiva worden gewaardeerd op de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen, waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

2.2 Schattingen en veronderstellingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt het bestuur van het pensioenfonds zich een oordeel en maakt schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

2.3 Opname van actief, verplichting, bate of last

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

2.4 Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen worden verantwoord in de staat van baten en lasten opgenomen onder indirecte beleggingsopbrengsten.

2.5 Saldering en veronderstellingen

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

2.6 Beleggingen voor risico pensioenfonds

Algemeen

De beleggingen voor risico pensioenfonds bestaan uit de financiële instrumenten van het pensioenfonds.

Een financieel instrument wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Waardering bij eerste opname

Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde plus eventuele direct toerekenbare transactiekosten. De reële waarde is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen die tot een transactie bereid en die onafhankelijk van elkaar zijn. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat de transacties niet in het kader van executie of liquidatie worden uitgevoerd.

Na eerste opname worden vastgoedbeleggingen, aandelen, vastrentende waarden en derivaten als volgt gewaardeerd:

Vastgoedbeleggingen

Beleggingen in direct vastgoed worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de reële waarde per balansdatum, gebaseerd op door onafhankelijke deskundigen verrichte taxaties. De gehele directe vastgoedportefeuille wordt periodiek door deze deskundigen getaxeerd. Indien daartoe aanleiding is, wordt bij de waardering rekening gehouden met de feitelijke verhuursituatie en/of renovatieactiviteiten. Resultaten door wijziging in reële waarde worden in de staat van baten en lasten verantwoord.

Beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Niet-beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd op de ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in beleggingsfondsen in aandelen met een beursnotering worden gewaardeerd tegen de ultimo verslagperiode laatst bekende koers. Participaties in beleggingsfondsen in aandelen die geen beursnotering kennen worden gewaardeerd op de ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde.

Dividenden worden in de staat van baten en lasten verantwoord onder directe beleggingsopbrengsten op het moment dat het recht van de entiteit wordt gevestigd. In het geval van beursgenoteerde effecten is dit de datum waarop het aandeel ex-dividend gaat. Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in beleggingsfondsen in vastrentende waarden met een beursnotering worden gewaardeerd tegen de ultimo verslagperiode laatst bekende koers. Participaties in beleggingsfondsen in vastrentende waarden die geen beursnotering kennen worden gewaardeerd op de ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde.

Couponrente wordt in de staat van baten en lasten verantwoord onder directe beleggingsopbrengsten. Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van waarderingmodellen.

Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Overige beleggingen

Beursgenoteerde beleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Niet-beursgenoteerde (indirecte) beleggingen worden gewaardeerd op de ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde opgaven van de desbetreffende fondsmanagers.

2.7 Vorderingen en overlopende activa

Overige activa en vorderingen en overlopende activa worden bij eerste opname gewaardeerd op reële waarde. Na eerste opname worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

2.8 Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Garantiecontract

Tot en met 31 december 2016 had het pensioenfonds een garantiecontract met Delta Lloyd Levensverzekeringen N.V.

Vorderingen uit het garantiecontract worden gelijkgesteld aan de hiertegenover staande voorziening voor pensioenverplichtingen (tot en met december 2016).

2.9 Reserves

Premie-egalisereserve

Voor het verschil tussen de collectief beschikbaar gestelde premie en de gedempte kostendekkende premie is een premie-egalisereserve gevormd.

Indien de in rekening gebrachte collectief beschikbaar gestelde premie voor een boekjaar meer bedraagt dan de benodigde premie voor het betreffende jaar, voegt het pensioenfonds dit verschil toe aan het premie-egalisereserve.

Indien de in rekening gebrachte collectief beschikbaar gestelde premie voor een boekjaar, minder bedraagt dan de benodigde premie voor het betreffende boekjaar, onttrekt het pensioenfonds bedragen aan het premie-egalisereserve, totdat het depot nihil is.

Het premie-egalisereserve zal nooit negatief worden.

Indien op de einddatum van deze uitvoeringsovereenkomst met de werkgever het premie-egalisereserve een overschot bevat, voegt het pensioenfonds deze toe aan haar vrije reserve.

Bij een ontoereikende vermogenspositie zal het Premie-egalisereserve (dat in de dekkingsgraadbepaling buiten beschouwing blijft), als en voor zover nodig, worden aangewend om een kortingsmaatregel te voorkomen dan wel in omvang te beperken.

Overige reserves

De overige reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

2.10 Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen (VPV) wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum gefinancierde pensioenverplichtingen. Gefinancierde pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente, waarvoor de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt. De gehanteerde ultimate forward rate ultimo 2017 is 2,6% (2016: 2,8%). De gemiddeld gewogen marktrente ultimo 2017 is 1,52% (2016: 1,35%).

Bij de berekening van de VPV is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante-condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

De VPV is gebaseerd op de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

Rekenrente

De verdiscontering van de uitkeringenstroom vindt plaats op basis van de 'swap'-rentecurve van De Nederlandsche Bank N.V. ('Rente Termijn Structuur Financieel Toetsingskader'), die per balansdatum wordt gehanteerd.

Sterfte

Voor het ouderdoms- en nabestaanden pensioen: prognosetafel AG2016, rekening houdend met eigen ervaringssterfte.

Wezenpensioen

Het wezenpensioen wordt afgeleid van het bereikbare partnerpensioen op basis van dienstjaren vanaf 1 januari 2017 of de latere datum van aanvang deelnemerschap. Een ingegaan wezenpensioen wordt gereserveerd op het leven van de wees, waarbij bij een leeftijd tot 18 jaar de resterende duur tot 18 jaar in aanmerking wordt genomen en bij een leeftijd boven 18 jaar de resterende duur tot 27. De voorziening voor de tot op 1 januari 2017 opgebouwde aanspraken op wezenpensioen wordt vastgesteld als 2% van de voorziening van de aanspraken op partnerpensioen van deelnemers en gewezen deelnemers.

Nabestaandenpensioen

De aanspraken op nabestaandenpensioen worden afgeleid van het bereikbare ouderdompensioen op basis van dienstjaren vanaf 1 januari 2017 of de latere datum van aanvang deelnemerschap en zijn gebaseerd op het onbepaalde partner systeem, waarbij wordt verondersteld dat de vrouw 3 jaar jonger is dan de man. De tot 1 januari 2017 opgebouwde aanspraken op nabestaandenpensioen zijn gebaseerd op het onbepaalde partner systeem, waarbij wordt verondersteld dat de vrouw 3 jaar jonger is dan de man. Na pensioeningang wordt uitgegaan van de reële situatie waarbij het leeftijdsverschil wordt bepaald uitgaande van de werkelijke geboortedata en daarna normaal afgerond in maanden. Voor de waardering worden de partnerfrequenties gebruikt. Een ingegaan (bijzonder) nabestaandepensioen wordt gereserveerd op het leven van de nabestaande (ex-)partner,

Anwhiaatpensioen

Voor het Anwhiaatpensioen dat voor 1 januari 2014 is ingegaan wordt gereserveerd tot de datum waarop de partner van de deelnemer 65 wordt. Voor een Anwhiaatpensioen dat op of na 1 januari 2014 is ingegaan, wordt gereserveerd tot de datum waarop de partner de AOW-gerechtigde leeftijd bereikt, doch uiterlijk de datum waarop de partner 67 jaar wordt.

Arbeidsongeschiktheidspensioen

Een ingegaan arbeidsongeschiktheidspensioen wordt gereserveerd tot de pensioendatum van de arbeidsongeschikte zonder rekening te houden met een eventuele revalidatie.

Vrijstelling van premiebetaling

Bij de berekening van de VPV voor de overige pensioenaanspraken wordt er rekening mee gehouden dat geen bijdragen meer ontvangen worden.

Wachttijdreserve

Onder de naam 'wachttijdreserve' houdt het Pensioenfonds als onderdeel van de VPV een voorziening aan voor de dekking van het arbeidsongeschiktheidsrisico met betrekking tot de twee jaren volgend op het jaar waarover de premie wordt ontvangen. De wachttijdreserve is gedefinieerd als het saldo van de wachttijdreserve per overdrachtsdatum (1 januari 2017) vermeerderd met een percentage (2017: 2,5%) van de kostendeekkende premies over het jaar 2017. De wachttijdreserve valt vrij in het tweede kalenderjaar na het jaar waarin deze reserve is gevormd.

Administratievoorziening

Voor toekomstige uitvoeringskosten, waaronder de uitbetaling van pensioenen, is een administratievoorziening begrepen in de VPV. De administratievoorziening is vastgesteld op 2% van de VPV. Periodiek wordt beoordeeld of deze voorziening toereikend is. Deze voorziening wordt getoetst op basis van het kostenniveau en verwachte inflatie ten tijde van de toetsing. De hoogte van de benodigde administratievoorziening wordt bepaald op basis van de kasstroom van de geschatte jaarlijkse kosten, contant gemaakt met de rentetermijnstructuur en rekening houdend met het geschatte verloop van het deelnemersbestand.

Tot en met 31 december 2016 had het pensioenfonds een administratievergoeding met de herverzekeraar afgesproken van 1,5%. Additioneel had het pensioenfonds besloten de kostenvoorziening te verhogen met 0,5%. Deze additionele kostenvoorziening is in 2016 verantwoord onder overige technische voorzieningen. In 2017 is de overige technische voorziening verantwoord onder de voorziening pensioenverplichtingen. De post overige technische voorzieningen is daarom komen te vervallen.

2.11 Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste opname gewaardeerd op reële waarde. Na eerste opname worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

3. Grondslagen voor bepaling van het resultaat

3.1 Premiebijdragen (van werkgever en werknemers)

Onder premiebijdragen van werkgever en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

3.2 Beleggingsresultaten risico pensioenfondsen

De beleggingsopbrengsten bestaan uit de directe beleggingsopbrengsten (dividend en interest) en de indirecte beleggingsopbrengsten (waardestijgingen en -dalingen van de beleggingen) onder aftrek van de kosten vermogensbeheer.

3.3 Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

3.4 Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

3.5 Premie Herverzekeraar garantiecontract

Tot en met 31 december 2016 had het pensioenfonds een garantiecontract met Delta Lloyd Levensverzekeringen N.V.

De premie herverzekeraar voor het garantiecontract wordt verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft (tot en met december 2016).

3.6 Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen (passiva)

De mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen betreft de wijzigingen in de waarde van het herverzekeringsdeel technische voorzieningen (tot en met december 2016)

4. Grondslagen kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. Dit houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven ook als zodanig worden gepresenteerd

Toelichting op de balans

5. Beleggingen voor risico pensioenfondsvonds

De beleggingen voor risico pensioenfondsvonds zijn als volgt samengesteld:

Stand						
Bedragen x € 1.000	Vastgoed beleggingen	Aandelen	Vastrentende Waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€	€
Stand per 31 december 2015	-	388.457	-	-	1.051	389.508
Aankopen / verstrekkingen	40.502	2.890			-	43.392
Verkopen / aflossingen		-17.404			-	-17.404
Herwaardering	195	25.137			295	25.627
Stand per 31 december 2016	40.697	399.080	-	-	1.346	441.123
Overdracht *)	10.975	296.536	2.199.173	182.938	5.911	2.695.533
Her classificatie	27.787	-27.957	1.577	779	-7.257	-5.071
Overige mutaties / opgelopen rente	-	-	2.083	4.383	-	6.466
Aankopen / verstrekkingen	2.337	603.736	317.067	186.248	1.327	1.110.715
Verkopen / aflossingen	-12.908	-516.486	-358.552	-99.938	-	-987.884
Herwaardering	2.145	101.093	-14.938	-41.747	-	46.553
Stand per 31 december 2017	71.033	856.002	2.146.410	232.663	1.327	3.307.435

*) Op 1 januari 2017 heeft het pensioenfondsvonds de opgebouwde pensioenaanspraken bij de verzekeraar afgekocht en is het pensioenfondsvonds overgegaan naar eigen beheer door middel van overdracht van de beschikbare middelen in het gesepareerde depot bij de verzekeraar aan het pensioenfondsvonds.

Per 31 december 2017 zijn er geen directe beleggingen in de premiesponsor Nationale Nederlanden voorheen Delta Lloyd. Via de belegging in het Delta Lloyd Equity Sustainable Global Fund DPF is er een positie in aandelen NN Group NV per 31 december 2017. Het betreft 4.825 aandelen ter waarde van EUR 174K.

Collateral

Het pensioenfondsvonds heeft eind 2017 € 72,6 miljoen aan onderpand ontvangen in de vorm van cash als gevolg van positieve waardeontwikkeling van de derivaten. Deze is verwerkt onder overige kortlopende schulden.

Securities lending

Het pensioenfondsvonds stelt geen deel van de aandelen- en obligatiebeleggingen beschikbaar voor het in bruikleen geven van effecten.

Level-classificatie van de beleggingen						
Bedragen x € 1.000	Vastgoed beleggingen	Aandelen	Vastrentende Waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€	€
niveau 1: genoteerde marktprijs	-	291.546	251.744	-	-	543.290
niveau 2: onafhankelijke taxatie	-	-	-	-	-	-
niveau 3: netto contante waarde	-	-	-	94.854	-	94.854
niveau 4: andere methode	71.033	564.456	1.894.666	137.809	1.327	2.669.291
Stand per 31 december 2017	71.033	856.002	2.146.410	232.663	1.327	3.307.435

De beleggingen worden gewaardeerd tegen de actuele waarde.

Voor de beleggingen opgenomen in niveau één is de reële waarde afgeleid van ter beurze genoteerde marktprijzen waarbij geldt dat sprake is van voldoende liquiditeit op de markt waar het financiële instrument verhandeld wordt. De boekwaarden van derivaten (niveau 3) zijn in het geheel afgeleid van netto-contante-waarde berekeningen op basis van waarneembare marktdata ten aanzien van rentecurves. De actuele waarde van participaties in beleggingsfondsen (zowel aandelen als vastrentende waarden) is bepaald op basis van de nettovermogenswaarde zoals gepubliceerd door de fondsbeheerder (niveau 4: andere methode). Bij de vastgoedbeleggingen in niveau 4 wordt bij de vaststelling van de waarde toch gebruik gemaakt van taxatierapporten.

Vastgoedbeleggingen		
Bedragen x € 1.000	2017	2016
	€	€
Vastgoedbeleggingsfondsen	70.864	40.697
Geldmiddelen	169	-
Stand per 31 december	71.033	40.697

Aandelen		
Bedragen x € 1.000	2017	2016
	€	€
Aandelenbeleggingsfondsen	854.372	399.080
Geldmiddelen	1.630	-
Stand per 31 december	856.002	399.080

Vastrentende waarden		
Bedragen x € 1.000	2017	2016
	€	€
Obligaties	251.744	-
Obligatiebeleggingsfondsen	1.882.697	-
Geldmiddelen	11.969	-
Stand per 31 december	2.146.410	-

Derivaten		
Bedragen x € 1.000	2017	2016
	€	€
Interest Rate Swaps	94.854	-
Geldmiddelen	137.809	-
Stand per 31 december	232.663	-

Overige beleggingen		
Bedragen x € 1.000	2017	2016
	€	€
Rekening-courant banken *)	841	803
Vordering uit teveel betaalde beheerkosten	-	156
Te vorderen dividendbelasting	486	387
Stand per 31 december	1.327	1.346

De verdeling van geldmiddelen is op basis van de aangehouden gelden per mandaat. Niet direct aan een beleggingscategorie toe te wijzen gelden worden onder overige beleggingen opgenomen. Onder liquide middelen worden opgenomen kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk opeisbaar zijn.

6. Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Het pensioenfonds heeft de verplichtingen tot en met 31 december 2016 herverzekerd. De herverzekeraar heeft de beleggingen ter dekking van de verplichtingen uit de herverzekering van het pensioenfonds afgescheiden van de overige middelen en in een gesepareerd depot ondergebracht.

Op 1 januari 2017 heeft het pensioenfonds de opgebouwde pensioenaanspraken bij de herverzekeraar afgekocht en is het pensioenfonds overgegaan naar eigen beheer door middel van overdracht van de beschikbare middelen in het gesepareerde depot bij de herverzekeraar aan het pensioenfonds. Deze overdracht van de beschikbare middelen bestaat in duizenden euro uit:

+ De reële beleggingen in het GSB-depot 31 december 2016		2.695.533
+ Het saldo van de openstaande vorderingen van het gesepareerde depot		
Vordering op overwaardedepot van Stichting Pensioenfonds DL	40.502	
Vordering op herverzekeraar	5.921	
		46.423
- Het saldo van openstaande schulden van het gesepareerde depot		
Saldo rekeningen-courant (schuld aan Stichting Pensioenfonds DL)	2.208	
Schuld aan het overwaardedepot (vermogensoverschot)	59.530	
Schuld aan Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd (aandeel Technisch Resultaat)	62.565	
		-124.304
Totaal overdracht van de middelen in het gesepareerde depot bij de herverzekeraar		2.617.653
Door deze overdracht vervalt het "Herverzekeringsdeel technische voorzieningen"		-2.467.061
Resultaat uit transitie per 1 januari 2017		150.592
Dit transitieresultaat bestaat uit:		
Vrijval vereiste 5,1% vermogensbuffer binnen het herverzekeringscontract	127.022	
Resultaat uit aanpassing grondslagen herverzekeringsdeel technische. voorziening.	23.570	
Resultaat uit transitie per 1 januari 2017		150.592
Overige bate in verband met vervallen garantiecontract		1.234
Totaal post overige baten		151.826

Overdracht van de beleggingen in het gesepareerde depot aan het pensioenfonds						
Bedragen x € 1.000	Vastgoed beleggingen	Aandelen	Vastrentende Waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€	€
Overdracht per 1 januari 2017	-10.975	-296.536	-2.199.173	-182.938	-5.911	-2.695.533

De beleggingen bij de herverzekeraar in het garantiecontract zijn als volgt samengesteld (exclusief de beleggingen voor risico pensioenfonds):

Stand						
Bedragen x € 1.000	Vastgoed beleggingen	Aandelen	Vastrentende Waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€	€
Stand per 31 december 2016	10.975	296.536	2.199.173	182.938	5.911	2.695.533
Stand per 31 december 2017	-	-	-	-	-	-

De beleggingen bij de herverzekeraar worden gewaardeerd tegen de actuele waarde.

Mutatie overzicht				
Bedragen x € 1.000	Vastgoed beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten
	€	€	€	€
Stand per 31 december 2015	50.196	261.867	2.035.165	112.901
Aankoop	234	29.989	45.000	-
Verkoop	-43.530	-16.000	-37.000	-14.020
Waardeontwikkeling	4.075	20.680	156.008	84.057
Stand per 31 december 2016	10.975	296.536	2.199.173	182.938
Overdracht aan het pensioenfonds per 1 januari 2017	-10.975	-296.536	-2.199.173	-182.938
Stand per 31 december 2017	-	-	-	-

De overige beleggingen bestaan uit de liquide middelen (Rekening-courant banken en In House Banking), de lopende interest swaps, de lopende interest obligaties.

7. Vorderingen uit herverzekering

Op 1 januari 2017 heeft het pensioenfonds de opgebouwde pensioenaanspraken bij de herverzekeraar afgekocht en is het pensioenfonds overgegaan naar eigen beheer door middel van overdracht van de beschikbare middelen in het gesepareerde depot bij de herverzekeraar aan het pensioenfonds. Bij deze overdracht van de beschikbare middelen is de vordering uit herverzekering betrokken.

Vorderingen uit herverzekering	
Bedragen x € 1.000	€
Stand per 31 december 2015	52.516
Aandeel Psf in verzekeringstechnisch resultaat 2016	10.049
Aandeel Psf in beleggingsresultaten	70.373
Toeslagen t.l.v. het depotvermogen	-9.423
Correcties ultimo 2016 t.l.v. depotvermogen	-1.234
Resultaat op waardeoverdracht t.l.v. het depotvermogen	-187
Afrondingsverschil	2
Stand per 31 december 2016	122.096
Overdracht per 1 januari 2017 van aandeel Psf in saldo verzekeringstechnisch resultaat	-62.565
Overdracht per 1 januari van aandeel Psf in saldo beleggingsresultaten	-59.530
Afrondingsverschil	-1
Stand per 31 december 2017	-

8. Vorderingen op herverzekeraar

Op 1 januari 2017 heeft het pensioenfonds de opgebouwde pensioenaanspraken bij de herverzekeraar afgekocht en is het pensioenfonds overgegaan naar eigen beheer door middel van overdracht van de beschikbare middelen in het gesepareerde depot bij de herverzekeraar aan het pensioenfonds. Bij deze overdracht van de beschikbare middelen is de vordering op herverzekeraar betrokken:

- Het saldo van de schuld van het gesepareerde depot aan Stichting Psf Delta Lloyd	2.208
+ Het saldo van de openstaande vordering van het gesepareerde depot op de herverzekeraar	5.921

In 2017 heeft de herverzekeraar gedurende vier maanden de uitkeringen gecontinueerd.

Stand per 31 december 2016	2.208
Overdracht per 1 januari 2017 van vordering op herverzekeraar	-2.208
Overdracht per 1 januari 2017 van vordering van gesepareerde depot op herverzekeraar	5.921
Vordering uit uitkeringen 2017	-5.121
Intrestvergoeding	2
Betaling door herverzekeraar	-802
Stand per 31 december 2017	-

Vorderingen op herverzekeraar		
Bedragen x € 1.000	2017	2016
	€	€
Premie en kosten nog te ontvangen van herverzekeraar	-	5.916
Garantievergoeding herverzekeraar per ultimo boekjaar	-	-3.736
Intrestvergoeding herverzekeraar per ultimo boekjaar	-	28
Vorderingen op herverzekeraar per 31 december	-	2.208

9. Overige vorderingen

Overige vorderingen		
Bedragen x € 1.000	2017	2016
	€	€
Pensioenuitkeringen (vordering op ADP)	100	-
Overige vorderingen per 31 december	100	-

10. Liquide middelen

Liquide middelen		
Bedragen x € 1.000	2017	2016
	€	€
Bankrekening Stichting DL Pensioenfonds	6.212	-
Bankrekening (economisch asset management)	73	-
Liquide middelen per 31 december	6.285	-

11. Stichtingskapitaal en reserves

Stichtingskapitaal en reserves				
	Stichtingskapitaal	Overige reserves	Premie-egalisereserve	Totaal
Bedragen x € 1.000	€	€	€	€
Stand per 31 december 2016	-	510.406	-	510.406
Bestemming resultaat	-	198.984	17.677	216.661
Stand per 31 december 2017	-	709.390	17.677	727.067

Verval garantiecontract met Delta Lloyd NV

Is toegelicht onder punt 6 'herverzekeringsdeel technische voorzieningen'.

Premie-egaliseriedepot

Voor het verschil tussen de collectief beschikbaar gestelde premie en de gedempte kostendekkende premie is een premie-egaliseriereserve gevormd.

Per 1 januari 2017 heeft de werkgever éénmalige storting aan het pensioenfonds gedaan ten behoeve van de premie-egaliseriereserve.

Omdat de CDC-premie € 7.677 hoger was dan de gedempte kostendekkende premie is de premie-egaliseriereserve per 31 december 2017 toegenomen.

Solvabiliteit en dekkingsgraad

De vermogenspositie van het pensioenfonds is toereikend.

Het minimaal vereist eigen vermogen (MVEV) bedraagt per 31 december 2017 € 109.937 (4,4%). Het vereist eigen vermogen (VEV) bedraagt per 31 december 2017 € 348.800 (14,0%).

De VEV per 31 december 2017 is als volgt samengesteld:

Buffers	Bedragen (x € 1.000)	%
S1 Renterisico	7.435	0,3%
S2 Risico zakelijke waarden	236.623	9,5%
S3 Valutarisico	85.758	3,5%
S4 Grondstoffenrisico	-	-
S5 Kredietrisico	131.202	5,3%
S6 Verzekeringstechnisch risico	79.049	3,2%
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief beheerisico	39.565	1,6%
Diversificatie effect	-230.832	-9,3%
	348.800	14,0%
Aanwezig vermogen	709.390	
Surplus	360.590	

Onderstaande is een toelichting van de risicofactoren in de VEV opgenomen:

- Renterisico (S1): Het effect van de meest ongunstige wijzigingen van de rentetermijnstructuur volgens door DNB voorgeschreven stijgings- en dalingsfactoren.
- Risico zakelijke waarden (S2): Het effect van een daling van de waarde van de beleggingen in beursgenoteerde aandelen ontwikkelde markten en indirect vastgoed met 30%, in aandelen opkomende markten met 40%, in private equity met 40% en indirect vastgoed met 15%.
- Valutarisico (S3): Het effect van een daling van valutakoersen ontwikkelde markten ten opzichte van de euro met 20% met een onderlinge correlatie van 0,50 en een daling van valutakoersen opkomende markten ten opzichte van de euro met 35% met een onderlinge correlatie van 0,75%.
- Grondstoffenrisico (S4): Het effect van een daling van de beleggingen in grondstoffen (commodities) met 35%. Het pensioenfonds heeft geen grondstoffen.

Kredietrisico (S5):

Het effect van een daling van de rentemarge (creditspread) op basis van door DNB voorgeschreven (absolute) schokken (afhankelijk van rating). De mate van stijging van de kredietopslag is per ratingklasse verschillend en bedraagt:

Ratingklasse	Stijging Kredietopslag
AAA of equivalent	+60 basispunten
AA of equivalent	+80 basispunten
A of equivalent	+130 basispunten
BBB of equivalent	+180 basispunten
BB, lager of geen rating	+530 basispunten

Verzekeringstechnisch risico (S6):

Het vereiste vermogen voor verzekeringstechnische risico's wordt bepaald door het procesrisico, de onzekerheid in de sterftetrend (TSO) en de negatieve stochastische afwijkingen (NSA). Hierbij hanteert het pensioenfonds de methode uit de handreiking van de DNB.

Liquiditeitsrisico (S7):

Wordt verondersteld gelijk te zijn aan 0% en in de berekening buiten beschouwing gelaten.

Concentratierisico (S8):

Wordt verondersteld gelijk te zijn aan 0% en in de berekening buiten beschouwing gelaten.

Operationeel risico (S9):

Wordt verondersteld gelijk te zijn aan 0% en in de berekening buiten beschouwing gelaten.

Actief beheer risico (S10):

Het VEV voor actief beheer wordt bepaald als het maximum verlies door actief beheer dat met een waarschijnlijkheid van 2,5% zal optreden. Het risicoscenario voor actief beheer is vooralsnog alleen op het aandelenrisico (beursgenoteerde aandelen) van toepassing, waarbij de tracking error tevens groter is dan 1%. Daarnaast dienen de kosten meegenomen te worden in de berekening door middel van de TER (total expense ratio). Het risico wordt berekend door het 97,5% betrouwbaarheidsinterval van de ex-ante tracking error te bepalen, over de periode van één jaar.

De actuele DNB-dekkingsgraad voor verslagleggingsdoeleinden van het pensioenfonds bedraagt per 31 december 2017 128,5% (2016: 120,6%). Deze dekkingsgraad wordt berekend door het totaal van de activa minus de kortlopende schulden te delen door de technische voorzieningen.

De beleidsdekkingsgraad bedroeg per 31 december 2017 131,0% (31 december 2016: 124,0%). De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als een voortschrijdend gemiddelde van de actuele DNB-dekkingsgraden (2016 de actuele DNB-dekkingsgraden voor publicatiedoelstellingen) over de afgelopen 12 maanden.

Saldo van baten en lasten

Het saldo van baten en lasten (resultaat) zijn toegevoegd aan de bestemmingsreserve en de overige reserves.

12. Technische voorzieningen

Beschrijving van de aard van de pensioenregelingen

Het pensioenfonds voert één pensioenovereenkomst uit. Iedereen die bij Delta Lloyd Services in dienst komt, en die 18 jaar of ouder is, bouwt elk jaar nieuwe pensioenaanspraken op.

De pensioenovereenkomst is een uitkeringsovereenkomst. Het pensioenfonds voert één pensioenregeling uit.

De kenmerken van de pensioenovereenkomst tot en met 31 december 2017 zijn:

- Pensioensysteem CDC-premieregeling met een middelloonopbouw
- Richtpensioenleeftijd 67
- Pensioengevend inkomen (13 x maandsalaris) + vakantietoeslag en voor buitendienstmedewerkers de variabele beloning die in het voorgaande jaar is uitbetaald; het pensioengevend inkomen is gemaximeerd tot € 103.317 (2017) met een jaarlijkse indexatie die de wetgeving bepaalt
- Toeslagverlening Voorwaardelijk op basis van prijsindexatie en afhankelijk van de middelen van het pensioenfonds
- Franchise de wettelijk minimaal toegestane franchise voor een pensioenregeling met middelloonopbouw en de hiervoor vermelde pensioenrichtleeftijd
- Opbouwpercentage gestreefd wordt naar 1,875% per jaar
- Partnerpensioen 70% van het te bereiken ouderdomspensioen, over diensttijd na 31 december 2016 op risicobasis
- Wezenpensioen 14% van het te bereiken ouderdomspensioen over diensttijd na 31 december 2016 op risicobasis
- ANW-Hiaatpensioen vrijwillige deelname - het verzekerd bedrag volgt de wettelijke nabestaandenuitkering ANW met vakantiegeld per 1 januari het komend jaar
- Diensttijd dienstjaren vanaf 1 januari 2017

Toeslagverlening

De toeslagenregeling is gebaseerd op de regels die het FTK voorschrijft.

Het bestuur beslist jaarlijks of het op de opgebouwde pensioenaanspraken van (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden per 1 januari een toeslag verleent op basis van de

prijswontwikkeling. Voor de prijswontwikkeling hanteert het Pensioenfonds de CBS Consumentenprijsindex alle huishoudens, afgeleid (2015 =100). Hierbij wordt uitgegaan van de eerst gepubliceerde cijfers per ultimo oktober van het voorgaande jaar.

Het toeslagbeleid kent de volgende uitgangspunten:

- Er wordt toeslag verleend (ondergrens) als de beleidsdekkingsgraad minimaal gelijk is aan 110%. Onder deze grens verleent het pensioenfonds geen toeslag.
- Jaarlijks wordt, op basis van de Pensioenwet (artikel 137) en het Besluit financieel toetsingskader pensioenfonds (artikel 15 en 23a), de bovengrens berekend waar vanaf het Pensioenfonds een volledige toeslag kan verlenen, de zogenaamde dekkingsgraad bij toekomstbestendige toeslagverlening.
- Bij een beleidsdekkingsgraad tussen de ondergrens en de bovengrens, wordt de toeslagverlening rechtevenredig vastgesteld.
- Als de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de berekende bovengrens kan het Pensioenfonds besluiten om achterstanden in de toeslagverlening in te halen.
- Het Pensioenfonds kan dan maximaal 20% van het vermogenoverschot (het vermogen groter dan de eerder berekende bovengrens) gebruiken voor inhaaltoeslag.
- Toeslagverlening wordt getoetst op toekomstbestendigheid.
- Peildatum is 31 oktober van het jaar waarop de toeslag wordt verleend.

Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement gefinancierd.

Het bestuur heeft in de vergadering van 29 november 2017 besloten om per 1 januari 2018 de volledige geambieerde toeslag toe te kennen. Tevens is per 1 januari 2018 een inhaaltoeslag van 55% van de achterstand in toeslagverlening voor degenen die daarvoor in aanmerking komen toegekend.

De toeslag per 1 januari 2018 van de (gewezen) deelnemers en voor de gepensioneerden bedraagt 1,34%. De resterende achterstand van de toeslagverlening bedraagt per 1 januari 2018 voor gewezen deelnemers 0,32% en voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden 0,99%.

De technische voorzieningen zijn naar categorieën van deelnemers als volgt samengesteld:

Bedragen x € 1.000		2017		2016
	€	Aantallen	€	Aantallen
Actieve deelnemers	841.273	3.479	845.786	3.896
Pensioentrekkenden	884.301	3.546	972.852	3.493
Gewezen deelnemers ('slapers')	760.235	6.205	648.423	5.966
Overige: additionele kostenvoorziening	-		12.311	
Stand per 31 december	2.485.809	13.230	2.479.372	13.355

Per 31-12-2017 bedraagt de modified duration van de totale verplichting 19,07.

Verloop van de overige technische voorzieningen	
Bedragen x € 1.000	€
Additionele kostenvoorziening per 31 december 2016	12.311
Afname / Mutatie ten gunste van de technische voorziening	-12.311
Additionele kostenvoorziening per 31 december 2017	-

De 0,5% additionele kostenvoorziening is vanaf 1 januari 2017 onderdeel van de voorziening pensioenverplichtingen. Voor toekomstige uitvoeringskosten wordt in de voorziening pensioenverplichtingen een kostenvoorziening gevormd van 2% van de Marktwaardevoorziening Verzekeringsverplichtingen (voorheen 1,5%).

Met ingang van 1 januari 2017 maakt deze voorziening onderdeel uit van de technische voorzieningen.

13. Schuld aan werkgever

Schuld aan werkgever		
Bedragen x € 1.000	2017	2016
	€	€
Beginsaldo (afgerekend 2018)	2.208	-
Premie nog te betalen aan werkgever	-	5.916
Garantievergoeding per ultimo boekjaar	-	-3.736
Intrestvergoeding per ultimo boekjaar	-	28
Voorlopige afrekening CDC premie	4.956	-
Voorlopige afrekening ANW Hiaat	92	-
Koopsom correctie deelnemers vóór 2017	-112	-
Interestvergoeding	142	-
Vrijval excasso inzake pensioenuitkeringen	1.245	-
Schuld aan werkgever per 31 december	8.531	2.208

14. Schuld aan herverzekeraar

Op 1 januari 2017 heeft het pensioenfonds de opgebouwde pensioenaanspraken bij de herverzekeraar afgekocht en is het pensioenfonds overgegaan naar eigen beheer door middel van overdracht van de beschikbare middelen in het gesepareerde depot bij de herverzekeraar aan het pensioenfonds. Bij deze overdracht van de beschikbare middelen is de schuld aan herverzekeraar betrokken:

Stand per 31 december 2016	40.502
Overdracht per 1 januari 2017 van schuld aan GSB-depot bij herverzekeraar	-40.502
Stand per 31 december 2017	-

Schuld aan herverzekeraar		
Bedragen x € 1.000	2017	2016
	€	€
Schuld van overwaardedepot aan GSB-depot bij herverzekeraar in verband met de overdracht van het indirect vastgoed	-	40.502
Schuld aan herverzekeraar per 31 december	-	40.502

In verband met de overdracht van de beleggingen in Vesteda en de CBRE fondsen (indirecte beleggingen in vastgoed) per 30 december 2016 was een schuld aan het garantiedepot bij de herverzekeraar opgenomen ter grootte van de overdrachtswaarde ad 40.502.

15. Nog te betalen uitgaande waardeoverdrachten

Nog te betalen uitgaande waardeoverdrachten		
Bedragen x € 1.000	2017	2016
	€	€
Te betalen waardeoverdracht aan UWV t.b.v. gerechtigde	14	-
Nog te betalen uitgaande waardeoverdrachten per 31 december	14	-

16. Overige kortlopende schulden

Overige kortlopende schulden		
Bedragen x € 1.000	2017	2016
	€	€
Negatieve waarde derivaten	19.821	-
Collateral account	72.561	-
Diversen	17	-
Overige kortlopende schulden per 31 december	92.399	-

Collateral

Het pensioenfonds heeft eind 2017 € 72,6 miljoen aan onderpand ontvangen in de vorm van cash als gevolg van positieve waardeontwikkeling van de derivaten.

17. Verbonden partijen

Transacties met bestuurders

De bezoldiging van de bestuurders bedroegen in 2017 38, inclusief btw (2016: nihil). Vanaf 1 juni 2017 ontvingen twee bestuurders een beloning, conform het beloningsbeleid. De stichting heeft geen leningen verstrekt aan de (voormalige) bestuurders. Ook heeft de stichting geen vorderingen op de (voormalige) bestuurders.

Overige transacties met verbonden partijen

De stichting heeft een uitvoeringsovereenkomst afgesloten met de werkgever ten aanzien van de uitvoering van het pensioenreglement. Hierin zijn opgenomen, de zorgplicht van de werkgever inzake aanlevering basisgegevens; jaarlijkse premiebetaling, procedures bij premieachterstand, kostendoorbelasting en de werkzaamheden die door het pensioenfonds verricht worden met het niveau van dienstverlening. De werkgever betaalt volledig de pensioenuitvoeringskosten.

De uitvoeringsovereenkomst liep tot 1 januari 2017 en is inmiddels weer voor drie jaar verlengd tot 1 januari 2020.

Met de werkgever is een CDC financiering afgesproken waarbij de werkgever naast de CDC premie eenmalig € 10 miljoen heeft gestort ten behoeve van een premie egalisatie reserve. Dit bedrag is verantwoord via de staat van baten en lasten.

Per 1 januari 2017 is de herverzekering beëindigd en heeft de werkgever eenmalig 15 miljoen gedoteerd ter versterking van het vermogen van het pensioenfonds.

Door het verval van het verzekeringscontract met Delta Lloyd Levensverzekering NV is een eenmalig resultaat van € 150,8 miljoen gerealiseerd. Dit is via de staat van baten en lasten verantwoord.

Toelichting op de staat van baten en lasten

18. Premiebijdragen van werkgever en werknemers

Premiebijdragen van werkgever en werknemers			
Bedragen x € 1.000		2017	2016
		€	€
Premiebijdragen werkgever uit waardeoverdrachten		-	-813
Premiebijdragen werkgever jaarinkoop		38.661	45.843
Premiebijdragen werknemers jaarinkoop		10.354	10.909
Eenmalige extra bijdrage t.b.v. egalisereserve		10.000	-
Totale premiebijdragen werkgevers en werknemers (a)		59.015	55.939
Koopsom correctie deelnemers vóór 2017		112	-
Interestvergoeding		-142	-
Correctie: saldo overdracht van rechten (b)		-	701
Bijdrage werkgever in garantiekosten (c)			3.736
Vergoeding pensioenuitvoeringskosten *)		1.796	3.083
Vrijval excassvoorziening		-1.245	-944
Bijdrage werkgever in pensioenuitvoeringskosten (d)		521	5.875
Totaal bijdragen (a + b + c + d)		59.536	62.515

*) Deze kosten zijn rechtstreeks door de werkgever aan de leveranciers betaald.

Het premiebeleid is gebaseerd op een collectieve beschikbare premiereregeling met middelloonopbouw met voorwaardelijke toeslagen.

- Met de werkgever is een CDC-premie van 30% van de pensioengrondslag overeengekomen die bestemd is voor de jaarlijkse aangroei van de aanspraken op ouderdomspensioen en de dekking van partner- en wezenpensioen, inclusief de dekking van vrijstelling van premiebetaling voor deze pensioenen. Daarnaast worden de risicopremie voor de dekking van het ANW-hiaatpensioen en de risicopremie voor de dekking van het niet ingegane deel van de arbeidsongeschiktheidspensioenen van gedeeltelijk arbeidsongeschikte werknemers en de uitvoeringskosten bij de werkgever in rekening gebracht.
- De aangroei van ouderdomspensioen en de risicodekking van nabestaandenpensioen, wezenpensioen en vrijstelling van premiebetaling financiert het pensioenfonds op basis van de actuarieel benodigde premie.
- De werknemers betalen een eigen bijdrage van 6% van de pensioengrondslag, die door de werkgever op hun loon ingehouden wordt. Deelnemers die gekozen hebben voor ANW-hiaatpensioen betalen een eigen bijdrage van 80% van de premie voor ANW-hiaatpensioen, die door de werkgever op hun loon ingehouden wordt.

De feitelijke premie die het fonds in rekening heeft gebracht bedraagt 59.536 en bestaat uit de volgende onderdelen:

De CDC-premie en ANW-premie bedraagt 49.015, een eenmalige bijdrage t.b.v. de egalisereserve van 10.000, de door de werkgever betaalde uitvoeringskosten van 1.796, een vrijval van de excassvoorziening van -1.245, een eenmalige koopsom van 112 en de interestvergoeding van -142.

De kostendekkende premie bedraagt 48.917 en bestaat uit de volgende onderdelen: actuariële premie 42.337, opslag vereist eigen vermogen 5.182 en kosten 1.398.

De gedempte kostendekkende premie bedraagt 41.889 en bestaat uit de volgende onderdelen: actuariële premie 36.186, opslag vereist eigen vermogen 4.428 en kosten 1.275.

19. Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

Beleggingsresultaten risico pensioenfonds		
Bedragen x € 1.000	2017	2016
	€	€
Beleggingsopbrengsten eigen middelen	58.843	29.478
Beleggingskosten eigen middelen	-110	-959
Beleggingsbaten eigen middelen (kick back fee 2017)	1.207	-
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	59.940	28.519

De beleggingsopbrengsten eigen middelen in 2017 zijn als volgt samengesteld:

Bedragen x € 1.000	directe beleggingsopbrengsten		indirecte beleggingsopbrengsten		Overig	Totaal
	dividend	intrest	gerealiseerd	ongerealiseerd		
	€	€	€	€	€	€
Vastgoedbeleggingen	2.232	-	1.869	276	-	4.377
Aandelen	2.545	-	16.624	84.469	-	103.638
Vastrentende waarden	-	3.951	-12.741	-2.197	-	-10.987
Derivaten	-	3.802	88.491	-130.239	-	-37.946
Overige beleggingen	-	-239	-	-	-	-239
Totaal	4.777	7.514	94.243	-47.691	-	58.843

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de custodian en vermogensbeheerders direct bij het fonds in rekening zijn gebracht. Het aandeel van het pensioenfonds in de kosten die door vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht is onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten.

Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn eveneens onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten.

Kosten per beleggingscategorie			
Bedragen x € 1.000	Beheerskosten	Transactiekosten exclusief aan- en verkoopkosten	Totaal
	€	€	€
Vastgoed	499	0	499
Aandelen	1.640	145	1.785
Vastrentende waarden	3.771	655	4.426
Kosten overlay beleggingen	654	782	1.436
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën	6.565	1.582	8.146

De beleggingskosten eigen middelen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Beleggingskosten eigen middelen		
Bedragen x € 1.000	2017	2016
	€	€
Beheerkosten	8.146	955
Bewaarloon	43	3
Transactiekosten	67	1
Beleggingskosten eigen middelen	8.256	959
Gemiddeld belegd vermogen voor risico pensioenfonds	3.060.100	415.316
Kosten vermogensbeheer als % gemiddeld belegd vermogen	0,21%	0,23%
Transactiekosten als % gemiddeld belegd vermogen	0,06%	0,00%
Totale beleggingskosten als % gemiddeld belegd vermogen	0,27%	0,23%

20. Resultatendeling uit hoofde van garantiecontract

Resultatendeling uit hoofde van garantiecontract		
Bedragen x € 1.000	2017	2016
	€	€
Baten uit herverzekering: aandeel PSF in technisch resultaat	-	10.049
Baten uit herverzekering: aandeel PSF in vermogenoverschot	-	70.373
Totaal	-	80.422

Ingaande 2017 is het garantiecontract vervallen.

21. Herverzekeringsdeel technische voorzieningen (activa)

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen (activa)		
Bedragen x € 1.000	2017	2016
	Totaal	Totaal
	€	€
Bij:		
Pensioenopbouw	-	35.499
Indexering	-	9.423
Rentetoevoeging	-	54.088
Wijziging marktrente	-	174.840
Resultaat in- en uitgaande waardeoverdrachten	-	76
Overige mutaties (Technisch Resultaat)	-	-8.824
Overgang naar AG2016 per 31.12.2016	-	6.779
Verval 2% MVM-opslag per 31.12.2016	-	-48.849
Overgang van ESP2A naar Fondsspecifieke ervaringssterfte	-	19.811
Af:		
Ottrekking (pensioenuitkeringen en excassokosten)	-	-61.537
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	-	181.306

22. Binnenkomende overdracht van rechten

Binnenkomende overdracht van rechten		
Bedragen x € 1.000	2017	2016
	Totaal	Totaal
	€	€
Ontvangen overdrachtswaarde binnenkomende waardeoverdrachten	2.494	2.388
Binnenkomende overdracht van rechten	2.494	2.388

23. Overige baten

Overige baten		
Bedragen x € 1.000	2017	2016
	€	€
Diverse baten in relatie tot verval garantiecontract *)	1.234	-
Resultaat uit transitie garantiecontract per 1 januari 2017 *)	150.592	-
Enmalige storting werkgever **)	15.000	-
Totaal	166.826	-

*) Betreft afkoop garantiecontract Delta Lloyd Levensverzekeringen N.V. Dit is toegelicht onder punt 6 'hervverzekeringsdeel technische voorzieningen'.

***) betreft eenmalige storting als compensatie voor het verschuiven van risico's naar (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden in verband met de overgang naar eigen beheer.

24. Pensioenuitkeringen

Pensioenuitkeringen		
Bedragen x € 1.000	2017	2016
	€	€
Ouderdomspensioen	51.760	49.998
Nabestaandenpensioen	9.857	9.769
Wezenpensioen	177	179
Arbeidsongeschiktheidspensioen	439	527
Afkopen	23	88
ANW-hiaat pensioen	286	-
Totaal	62.542	60.561

25. Pensioenuitvoeringskosten

Pensioenuitvoeringskosten		
Bedragen x € 1.000	2017	2016
	€	€
Personeelskosten (4,4 FTE)	462	484
Bestuurskosten	41	-
Accountantskosten	33	25
Certificering actuaris	19	19
Heffingen DNB en AFM	133	118
Administratiekosten	798	916
Excassokosten	-	390
Enmalige kosten - project overgang eigen beheer	-	773
Overige bedrijfskosten	310	358
Totaal pensioenuitvoeringskosten	1.796	3.083
Pensioenuitvoeringskosten per actieve deelnemer/pensioengerechtigde	0,256	0,417
Pensioenuitvoeringskosten per verzekerde (deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden)	0,136	0,231

De pensioenuitvoeringskosten worden rechtstreeks door de werkgever aan de leveranciers betaald.

De accountantskosten zijn onderdeel van de pensioenuitvoeringskosten. Alle accountantskosten kunnen worden toegewezen aan de controle van de jaarrekening en de jaarstaten.

26. Garantiekosten

Garantiekosten		
Bedragen x € 1.000	2017	2016
	€	€
Garantiekosten bij herverzekeraar	-	3.736
Totaal	-	3.736

Tot en met 2016 werden de garantiekosten volledig vergoed door de werkgever. Vanaf 1 januari 2017 worden er geen garantiekosten betaald omdat het pensioenfonds per die datum is overgegaan naar eigen beheer.

27. Financiering ten laste van het depotvermogen bij herverzekeraar

Financiering ten laste van het depotvermogen bij herverzekeraar		
Bedragen x € 1.000	2017	2016
	€	€
Toeslagen t.l.v. het depotvermogen bij herverzekeraar	-	9.423
Correcties ultimo 2016 t.l.v. depotvermogen bij herverzekeraar	-	1.234
Resultaat op waardeoverdracht t.l.v. het depotvermogen bij herverzekeraar	-	187
Totaal	-	10.844

28. Mutatie technische voorzieningen (passiva)

De mutatie technische voorzieningen wordt berekend door de beginstand van de voorziening van de eindstand af te trekken.

Mutatie technische voorzieningen (passiva)		
Bedragen x € 1.000	2017	2016
	€	€
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen	6.437	180.605
Mutatie overige technische voorzieningen (additionele kostenvoorziening)	-	906
Mutatie technische voorzieningen	6.437	181.511

De wijziging in de technische voorzieningen kan als volgt worden uitgesplitst:

Wijziging in de technische voorzieningen		
	2017	2016
Bedragen x € 1.000	Totaal	Totaal
	€	€
Stand per 1 januari	2.479.372	2.297.861
Correctie beginstand (aanpassing a.g.v. conversie*)	17.376	-
Bij:		
Pensioenopbouw	41.317	35.499
Indexering	50.063	9.423
Koopsommen uit binnenkomende waardeoverdrachten	1.783	1.751
Rentetoevoeging **)	-5.404	54.088
Wijziging marktrente	-32.412	174.840
Overige mutaties (Technisch Resultaat)	-2.390	-8.824
Overgang naar AG2016 per 31.12.2016	-	6.779
Verval 2% MVM-opslag per 31.12.2016	-	-48.849
Overgang van ESP2A naar Fondsspecifieke ervaringssterfte	-	19.811
Mutatie additionele kostenvoorziening	-	906
Af:		
Onttrekking (pensioenuitkeringen en excassokosten)	-62.260	-61.537
Afkopen uit uitgaande waardeoverdrachten	-1.636	-2.376
Stand per 31 december	2.485.809	2.479.372

- *) Bij de overgang van het oude naar het nieuwe administratiesysteem is er een conversieresultaat ontstaan ter grootte van 17.376. Samengevat is het conversieresultaat opgebouwd uit de volgende componenten:
- Wijziging aanspraken (bijvoorbeeld het samenvoegen van pensioenen met oorspronkelijk verschillende ingangsdatums tot één aanspraak met één ingangsdatum)
 - Tot 1 januari 2017 werd de voorziening pensioenverplichtingen vastgesteld op basis van kasstromen op jaarbasis. Deze jaarlijkse kasstromen werden in oorsprong continu vastgesteld, daarna omgerekend naar medio jaar, en vervolgens verdisconteerd om kasstromen primo te bepalen waarop tenslotte de discontofactoren op basis van het FTK werden toegepast. De tussentijdse verdiscontering van de medio kasstromen naar primo kasstromen gebeurde op basis van de 3% rekenrente zoals die in het tarief van de verzekeraar was verwerkt. In de nieuwe situatie wordt uitgegaan van maandelijks kasstromen. Dit brengt met zich mee dat de tussentijdse verdiscontering in de nieuwe situatie impliciet tegen de rentetermijnstructuur uit het FTK plaatsvindt in plaats van tegen 3%.
- ***) De rentetoevoeging wordt bepaald door per de wijzigingsdatum de wijziging in de voorziening op te renten naar het einde van het jaar. Het op-renten geschiedt op basis van de 1-jaars swaprente ('swap'-rentecurve van De Nederlandsche Bank N.V. ('Rente Termijn Structuur Financieel Toetsingskader')), die per de balansdatum wordt gehanteerd.

29. Uitgaande overdracht van rechten

Uitgaande overdracht van rechten		
	2017	2016
Bedragen x € 1.000	Totaal	Totaal
Betaalde overdrachtswaarde uitgaande waardeoverdrachten	1.324	3.089
Uitgaande overdracht van rechten	1.324	3.089

30. Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn na de balansdatum geen gebeurtenissen geweest van dien aard dat een wezenlijk ander beeld zou ontstaan van de financiële positie per eind 2017 dan op grond van deze jaarrekening kan worden verkregen.

Overige gegevens

Saldo van baten en lasten

In de statuten is niets opgenomen over de bestemming van het saldo van baten en lasten.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan het bestuur van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2017

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2017 van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd te Amsterdam gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd op 31 december 2017 en van het resultaat over 2017, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2017;
- de staat van baten en lasten over 2017;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd (hierna: de stichting) zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Materialiteit	€ 32 miljoen
Toegepaste benchmark	1,0% van het pensioenvermogen per 31 december 2017 (afgerond), zijnde het totaal van de technische voorzieningen en de overige reserves
Nadere toelichting	Wij hebben voor deze grondslag gekozen omdat dit het vermogen betreft dat de basis vormt voor de berekening van de (beleids)dekkingsgraad. Voor het bepalen van het percentage hebben wij gelet op de financiële positie van de stichting en de mate waarin de beleidsdekkingsgraad zich rondom een kritieke grens bevindt. Gelet op het reserveoverschot hebben wij de materialiteit gesteld op 1,0% van het pensioenvermogen.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met het bestuur overeengekomen dat wij aan het bestuur de tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 1,6 miljoen rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben in vergelijking met voorgaand jaar het kernpunt 'Waardering en toelichting van niet-(beurs) genoteerde beleggingen inclusief de onder herverzekeringsdeel technische voorziening gepresenteerde beleggingen' gewijzigd omdat de pensioenen en de daaraan gerelateerde beleggingen vanaf 1 januari 2017 in eigen beheer worden gehouden. In samenhang daarmee hebben wij dit jaar de 'Overgang herverzekering naar eigen beheer per 1 januari 2017' als kernpunt aangemerkt. Wij hebben geen andere wijzigingen in de kernpunten van onze controle aangebracht.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Ontwikkeling van de (beleids)dekkingsgraad	
Risico	<p>De solvabiliteit van een pensioenfonds wordt gemeten aan de hand van de dekkingsgraad. De dekkingsgraad brengt de verhouding tussen de (netto) activa en pensioenverplichtingen tot uitdrukking en is daarmee een graadmeter voor de financiële positie van een pensioenfonds. De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde dekkingsgraad van de twaalf maanden voorafgaand aan het moment van vaststelling.</p> <p>De stichting is wettelijk verplicht om de beleidsdekkingsgraad te hanteren als basis voor bepaalde beleidsbeslissingen, bijvoorbeeld inzake indexatie en kortingen. Daarnaast is de beleidsdekkingsgraad onder meer van belang om te bepalen of de stichting voldoende buffers heeft.</p> <p>De dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad zijn toegelicht in paragraaf 11 'Stichtingskapitaal en reserves' van de jaarrekening.</p> <p>Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de (beleids)dekkingsgraad niet juist wordt vastgesteld.</p>
Onze controleaanpak	<p>Door controle van de balans onderzoeken wij de samenstellende delen van de dekkingsgraad. De balans en daarmee de dekkingsgraad per 31 december 2017 hebben wij mede met gebruikmaking van de werkzaamheden van de certificerende actuaaris gecontroleerd. Wij hebben de ontwikkelingen in de financiële positie van de stichting beoordeeld op basis van het actuariële rapport van de certificerende actuaaris en onze controle van de jaarcijfers. Vanwege de gevoeligheid van schattingselementen hebben wij specifiek aandacht besteed aan de waardering van de (illiquide) beleggingen en de waardering van de technische voorzieningen. De werkzaamheden die wij in dit kader hebben uitgevoerd zijn in de kernpunten hierna beschreven.</p> <p>Wij controleren geen andere maandelijkse dekkingsgraden dan de dekkingsgraad ultimo boekjaar. Ten aanzien van andere maandelijkse dekkingsgraden hebben wij de navolgende toetsingswerkzaamheden verricht, die minder zekerheid geven dan een controle van twaalf maand-dekkingsgraden.</p> <ul style="list-style-type: none">• Wij hebben de opzet van het totstandkomingsproces van de berekening van de maandelijkse dekkingsgraad onderzocht alsmede de juiste maandoerekening van zogenaamde key items vastgesteld. Dit jaar betroffen de key items het transitieresultaat vanuit de overgang naar eigen beheer en de indexatie.• Daarnaast heeft de certificerende actuaaris een plausibiliteitstoets uitgevoerd op ontwikkeling van de voorziening pensioenverplichtingen zoals gehanteerd in de bepaling van de dekkingsgraad gedurende het jaar in relatie tot de ontwikkelingen in de belangrijkste factoren, zoals de rentecurve. Wij hebben kennisgenomen van de uitkomst van deze werkzaamheden van de certificerende actuaaris.
Belangrijke observaties	<p>Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd in de vaststelling van de dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2017.</p>

Waardering en toelichting van niet-(beurs)genoteerde beleggingen

Risico	<p>De beleggingen voor risico pensioenfondsen zijn een significante post op de balans van de stichting. Alle beleggingen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. Voor een groot deel van de beleggingen is deze marktwaarde te verifiëren aan transacties die tot stand zijn gekomen op de financiële markten (marktprijzen). Er zijn ook beleggingen die worden gewaardeerd op basis van onafhankelijke taxaties, netto-contante-waardeberekeningen of een andere geschikte methode, waaronder de intrinsieke waarde per participatie voor posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen.</p> <p>De waarderingonzekerheid neemt inherent toe bij netto-contante-waardeberekeningen en andere geschikte methodes en hangt samen met de beschikbaarheid en toepasbaarheid van marktgegevens. Bij de stichting betreffen dit met name de posities in derivaten en in beleggingsfondsen, waaronder de vastgoedbeleggingsfondsen. In onze risico-inschatting houden wij rekening met het feit dat de onderliggende beleggingen in de aandelen- en obligatiebeleggingsfondsen deels genoteerde marktprijzen als basis van de waardering kennen, hetgeen de schattingsonzekerheid verlaagt.</p> <p>De stichting heeft de waarderinggrondslagen voor de beleggingen beschreven in de paragraaf '2.6 Beleggingen voor risico pensioenfondsen' en een nadere toelichting opgenomen in toelichting '5. Beleggingen voor risico pensioenfondsen'. Uit deze toelichting blijkt dat per 31 december 2017 voor € 71 miljoen is belegd in niet-(beurs)genoteerde vastgoedfondsen en € 75 miljoen in derivaten.</p> <p>Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de niet-(beurs)genoteerde beleggingen niet juist gewaardeerd zijn.</p>
Onze controleaanpak	<p>Bij de controle van de beleggingen hebben wij gebruikgemaakt van de werkzaamheden van een andere accountant. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel, hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de beleggingen, rekening houdend met omvang en risicoprofiel van de beleggingen, en deze vastgelegd in instructies. Daarnaast hebben wij een kwaliteitsreview uitgevoerd met betrekking tot de uitgevoerde werkzaamheden en de uitkomsten daarvan. Door deze werkzaamheden, gecombineerd met de hierna beschreven werkzaamheden, hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen verkregen om een oordeel te geven over de jaarrekening.</p> <p>Wij hebben de gehanteerde waarderinggrondslagen beoordeeld en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de beleggingen per 31 december 2017:</p> <ul style="list-style-type: none">• Voor de posities in derivaten zijn de interne beheersmaatregelen van het waarderingproces onderzocht en voor een selectie van derivaten de waardering en de daarbij gehanteerde veronderstellingen zoals rentecurves getoetst met gebruikmaking van onze waarderingsexperts.• De waardering van niet-(beurs)genoteerde aandelen- en obligatiebeleggingsfondsen waarvoor wij hebben vastgesteld dat er een actieve markt bestaat, hebben wij zelfstandig afgestemd met de prijsbron. Voor beleggingsfondsen is er sprake van een actieve markt als de intrinsieke waarde dagelijks wordt gepubliceerd en deze intrinsieke waarde de basis is voor dagelijkse toe- en uitreding door beleggers.• Voor de posities in vastgoedbeleggingsfondsen en beleggingsfondsen waarvoor wij niet zelfstandig kunnen vaststellen dat er sprake is van een actieve markt, is vastgesteld dat door de uitvoeringsorganisatie aansluiting is gemaakt met de meest recente rapportages van de fondsmanagers, indien nodig gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum, alsmede een aansluiting gemaakt met de waardering zoals verantwoord in de jaarrekeningen van 2017. <p>Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de beleggingen onderzocht.</p>
Belangrijke observaties	<p>Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering van niet-(beurs)genoteerde beleggingen per 31 december 2017 en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.</p>

Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen

Risico	<p>De technische voorzieningen waaronder de voorziening pensioenverplichtingen betreffen een significante post in de balans van de stichting. De technische voorzieningen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. De waardering is gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen. Hier ligt een aantal belangrijke conventies aan ten grondslag namelijk dat voor de waardering uitgegaan wordt van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur alsmede de meest recente informatie (tafels) omtrent de levensverwachting, zoals gepubliceerd door het Koninklijk Actuariel Genootschap (AG). In aanvulling op de tafels wordt gecorrigeerd voor de ingeschatte ervaringssterfte bij de stichting, zijnde de fondsspecifieke ervaringssterfte. Deze veronderstellingen hebben tezamen met de hoogte van de kostenopslag, waaraan eveneens schattingen ten grondslag liggen, bijzondere aandacht gehad in onze controle.</p> <p>De stichting heeft de waarderingsgrondslagen voor de voorziening pensioenverplichtingen beschreven in de paragraaf '2.10 Technische Voorzieningen' en een nadere toelichting opgenomen in de paragraaf '12. Technische Voorzieningen'.</p> <p>Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de technische voorzieningen niet toereikend gewaardeerd en toegelicht zijn.</p>
Onze controleaanpak	<p>Bij de controle van de technische voorzieningen hebben wij gebruik gemaakt van de werkzaamheden van de certificerend actuaaris van de stichting. De certificerend actuaaris onderzoekt onder meer de toereikendheid van de technische voorzieningen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen. De certificerend actuaaris heeft daarbij gebruik gemaakt van de door ons in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens, waaronder de pensioenaanspraken van deelnemers. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel over de jaarrekening als geheel hebben wij met de certificerend actuaaris onze planning, werkzaamheden, verwachtingen en uitkomsten afgestemd voor de controle van boekjaar 2017. Hierbij hebben wij specifiek aandacht gevraagd voor de toets van de ervaringssterfte op basis van de toegepaste prognosetafels, de toereikendheid van de kostenopslag alsmede de toepassing van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.</p> <p>Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen beoordeeld en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen per 31 december 2017.</p> <ul style="list-style-type: none">• Daartoe hebben wij ons een beeld gevormd van de redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen actuariële grondslagen en de aanwezigheid van een consistente gedragslijn alsmede de uitkomsten van het actuariële grondslagenonderzoek en de gehanteerde waarderingsgrondslagen besproken met de certificerend actuaaris.• Hierbij hebben wij met inachtneming van het oordeel van de certificerend actuaaris, gelet op de besluitvorming van het bestuur, de recentheid van beschikbaar grondslagenonderzoek, de toetsing op de onderbouwing van de daarin opgenomen veronderstellingen, de uitkomsten van beschikbare tussentijdse evaluaties, de uitkomsten van de actuariële analyse over meerdere jaren en de aanwezigheid van een consistente gedragslijn. Daarnaast hebben wij controlewerkzaamheden uitgevoerd om de gehanteerde basisgegevens te toetsen, waaronder het evalueren van de juiste werking van de interne beheersmaatregelen bij de pensioenuitvoeringsorganisatie, het verrichten van aansluitwerkzaamheden met de pensioenadministratie voor wat betreft de aantallen en de aanspraken en het beoordelen van het verloop en de uitkomsten van de actuariële analyse. <p>Tevens hebben wij de toelichtingen ten aanzien van de technische voorziening onderzocht.</p>
Belangrijke observaties	<p>Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering per 31 december 2017 of de toelichting van de technische voorzieningen.</p>

Overgang herverzekering naar eigen beheer per 1 januari 2017

Risico	<p>Per 1 januari 2017 is de stichting overgegaan van een herverzekeringscontract naar eigen beheer. Het beheer van de pensioenen, vermogensbeheer en de vermogensbeheer administratie zijn hierbij uitbesteed. Daarnaast is de financiële administratie en totstandkomingsproces van de jaarrekening uitbesteed. Door de overgang naar 'eigen beheer' vervalt de vordering vanuit 'herverzekeringsdeel technische voorzieningen (garantiecontracten)' en worden de individuele beleggingsposities voor risico pensioenfondsen direct in de balans gepresenteerd. Naar aanleiding van deze overgang zijn afspraken met de werkgever gemaakt. Een eenmalige storting door de werkgever van € 10 miljoen is toegevoegd aan de premie-egaliseringsreserve en € 15 miljoen is aan de algemene reserves toegevoegd als compensatie voor het verschuiven van risico's naar de stichting.</p> <p>De gevolgen van de overgang naar eigen beheer zijn beschreven in de paragraaf '1.2 Overgang naar eigen beheer' en nader toegelicht in de paragraaf '6. Herverzekeringsdeel technische voorzieningen' en '7. Vorderingen uit herverzekering'.</p> <p>Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat het resultaat vanuit de overgang niet juist en volledig is verwerkt en/of toegelicht in de jaarrekening.</p>
Onze controleaanpak	<p>De overgang van een herverzekeringscontract naar eigen beheer heeft bijzondere aandacht gehad in onze controle. Wij hebben in dit kader werkzaamheden verricht bestaande uit aansluitingen op het depotverslag van de herverzekeraar per 31 december 2016, het narekenen van het transitieresultaat op basis van de gemaakte afspraken en werkzaamheden welke toezien op de verwerking van het transitieresultaat en toelichting hiervan in de jaarrekening.</p> <p>Daarnaast is als onderdeel van de controle van de administratieve basisgegevens mede aandacht besteed aan de aansluiting tussen de aanspraken en voorziening pensioenverplichtingen per 31 december 2016 volgens de herverzekeraar en per 1 januari 2017 volgens de nieuwe pensioen uitvoeringsorganisatie. Wij hebben tevens gebruik gemaakt van een rapport van feitelijke bevindingen inzake het conversiebestand per 1 januari 2017.</p>
Belangrijke observaties	<p>Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de bepaling per 31 december 2017 van het transitieresultaat. Daarnaast hebben wij geen aanwijzingen die duiden op materiële tekortkomingen vanuit de conversie/overdracht van de aanspraken naar de nieuwe uitbestedingspartijen.</p>

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het verslag van het bestuur;
- de overige gegevens;
- andere informatie, bestaande uit het voorwoord, de karakteristieken van het pensioenfonds, visitatiecommissie, het verslag van het verantwoordingsorgaan en de personalia.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het verslag van het bestuur en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden voor de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan het bestuur dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met het bestuur over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Amsterdam, 13 juni 2018

Ernst & Young Accountants LLP
S.B. Spiessens RA

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd te Amsterdam is aan Ernst & Young Actuarissen B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2017.

Onafhankelijkheid

Als waarmede actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 30 miljoen. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 1,5 miljoen te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruikgemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum ten minste gelijk aan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is ten minste gelijk aan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegeven verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

Amsterdam, 13 juni 2018

Ernst & Young Actuarissen B.V.
drs. C.D. Snoeks AAG

Meer informatie?

Neem dan contact met ons op.

Delta Lloyd Pensioenfonds
telefoon: 020 412 7870
e-mail: pensioenfonds@deltalloyd.nl

Bezoekadres:
Spaklerweg 4
1096 BA Amsterdam

Postadres:
Postbus 20
5700 AA Helmond

www.deltalloydpensioenfonds.nl